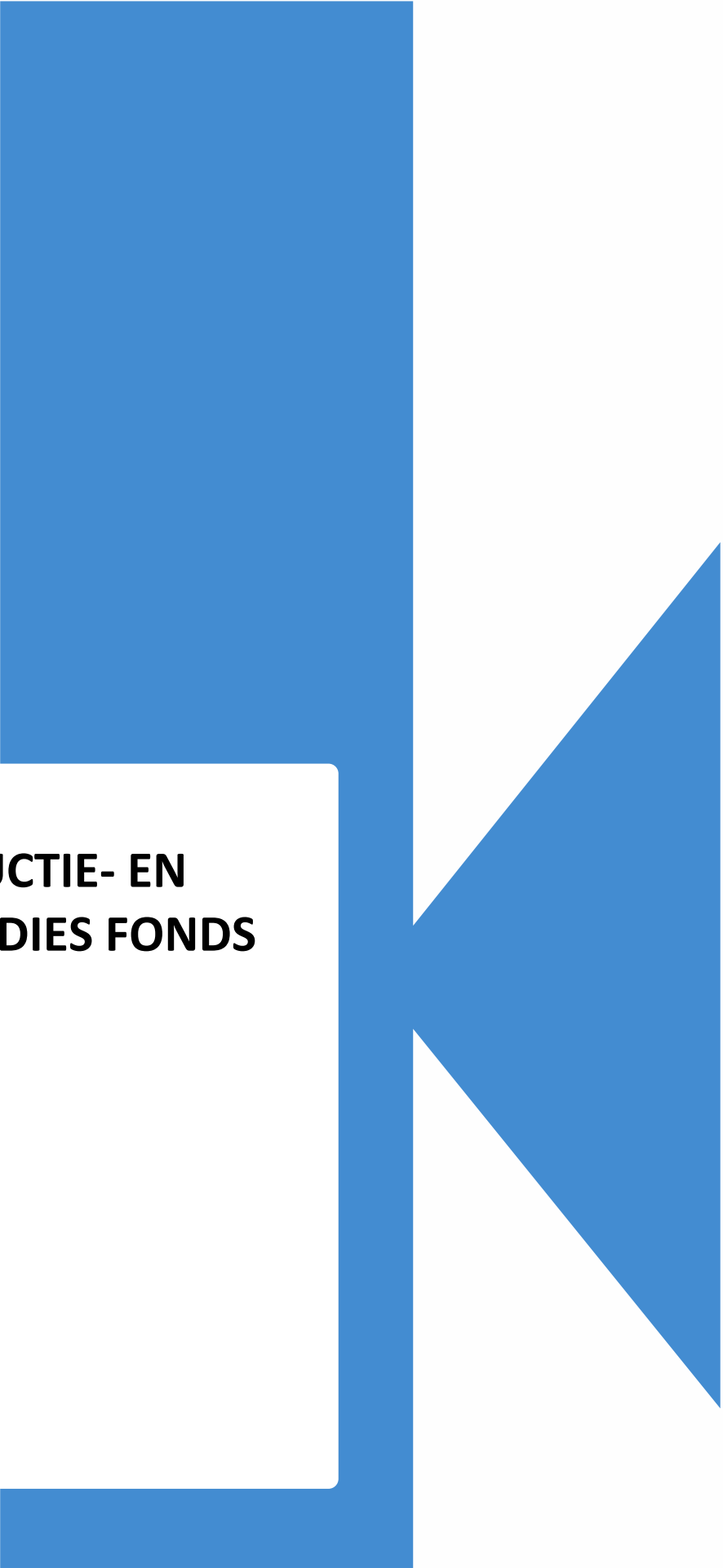

**EVALUATIE PRODUCTIE- EN
COMPOSITIESUBSIDIES FONDS
PODIUMKUNSTEN**

EVALUATIE PRODUCTIE- EN COMPOSITIESUBSIDIES FONDS PODIUMKUNSTEN

EINDRAPPORT

Den Haag, 1 oktober 2014

Ir. B.J.F. Gooskens
Ir. J.W. Kuipers
I. Lensink MSc
P. Modderman BSc

WIE WE ZIJN

KWINK groep is een adviesbureau voor maatschappelijke vraagstukken. We ontwikkelen beleid en voeren het uit. We evalueren organisaties, beleid en wetgeving en zijn sterk in het begeleiden van organisaties bij resultaat- en effectmeting.

Onze kernwaarden: betrouwbaar, leergierig en inlevend.

Adviseurs van KWINK groep zijn onafhankelijk. We stellen niet onze eigen mening maar de onderzoeksresultaten centraal. We doen wat we beloven en we doen dat op tijd. We zijn leergierig, we gooien onszelf graag in het diepe en zijn enthousiast om nieuwe vraagstukken te doorgronden. Richting onze opdrachtgevers zijn we open en flexibel, maar durven we ook te confronteren.

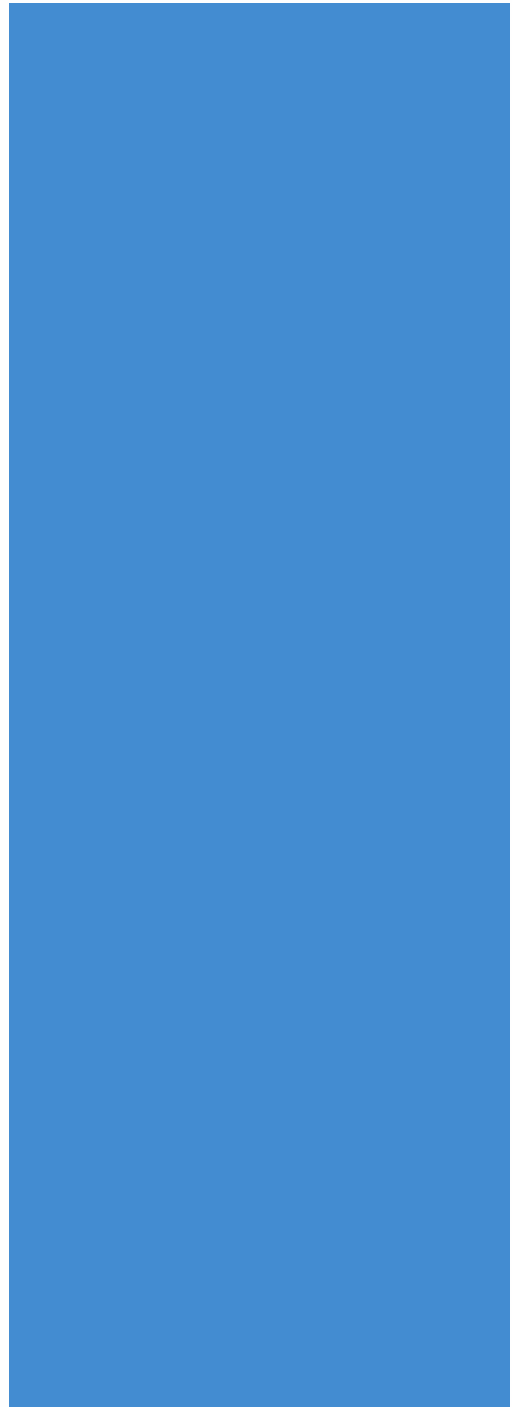
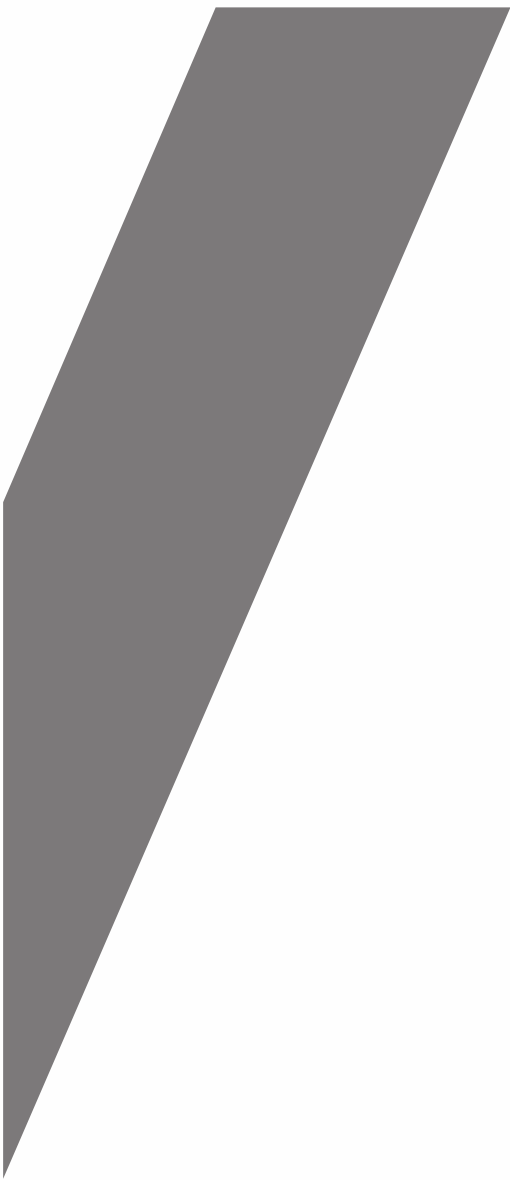
KWINK
GROEP

INHOUD

1. Inleiding	12
1.1. Achtergrond en aanleiding	13
1.2. Vraagstelling	14
1.3. Scope van het onderzoek	15
1.4. Onderzoeksaanpak	15
1.5. Leeswijzer	16
2. Context	18
2.1. Minder middelen	19
2.1.1. Oorzaken	19
2.1.2. Gevolgen	20
2.2. Generatiekloof	22
2.3. Verschillen tussen genres	23
2.4. Fonds voor de Scheppende Toonkunst	23
3. Productiesubsidie	26
3.1. Inleiding	27
3.2. Effectiviteit	27
3.2.1. Artistieke kwaliteit	27
3.2.2. Publieksbereik en ondernemerschap	28
3.2.3. Bijdrage aan pluriformiteit	29
3.2.4. Functie in de keten	30
3.3. Resultaten	31
3.4. Inrichting	33
3.4.1. Aanvraagprocedure	33
3.4.2. Beoordelingscommissie	34
3.4.3. Beoordelingscriteria	35
3.4.4. Adviesteksten	36
3.5. Conclusies en aanbevelingen	36
4. Compositiesubsidies	40
4.1. Effectiviteit	41
4.1.1. Werkbeurs compositie	41
4.1.2. Subsidie opdracht compositie	42
4.2. Resultaten	43
4.2.1. Samenwerking tussen opdrachtgever en componisten	43
4.2.2. Aantal uitvoeringen	44
4.2.3. Percentage gehonoreerde 'grote opdrachten'	45
4.3. Inrichting	45
4.3.1. Aanvraagprocedure	45

4.3.2. <i>Beoordelingscommissie</i>	47
4.3.3. <i>Adviesteksten</i>	48
4.3.4. <i>Honorering indien budget toereikend is</i>	49
4.3.5. <i>Beoordelingscriteria</i>	50
4.3.6. <i>Honoraria</i>	55
4.3.7. <i>Verantwoording</i>	57
4.4. Conclusies en aanbevelingen	57
5. Samenhang	61
5.1. Inleiding	62
5.2. Productiesubsidie – meerjarige activiteitsubsidie	63
5.3. Productiesubsidie – opdracht compositie	65
5.4. Opdracht compositie – meerjarige activiteitsubsidie	67
5.5. Opdracht compositie – werkbeurs compositie	68
5.6. Conclusies en aanbevelingen	70
6. Bijlagen	76

SAMENVATTING

Inleiding

Het Fonds Podiumkunsten geeft namens de Rijksoverheid ondersteuning aan alle vormen van professionele podiumkunsten in Nederland. Deze evaluatie betreft de productie- en compositiesubsidies van het Fonds Podiumkunsten.

- De productiesubsidie kan worden aangevraagd door instellingen in de podiumkunsten (muziek, muziektheater, dans, theater) die professionele voorstellingen willen ontwikkelen, uitvoeren of hernemen. Voor de productiesubsidie is jaarlijks circa € 4,8 miljoen beschikbaar.
- De subsidie opdracht compositie: een instelling die een compositie wil laten maken door een specifieke componist, kan een subsidie opdracht compositie aanvragen. De hoogte van de vergoeding voor een compositieopdracht wordt bepaald op basis van een honorariumtabel. Het budget bedraagt circa € 0,8 miljoen per jaar.
- De werkbeurs compositie kan worden aangevraagd door componisten die al enige tijd ervaring hebben met het componeren. De werkbeurs heeft tot doel verdieping en verbreding van individuele componisten mogelijk te maken. Het budget was € 0,5 miljoen in 2013 en 2014.

Toelichting op het onderzoek

Naast het onderzoeken van de doeltreffendheid van de afzonderlijke regelingen, vormt ook de samenhang tussen de regelingen onderdeel van de evaluatie, met name de samenhang tussen (1) de productiesubsidie en de subsidie opdracht compositie en (2) de subsidie opdracht compositie en de werkbeurs compositie. De dienstverlening en de gebruiksvriendelijkheid van procedures van het Fonds Podiumkunsten vormen geen onderdeel van het onderzoek.¹ De evaluatie richt zich op de uitvoering van de productie- en compositieregelingen in de periode 2011 – 2014.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode mei tot en met september 2014 en is begeleid door een werkgroep van het Fonds Podiumkunsten en een klankbordgroep met vertegenwoordigers uit de sector. De uitkomsten van het onderzoek zijn gebaseerd op een literatuurstudie, kwantitatieve analyse van aanvraag- en verantwoordingsgegevens, een vijftigtal interviews met producenten, opdrachtgevers, componisten en andere belanghebbenden en een internationale benchmark (quick scan).

Context

Om uitspraak te kunnen doen over het doelbereik en de samenhang van de drie subsidieregelingen, is het noodzakelijk om de regelingen te beschouwen in de context waarbinnen ze functioneren.

- Er zijn minder middelen beschikbaar in de culturele sector door bezuinigingen van Rijksoverheid en gemeenten, afnemende sponsorinkomsten en (in sommige gevallen) teruglopende publieksinkomsten. Dit heeft gevolgen voor de druk op de overgebleven fondsen, de onderhandelingen tussen producenten en speelplekken, de inkomens van individuele kunstenaars, de artistieke kwaliteit van producties en de vraag naar nieuwe composities.
- In de reactie op de bezuinigingen is een 'generatiekloof' zichtbaar. Gevestigde makers zien subsidies eerder als verworven recht en hebben geen ervaring met het genereren van andere inkomsten. Beginnende makers zijn meer opgeleid met het idee dat middelen schaars zijn. Voor beginnende makers vormen het verwerven van alternatieve inkomstenbronnen en het integreren van het

---

¹ De dienstverlening van het Fonds Podiumkunsten en de gebruiksvriendelijkheid van de procedures is in 2013 reeds onderzocht (Bureau Blauw).

zakelijke en het artistieke perspectief vaak een randvoorwaarde voor het voortzetten van hun carrière.

- De regelingen gelden in een pluriform landschap, waarbij elke discipline (theater, muziek, muziektheater, dans) en elk genre (hedendaags, klassiek, jazz, pop) specifieke kenmerken heeft. De grenzen tussen disciplines en genres vervagen overigens steeds meer.
- De wijze waarop het componeren in Nederland wordt ondersteund is veranderd door het opgaan van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST) in het Fonds Podiumkunsten in 2008. Het Fonds Podiumkunsten heeft de brede taak om aanbod en afname in de culturele sector met elkaar te verbinden, terwijl het FST de specifieke taak had om het componeren in Nederland te bevorderen. Een tweede belangrijke contextuele ontwikkeling voor componisten is dat het Fonds Podiumkunsten per 1 januari 2014 geen inkomensvormende subsidies meer verstrekt, waardoor de stipendiumregeling is komen te vervallen.

Productiesubsidie

De focus van de productiesubsidie op artistieke kwaliteit en vernieuwing staat op gespannen voet met de focus op het vergroten van publieksbereik en ondernemerschap. Het Fonds Podiumkunsten lijkt daarin een redelijke balans te hebben gevonden.

De productieregeling draagt effectief bij aan een kwalitatief hoogwaardig aanbod van podiumkunsten. Honorering door het Fonds Podiumkunsten wordt als kwaliteitskeurmerk gezien door andere fondsen. De subsidie komt ten goede aan 'drivers' voor artistieke kwaliteit, zoals extra repetitietijd, decor, bezetting en het honorarium voor uitvoerend kunstenaars. De regeling ondersteunt een divers podiumkunstenaanbod van zowel beginnende als gevestigde producenten uit verschillende disciplines. Tot slot faciliteert de regeling de 'laboratorium-functie' en maakt het producties mogelijk die anders om financiële redenen niet zouden zijn uitgevoerd. De productieregeling vervult zodoende een cruciale rol in de productieketen.

Op het tweede subdoel – het vergroten van publieksbereik voor podiumkunsten – is het moeilijker de effectiviteit aan te tonen. Enerzijds worden de middelen van de productiesubsidie onder andere geïnvesteerd in marketing- en verkoopinstrumenten die bijdragen aan het vergroten van het publieksbereik. Het gemiddeld aantal voorgenomen voorstellingen van producerende instellingen is ondanks de dynamiek in de culturele sector stabiel gebleven tussen 2011 en 2014. Anderzijds is het publieksbereik afhankelijk van te veel andere factoren om causale verbanden te kunnen leggen.

De productieregeling lijkt veelal naar tevredenheid van aanvragers te zijn ingericht en te resulteren in een evenwichtige beoordeling.

De aanvraagprocedure is goed en is verbeterd in de evaluatieperiode. De procedure helpt aanvragers naar eigen zeggen verder in hun denkproces. Het schrijven van een goede aanvraag is belangrijker geworden. Dit gaat echter wel ten koste van producenten die goede producties maken, maar hun ambities niet goed kunnen verwoorden. Sommige producenten vragen daarom om meer aandacht voor de artistieke kwaliteit en het *track-record* van producenten.

De beoordeling door de commissies gebeurt goed en integer. De commissies staan midden in het veld. Dit veld is echter dynamisch: het is daarom van belang dat het Fonds Podiumkunsten aandacht blijft houden voor een evenwichtige samenstelling van commissies, mede naar aanleiding van nieuwe artistieke ontwikkelingen zoals cross-overs.

Om de aanvraag- en beoordelingsprocedure verder te verbeteren bevelen wij aan om (1) de bekendheid te vergroten van de mogelijkheid om feedbackgesprekken te voeren op basis van een conceptaanvraag, (2) de bekendheid te vergroten van de mogelijkheid om beeldmateriaal toe te voegen en (3) de interpretatie van het criterium pluriformiteit te verduidelijken.

Compositiesubsidies ²

Het doel van de werkbeurs compositie van individuele verdieping en verbreding wordt in beperkte mate bereikt.

Eenzijds stelt de werkbeurs componisten naar eigen zeggen in staat om te experimenteren en zichzelf te ontwikkelen. Anderzijds geven gesprekspartners aan dat de werkbeurs voornamelijk wordt gebruikt als 'achtervang' voor de opdracht compositie. Hierbij gaat het om opdrachten waarbij wel een opdrachtgever is en waarbij individuele verbreding en verdieping ten dienste staan van de vraag van de opdrachtgever.

De doelstellingen van de opdrachtenregeling worden deels bereikt.

Eenzijds hebben componisten naar eigen zeggen door de opdracht compositie meer tijd om aan componeren te besteden, wat ruimte biedt voor diepgang en experiment. Daarnaast zouden componisten zonder de opdracht compositie op een minder professioneel niveau kunnen componeren. Ook zouden er volgens gesprekspartners zonder de opdracht compositie minder composities geschreven worden. De opzet van de opdrachtenregeling leidt in de meeste gevallen tot het beoogde subdoel van betere (en meer) samenwerking tussen opdrachtgever en componist.

Niet alle gesprekspartners zijn het er echter over eens dat met de huidige inrichting van de regeling de 'juiste' componisten worden ondersteund. Daarnaast zijn er opdrachtgevers die van mening zijn dat er met de subsidies een te groot aanbod van composities van matige kwaliteit overeind wordt gehouden.

Doordat er veel andere factoren invloed hebben op het publieksbereik (marketinginvesteringen, zaal, regio) is het niet aannemelijk dat de opdracht compositie een grote directe invloed heeft op het vergroten van publieksbereik.

Onder opdrachtgevers en componisten bestaat behoorlijk wat onvrede over de aanvraag- en beoordelingsprocedure.

De strikte eisen en de doorlooptijd van de aanvraagprocedure passen slecht bij de artistieke vrijheid, creativiteit en flexibiliteit die componisten zoeken. De aanvraagprocedure wordt ervaren als een 'opstelwedstrijd' en in de beoordeling wordt volgens componisten te veel gefocust op uitvoeringspotentieel. Dit past slecht bij het experimentele en vernieuwende karakter van veel composities. De meeste opdrachtgevers vinden het juist positief dat er meer aandacht wordt besteed aan het uitvoeringspotentieel.

Het Fonds Podiumkunsten heeft gekozen voor een brede commissie. Componisten en opdrachtgevers zouden juist graag meer inhoudelijk specialisten in de commissie zien.

Het gebruik van een B-categorie, (waar het advies wel positief is maar een flink aantal aanvragen geen subsidie ontvangt vanwege onvoldoende budget) was een goede methode om de gevolgen van de bezuinigingen inzichtelijk te maken. Inmiddels begint de keerzijde van deze werkwijze zich te manifesteren. Het meermaals niet honoreren van een subsidie, terwijl de aanvraag als goed wordt

---

² In dit onderzoek wordt 'compositiesubsidies' als verzamelterm gebruikt voor de subsidie opdracht compositie en de werkbeurs compositie.

beoordeeld, leidt tot onvrede in de sector. Wij geven het Fonds Podiumkunsten ter overweging mee om de beoordeling te vereenvoudigen en enkel nog onderscheid te maken in gehonoreerde aanvragen en niet-gehonoreerde aanvragen.

Het Fonds Podiumkunsten heeft duidelijke criteria gepubliceerd aan de hand waarvan aanvragen voor de werkbeurs en de opdracht compositie beoordeeld worden. Onder opdrachtgevers en componisten bestaat het beeld dat deze criteria niet consequent worden toegepast. Een andere terugkerende klacht is dat in de beoordeling van een opdracht compositie wordt gerefereerd aan de individuele kwaliteit van de componist, terwijl dit geen onderdeel van de beoordeling is. Op basis van dit onderzoek is het niet mogelijk deze signalen te verifiëren of te falsifiëren. Daarom bevelen wij het Fonds Podiumkunsten aan (1) nader onderzoek te doen naar deze signalen. Tevens bevelen wij het Fonds Podiumkunsten aan om (2) meer duidelijkheid te geven over de wijze waarop de criteria worden toegepast, en (3) op het niveau van individuele aanvragen transparanter te zijn over de scores die per criterium zijn behaald.

Samenhang

De mogelijkheid om door te kunnen stromen vanuit de productiesubsidie naar de meerjarige activiteitensubsidie (en vice versa) is belangrijk voor de dynamiek in de culturele productieketen. Producenten ervaren echter dat het lastig is om door te stromen.

Veel producenten schatten in dat ze niet aan de eisen kunnen voldoen die aan de meerjarige activiteitensubsidie verbonden zijn. Bovendien lijkt doorstroom ook lastiger geworden. De tweejarige projectenregeling bood een springplankfunctie, waardoor de stap als minder groot werd ervaren. Het Fonds Podiumkunsten heeft echter in verband met de bezuinigingen de tweejarige regeling per 2013 beëindigd.

Wij geven het Fonds ter overweging mee het eerder genomen besluit te herzien en een regeling te creëren die als 'springplank' kan fungeren richting de meerjarige activiteitensubsidie, waarin voor een combinatie van projecten een aanvraag kan worden gedaan.

Met de mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen, geeft het Fonds Podiumkunsten op goede wijze invulling aan de behoefte die er bij alle partijen bestond om bij goedgekeurde opdrachten niet het risico te lopen dat enkele maanden later de aanvraag voor de productiesubsidie voor dezelfde productie wordt afgewezen.

Het Fonds Podiumkunsten kan de bekendheid van de mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen nog vergroten. Tevens lijkt de planning van de gecombineerde aanvraag nog voor verbetering vatbaar. Op basis van de huidige eisen is het voor een deel van de aanvragers lastig om een moment in de tijd te vinden waarop er enerzijds voldoende zicht is op de uitvoeringsmogelijkheden om de aanvraag voor de productiesubsidie te kunnen doen en er anderzijds nog genoeg tijd over blijft om de compositie te schrijven.

Veel opdrachtgevers en componisten zijn kritisch over de mate waarin en de wijze waarop meerjarig gesubsidieerde instellingen gebruik kunnen maken van de subsidie opdracht compositie.³

Kleine aanvragers hebben op basis van de huidige beoordelingscriteria niet dezelfde kans op honorering van een opdracht compositie als aanvragers die meerjarig gesubsidieerd worden. Indien het Fonds dit ongewenst vindt, bevelen wij aan het budget voor beide type aanvragers te separeren.

---

³ Orkesten, ensembles en theatergezelschappen die een meerjarige activiteitensubsidie ontvangen of onderdeel zijn van de Basisinfrastructuur kunnen net als andere producerende instellingen samen met een componist een opdracht compositie aanvragen. Meerjarig gesubsidieerde instellingen vormen bijna 30% van de opdrachtgevers die in de periode 2011-2014 een opdracht compositie gehonoreerd kregen.

Oprachtgevers en het Fonds Podiumkunsten hebben verschillende opvattingen over een eventuele dubbele kwaliteitsbeoordeling van meerjarig gesubsidieerde instellingen. Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan de mogelijkheden te onderzoeken om bij de beoordeling van een aanvraag compositie zoveel mogelijk gebruik te maken van de eerdere beoordeling van een instelling in het kader van de honorering van een meerjarige subsidie. Bovendien zien wij mogelijkheden om de communicatie op dit thema te verbeteren.

Sommige partijen zien het geven van een opdracht aan componisten als basistaak van een meerjarig gesubsidieerde instelling en begrijpen niet waarom daar additioneel subsidie voor zou moeten worden verstrekt. Zelf vinden meerjarig gesubsidieerde instellingen juist dat het Fonds Podiumkunsten er op basis van hun (bij het Fonds Podiumkunsten bekende) artistieke profiel van uit zou mogen gaan dat ze zelf in staat zijn de juiste componisten te selecteren en pleiten voor een apart budget per instelling. Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om op dit thema een duidelijke beleidskeuze te maken en afhankelijk daarvan:

1. Geen budget beschikbaar te stellen aan meerjarig gesubsidieerde instellingen. In dat geval is het wel belangrijk om alternatieve voorzieningen te treffen om te borgen dat deze instellingen opdrachten blijven verstrekken aan componisten (indien het Fonds dat van belang acht).
2. Een apart budget per instelling te reserveren en de verantwoording van dit budget onderdeel te maken van de verantwoordingscyclus van de meerjarige subsidie.

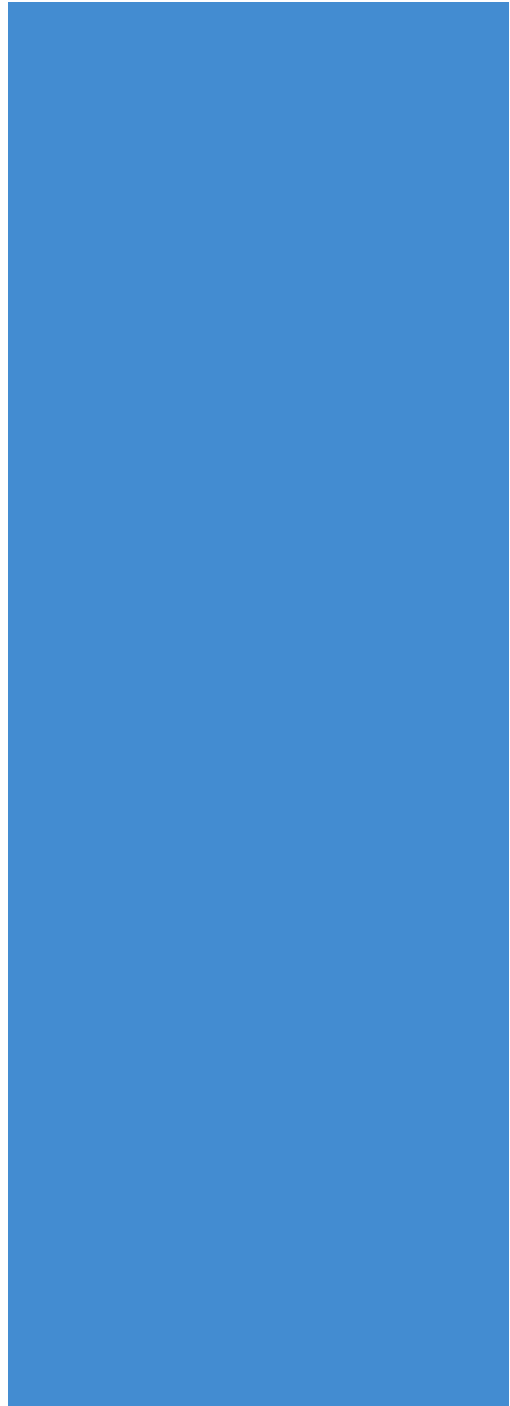
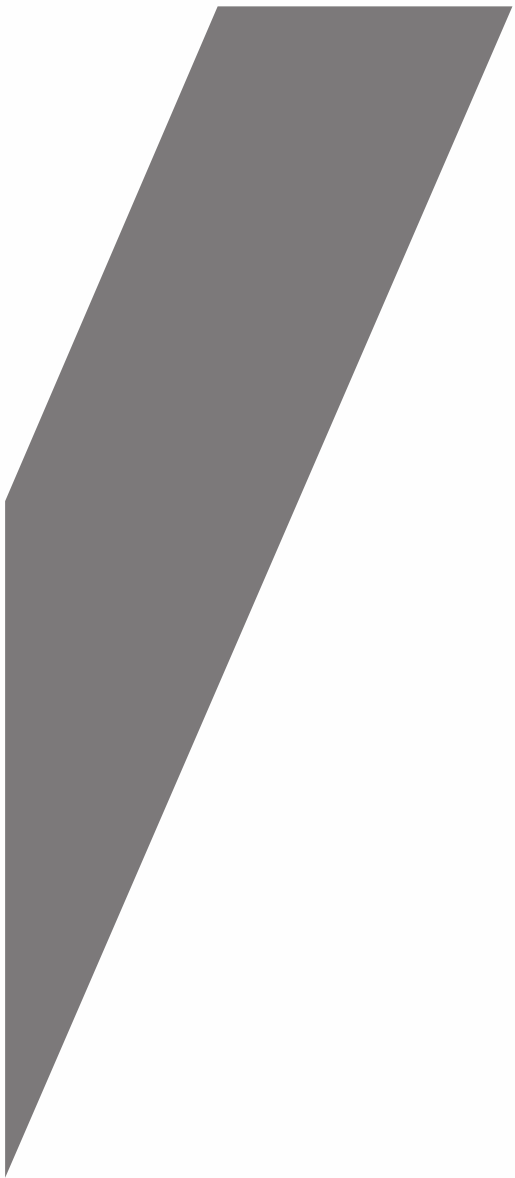
Het beleidsmatige onderscheid tussen werkbeurzen en opdrachten lijkt onvoldoende aan te sluiten bij de werkwijze van veel componisten. In de praktijk fungeert de werkbeurs compositie als een ‘achtervang’ voor componisten die niet in aanmerking willen of kunnen komen voor een opdracht compositie.

De verschillen die componisten ervaren tussen de werkbeurs en de opdracht compositie zijn met name instrumenteel van aard en het gevolg van de inrichting van de twee regelingen, maar hebben weinig te maken met het (genuanceerde) verschil in doelstelling.

Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om afhankelijk van haar beleid (1) de doelstelling van de werkbeurs aan te scherpen, zodat deze beter aansluit bij de werkwijze van veel componisten óf (2) de selectie van de aanvragen beter te laten aansluiten bij de huidige doelstelling. Dit laatste zou betekenen dat de scope van de werkbeurs compositie wordt beperkt. .

Indien het Fonds Podiumkunsten ervoor kiest om opvolging te geven aan de tweede aanbeveling en de scope van de werkbeurs te beperken, vragen wij op basis van dit onderzoek aandacht voor de positie van jonge componisten en opdrachtgevers zonder rechtspersoonlijkheid. Deze groepen maken regelmatig gebruik van de werkbeurs compositie, aangezien zij niet of onvoldoende voldoen (of denken te voldoen) aan de eisen van de subsidie opdracht compositie.

1. INLEIDING

Voor u ligt het eindrapport van de evaluatie van de productie- en compositiesubsidies van het Fonds Podiumkunsten. In dit inleidende hoofdstuk geven we achtereenvolgens een toelichting op de achtergrond en de aanleiding van het onderzoek, de onderzoeksvragen en de scope van het onderzoek. Tenslotte lichten wij onze aanpak toe en sluiten we af met een leeswijzer voor dit rapport.

1.1. Achtergrond en aanleiding

Het Fonds Podiumkunsten geeft namens de Rijksoverheid ondersteuning aan alle vormen van professionele podiumkunsten. Voor het ontwikkelen, uitvoeren of hernemen van voorstellingen en concerten verstrekt het Fonds Podiumkunsten drie projectsubsidies, namelijk:

- De productiesubsidie;
- De subsidie opdracht compositie;
- De werkbeurs compositie.

Deze regelingen hebben tot doel om de kwaliteit en diversiteit van het podiumkunstenaanbod in Nederland te stimuleren. Daarnaast zijn de productiesubsidie en subsidie opdracht compositie er op gericht het publieksbereik voor de podiumkunsten te vergroten. In 2013 was voor deze regelingen gezamenlijk zo'n € 6 miljoen beschikbaar, waarvan het grootste budget voor de productiesubsidie was bestemd (zie bijlage II).

De huidige regelingen bestaan sinds 2011. Het is volgens het Fonds Podiumkunsten daarom een goed moment voor een evaluatie, mede vanwege de veranderingen in andere regelingen van het Fonds. Het Fonds stelt in opdracht van het Ministerie van OCW niet langer budget beschikbaar voor inkomensvormende voorzieningen voor individuele makers. Regelingen die een inkomens karakter hadden zijn omgevormd tot regelingen waarin voorwaarden gesteld worden met betrekking tot de vraag naar het te creëren aanbod. Zo zijn de stipendia voor componisten afgeschaft en de mogelijkheden voor opdrachten verruimd. Deze veranderingen zijn van invloed op de positie van de productie- en compositiesubsidies.

Productiesubsidie

De productiesubsidie betreft financiering voor het ontwikkelen, uitvoeren of hernemen van voorstellingen, concerten en concoursen en heeft als doel de kwaliteit en diversiteit van podiumkunsten te bevorderen en een publiek daarvoor te bereiken⁴.

Voor de productiesubsidies is jaarlijks circa € 4,8 miljoen beschikbaar (zie bijlage II). Deze subsidies worden aangevraagd door een brede range van steeds wisselende aanvragers uit alle disciplines. Er zijn grootverbruikers, dat wil zeggen aanvragers die regelmatig aanvragen, maar er is ook voortdurend nieuwe aanwas van aanvragers. Bij productiesubsidies wordt het subsidiebedrag bepaald door de aanvrager. Wel is er een aantal normen waar rekening mee moet worden gehouden. De productiesubsidies bestaan in deze vorm al zeer lange tijd. De huidige regeling is in 2011 ingevoerd, maar sluit inhoudelijk aan op de daarvoor geldende regeling.

Subsidie opdrachten compositie

Subsidies voor het geven van een opdracht om een compositie (en eventueel een libretto⁵ te schrijven) hebben als doel de kwaliteit en diversiteit van de Nederlandse podiumkunsten te bevorderen en een

---

⁴ Fonds Podiumkunsten. Toelichting productiesubsidies. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_102/toelichting_productiesubsidie_20130821.pdf

publiek daarvoor te bereiken⁵. De subsidie compositieopdracht kan alleen worden aangevraagd door organisaties met rechtspersoonlijkheid. Aanvragen staat open voor een brede groep van instellingen. Ensembles en orkesten kunnen een aanvraag indienen, maar ook bijvoorbeeld amateurverenigingen (die verder niet bij het Fonds kunnen aanvragen) en andersoortige opdrachtgevers (festivals, podia, maar ook instellingen van buiten de podiumkunsten, et cetera). De hoogte van de vergoeding voor een compositieopdracht wordt bepaald op basis van een honorariumtabel. De subsidie compositieopdracht is geïntroduceerd in 2011. Voor die tijd konden instellingen niet aanvragen, maar deed de componist een aanvraag voor het maken van een werk. Hier is dus sprake van een aanzienlijke verandering. Het budget is € 0,8 miljoen per jaar (zie bijlage II).

Werkbeurs compositie

Het Fonds Podiumkunsten verstrekt werkbeurzen aan podiumkunstenaars die compositorisch onderzoek willen verrichten of een compositie willen vervaardigen⁷. Op deze manier beoogt het Fonds om verdieping en verbreding op individueel niveau mogelijk te maken en langs die weg een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het componeren in Nederland.

Een werkbeurs kan worden aangevraagd door aanvragers die al enige tijd ervaring hebben met het componeren. Meer concreet betekent dit dat aanvragen alleen mogelijk is als de aanvrager in totaal minimaal vier composities op zijn naam heeft staan, waarvan er minimaal twee ook daadwerkelijk dienen te zijn uitgevoerd. Het budget was € 0,5 miljoen in 2013 en 2014 (zie bijlage II).

Samenhang

De achterliggende gedachte van de opzet van de regelingen is dat de werkbeurs en de opdracht compositie verschillende groepen in het veld bedienen en daarom complementair zijn.

Wanneer in het kader van een productiesubsidie ook één of meer nieuwe composities, libretto's of theaterteksten worden gemaakt, kan daarvoor een aanvullende subsidie worden aangevraagd.⁸ Andersom kan het bij opdrachten gebeuren dat aansluitend een productiesubsidie aangevraagd wordt, maar dat is niet noodzakelijk.

De samenhang tussen de twee compositiesubsidies en de productiesubsidie is onderdeel van de evaluatie en wordt besproken in hoofdstuk 5.

1.2. Vraagstelling

Gezien de sterke onderlinge samenhang, met name tussen (1) de productie- en opdrachtensubsidie en (2) de opdrachtensubsidie en de werkbeurs, zijn deze regeling zowel afzonderlijk als in samenhang geëvalueerd. De evaluatie heeft tot doel om:

1. Na te gaan in welke mate de doelen die met de (verschillende facetten van de) regeling worden beoogd bereikt worden.
2. Na te gaan of en in hoeverre de verschillende subsidiemogelijkheden in logische verhouding tot elkaar staan.

---

⁵ Een libretto is de tekst die ten grondslag ligt aan een opera, operette of musical.

⁶ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf.

⁷ Fonds Podiumkunsten. Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf.

⁸ Maximaal € 25.000, waarvoor een gecombineerde aanvraag volstaat (het is dus niet nodig twee aanvragen te schrijven) bron: Website Fonds Podiumkunsten.

- a) Volgend uit a en b advies uitbrengen over eventuele zinvolle veranderingen in de regelingen, de doelstellingen daarvan en de verbetering die daardoor te verwachten is.

1.3. Scope van het onderzoek

Deze evaluatie richt zich op de uitvoering van de productie- en compositieregelingen in de periode 2011 – 2014. Het onderzoek is erop gericht aanbevelingen te doen voor de productie- en compositieregelingen en de uitvoering daarvan. Dit onderzoek gaat niet specifiek in op de dienstverlening en de gebruiksvriendelijkheid van procedures van het Fonds Podiumkunsten. Dit was namelijk onderdeel van het klanttevredenheidsonderzoek door Blauw⁹. Deze evaluatie bouwt daar deels op voort.

Ook geen onderdeel van de evaluatie zijn:

- Recente ontwikkelingen in de sector (zoals afnemende financieringsmogelijkheden, veranderende verhoudingen tussen lokale en rijksfinanciering, veranderende organisatievormen en werkwijzen, ander meerjarig subsidie-instrumentarium van het Fonds Podiumkunsten). Deze ontwikkelingen zijn geen onderwerp van evaluatie, maar vormen wel context.
- Twee aanverwante subsidievormen: de subsidies nieuwe makers (1,5 miljoen per jaar, gericht op projecten met beginnende makers) en de opdracht theatertekst. Achtergrond is dat deze subsidies pas sinds begin 2013 in deze vorm bestaan.
- De meerjarige stipendia, die per 1 januari 2014 zijn afgeschaft. Deze regelingen vormen geen onderwerp van evaluatie, maar bieden wel context.

1.4. Onderzoeksaanpak

Om bovenstaande onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn tijdens het onderzoek vragen beantwoord op het niveau van de individuele regelingen en de samenhang tussen de productie- en compositieregeling. Tevens zijn de regelingen in samenhang met andere regelingen van het Fonds Podiumkunsten bekeken.

Om inzicht te krijgen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van de regelingen, is het onderstaande onderzoekskader gehanteerd (figuur 1). Dit was richtinggevend voor de vragen die gedurende het onderzoek zijn geformuleerd en gesteld. Het kader maakt onderscheid tussen:

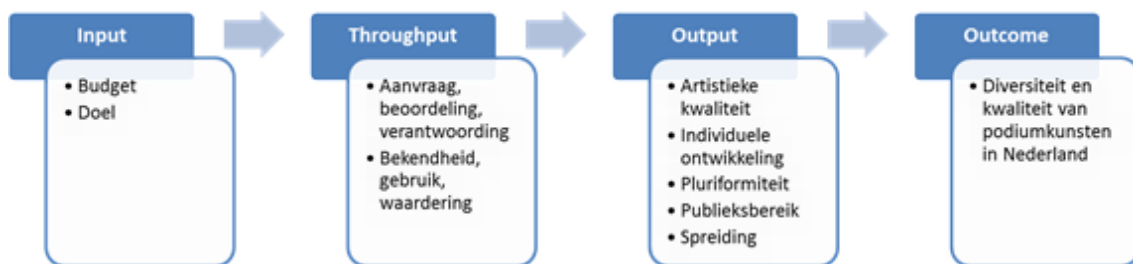
- **Input:** invoer uit omgeving waar het Fonds mee te maken krijgt (en beperkte invloed op heeft).
- **Throughput:** werkwijze binnen het Fonds.
- **Output:** directe prestaties van het Fonds.
- **Outcome:** (maatschappelijke) effecten waar het Fonds aan wil bijdragen.

Op basis van dit onderzoekskader is het effect van de regelingen stapsgewijs in beeld gebracht. Daarnaast zijn algemene vragen, algemene vragen per regeling en specifieke vragen per regeling gesteld.

- De algemene vragen hebben betrekking op onderlinge samenhang en/of gelden voor alle drie de regelingen.

---

⁹ Blauw (2014). Professioneel en betrokken binnen de mogelijkheden – Rapportage onderzoek onder aanvragers. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/nieuws/i_450/dienstverleningsonderzoekFondsPodiumkuns.pdf.

Figuur 1. Onderzoekskader: input – throughput – output – outcome.

- De algemene vragen per regeling gelden voor alle regelingen, maar vereisen voor elke regeling een ander antwoord.
- De specifieke vragen per regeling betreffen specifieke unieke karakteristieken van een regeling.

Antwoorden op de gestelde vragen zijn geformuleerd op basis van een kwalitatieve en kwantitatieve analyse. De kwantitatieve analyse is gebaseerd op informatie afkomstig uit de database van het Fonds Podiumkunsten. Het betrof informatie over:

1. Ingediende aanvragen en hun score op beoordelingscriteria;
2. Voorgenomen en gerealiseerd aantal uitvoeringen.

Het kwalitatieve deel van het onderzoek richt zich op (potentiële) aanvragers van de regeling en direct betrokken stakeholders, zoals brancheorganisaties en beleidsmakers. Voorts was het wenselijk dat niet alleen het perspectief van de afnemers (directe gebruikers en niet-gebruikers) in het onderzoek werd betrokken, maar ook het perspectief van de aanbieders van podiumkunsten en andere fondsen. Om zicht te krijgen op hun ervaringen met de regelingen zijn in deze evaluatie 51 interviews gedaan. Zie voor een overzicht van de gesprekken bijlage III.

Het kwalitatieve deel en de kwantitatieve analyses stellen ons in staat om:

1. Uitspraken te doen over de effectiviteit van productie- en compositieregelingen.
2. Aanbevelingen te doen om de effectiviteit van de regelingen en de uitvoering ervan te verbeteren.

In aanvulling op de kwantitatieve en kwalitatieve analyses is een benchmark uitgevoerd. Op basis van een *quick scan* is inzicht verworven in de ondersteuning die wordt geboden (1) aan componisten in Noorwegen, Duitsland en België en (2) scheppende kunst in de Nederlandse letterensector. Deze *quick scan* heeft interessante en/of verrassende inzichten opgeleverd voor deze evaluatie. In de hoofdstukken 'Context' en 'Compositiesubsidies' zijn deze in tekstvakken weergegeven. Daarnaast is de benchmark te vinden in bijlage V.

Het onderzoek is begeleid door een werkgroep vanuit het Fonds Podiumkunsten en een klankbordgroep. In de klankbordgroep namen verschillende vertegenwoordigers plaats van (potentiële) aanvragers van de verschillende regelingen en andere fondsen (zie bijlage IV).

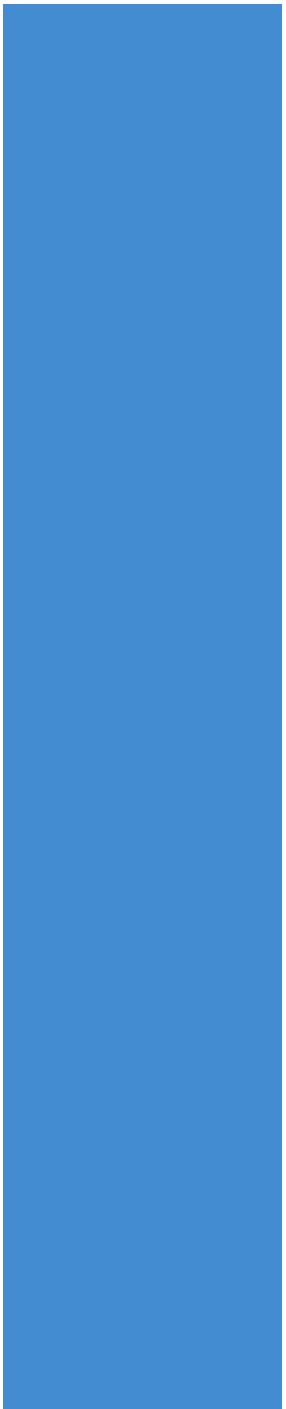
1.5. Leeswijzer

Om de uiteindelijke bevindingen in het juiste perspectief te kunnen plaatsen geven wij allereerst een beschouwing van de context waarbinnen de regelingen functioneren (hoofdstuk 2). Vervolgens gaan we in op de effectiviteit, de resultaten en de inrichting van de regelingen, waarbij we onderscheid maken

tussen de productiesubsidie (hoofdstuk 3) en de twee compositiesubsidies (hoofdstuk 4). We eindigen met een analyse van de samenhang tussen de regelingen (hoofdstuk 5). In de hierop volgende hoofdstukken zijn feiten gescheiden van percepties. Op basis hiervan komen we uiteindelijk tot onze bevindingen: conclusies en aanbevelingen.

2. CONTEXT

Om uitspraak te kunnen doen over het doelbereik en de samenhang van de drie subsidieregelingen, is het noodzakelijk om de regelingen te beschouwen in de context waarbinnen ze functioneren. In dit hoofdstuk wordt beknopt in gegaan op de vier belangrijkste contextuele ontwikkelingen die in de gesprekken zijn genoemd.¹⁰

2.1. Minder middelen

Er zijn minder middelen beschikbaar in de culturele sector door bezuinigingen van Rijksoverheid en gemeenten, afnemende sponsorinkomsten en (in sommige gevallen) teruglopende publieksinkomsten. Gesprekspartners noemen dit als de belangrijkste contextuele ontwikkeling voor producerende instellingen en componisten.

2.1.1. Oorzaken

Overheidsbezuinigingen: In 'Cultuur in Beeld 2013' worden een aantal kwantitatieve ontwikkelingen geschetst ten aanzien van de overheidsbezuinigingen. Het rijksbudget voor de meerjarig gesubsidieerde instellingen is tussen 2012 en 2013 met gemiddeld 19% gedaald. De netto bijdrage aan cultuur van de 35 grootste gemeenten en provincies is in de periode 2011-2013 afgenomen van € 1,3 miljard in 2011 naar € 1,2 miljard in 2013 (een afname van 9%).¹¹ Bovendien wordt in de 'Cultuurindex' geconcludeerd dat het politieke draagvlak voor cultuur afneemt.¹²

De bezuinigingen hebben ook gevolgen gehad voor de budgetten van het Fonds Podiumkunsten. Tot en met 2012 beschikte het Fonds Podiumkunsten jaarlijks over een budget van ongeveer € 60 miljoen aan publieke middelen. Vanaf 2013 heeft het Fonds een budget van ongeveer € 43 miljoen beschikbaar. Deze bezuinigingen hebben onder andere als gevolg gehad dat het Fonds Podiumkunsten vanaf 2013 aan 80 in plaats van 118 instellingen een meerjarige activiteitsubsidie verstrekt, terwijl op basis van de kwaliteit van de aanvragen meer instellingen voor subsidie in aanmerking zouden komen.¹³ Bovendien beschikt het Fonds met ingang van 2014 niet meer over 'inkomensvormende instrumenten', waaronder stipendia voor componisten.

Teruglopende sponsorinkomsten: In het onderzoek 'Geven in Nederland' wordt geconcludeerd dat de gevolgen van de economische crisis ook in de filantropie zijn waar te nemen. *"Na jaren van stijging is het totale bedrag dat door huishoudens is geschonken aan goede doelen in 2011 gedaald tot bijna € 4,3 miljard, het laagste sinds 2001. Vooral de bijdragen van bedrijven in de vorm van sponsoring en giften aan goede doelen zijn ten opzichte van 2009 sterk gedaald. In de culturele sector is sprake van een totale daling van giften en sponsoring van ongeveer 40% tussen 2009 en 2011"*.¹⁴ Een deel van de producenten weet de afname van de sponsorinkomsten op innovatieve wijze te beperken door vaker op zoek te gaan naar sponsoring in natura (bijvoorbeeld decor, vervoer). Dit vergroot weliswaar niet de sponsorinkomsten, maar het reduceert wel de kosten.

---

¹⁰ Voor een uitgebreide beschouwing verwijzen we naar de onderzoeken die worden genoemd in de voetnoten.

¹¹ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013), Cultuur in Beeld 2013, p. 9.

¹² Boekman Stichting (2013). De Staat van Cultuur: Cultuurindex Nederland. Via http://www.boekman.nl/sites/default/files/downloads/free_downloads/cin2013_bevindingen.pdf

¹³ Fonds Podiumkunsten. Cultuurbezuinigingen krijgen gezicht en schade is groot maar veerkracht podiumkunstsector biedt kans op nieuwe evenwicht en perspectief. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/actueel/nieuws/cultuurbezuinigingen_krijgen_gezicht_en_schade_is_groot_maar_veerkracht_podiumkunstsector_biedt_kans_op_nieuw_evenwicht_en_perspectief

¹⁴ Vrije Universiteit Amsterdam (2013). Geven in Nederland 2011 – samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

Afname van publieksinkomsten: Ook het gedrag van het publiek is aan verandering onderhevig. Rebel, APE en KWINK groep schetsen in een onderzoek naar de economische ontwikkelingen in de cultuursector dat het aantal bezoekers van meerjarig door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde instellingen tussen 2008 en 2012 afneemt met 3,6%. Het aantal bezoekers van orkesten in de BIS neemt in dezelfde periode af met 4,5%. Opvallend is overigens dat, hoewel het aantal bezoekers daalt, het aantal uitvoeringen tussen 2008 en 2012 licht stijgt (Fonds Podiumkunsten +2%, BIS orkesten +1,8%).¹⁵ Op basis van recent onderzoek van de VSCD lijkt de sector zich in 2013 enigszins te herstellen: de 150 grootste podia en schouwburgen van Nederland zagen het aantal bezoekers tussen 2008 en 2012 dalen van 14 miljoen tot 10,9 miljoen bezoekers, gevolgd door een herstel naar 11,2 miljoen bezoekers in 2013 (+3%).¹⁶

Dat er minder middelen zijn in de sector wordt bevestigd in de gesprekken die wij hebben gevoerd met componisten en producenten. Met name componisten ervaren bovendien dat de maatschappelijke waardering voor cultuur in Nederland de laatste tien jaar is afgenomen, waardoor een kentering van bovenstaande ontwikkelingen niet voor de hand ligt.

2.1.2. Gevolgen

Gesprekspartners noemen verschillende gevolgen van het feit dat er minder geld is in de sector.

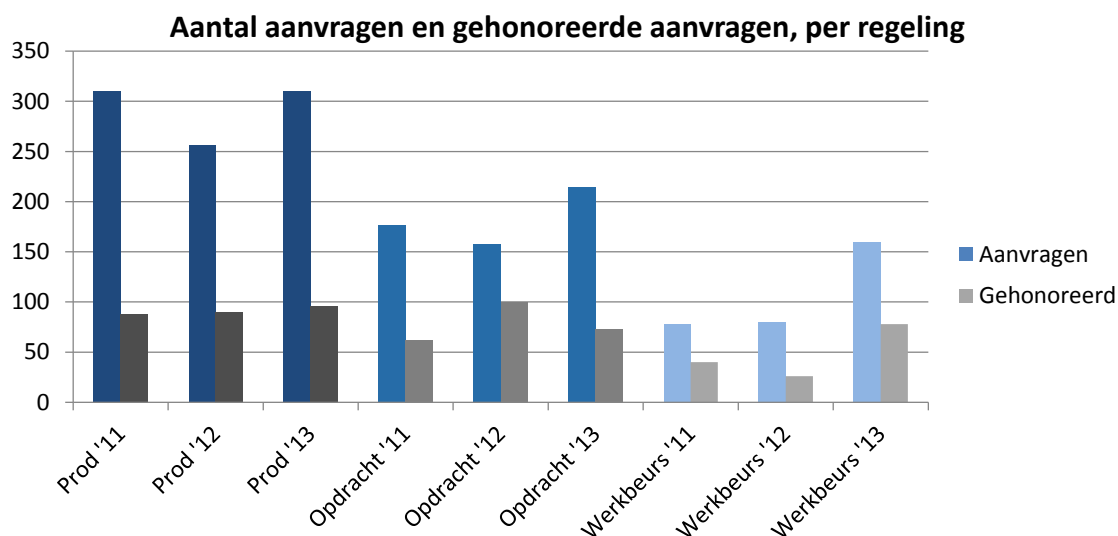
Meer druk op de overgebleven fondsen: Producenten en componisten ervaren dat er meer druk staat op de overgebleven publieke en private fondsen, waardoor het lastiger is geworden om voor een subsidie in aanmerking te komen. Uit de aanvraaggegevens van het Fonds Podiumkunsten volgt dat bij een gelijkblijvend budget het aantal aanvragen voor de werkbeurs compositie inderdaad is toegenomen tussen 2011 en 2013 (figuur 2). Bij de opdracht compositie en de productiesubsidie is er sprake van een lichte daling van het aantal aanvragen in 2012, gevolgd door een stijging in 2013. Bij figuur 2 dienen drie kanttekeningen te worden geplaatst:

- Het budget voor de opdrachtenregeling is in 2012 tijdelijk verhoogd. Ook het budget voor de werkbeurzen is in 2013 tijdelijk verhoogd. In de grafiek is te zien dat de hogere budgetten hebben geleid tot een hoger percentage honoreringen.
- Wij hebben signalen ontvangen dat componisten en producenten er steeds vaker voor kiezen bewust geen aanvraag te doen, omdat ze onvoldoende kans op honorering zien en/of in het verleden bij herhaling zijn afgewezen. Deze ontwikkeling zou kunnen betekenen dat er in werkelijkheid meer vraag is naar subsidiemiddelen dan uit onderstaande grafiek is op te maken. De kwaliteit van de aanvragen die niet zijn gedaan is uiteraard onbekend.
- Meerdere gesprekspartners die als commissielid actief zijn bij één van de publieke of private fondsen ervaren dat de kwaliteit van de aanvragen is verbeterd, onafhankelijk van de kwantitatieve ontwikkeling van het aantal aanvragen en honoreringen. Er zijn dus steeds meer goede/passende aanvragen die worden afgewezen.

---

¹⁵ Gerdes, Gooskens et al. (2013) Economische ontwikkelingen in de cultuursector 2005 – 2012. In opdracht van het Ministerie van OCW, p8-10.

¹⁶VSCD. Publiek gaat naar theater. Via <http://www.vscd.nl/nieuws/publiek-gaat-meer-naar-theater>.

Figuur 2. Aantal aanvragen en gehonoreerde aanvragen per regeling.

Onderhandelingen tussen producenten en speelplekken zijn harder geworden. De inkomsten van zowel producenten als speelplekken staan onder druk. Onder druk van afnemende sponsor- en subsidie-inkomsten trachten producenten hun kosten te dekken door hogere uitkoopsommen te vragen. Onder druk van afnemende subsidie-inkomsten en een zakelijkere houding van lokale overheden zijn speelplekken juist minder bereid om hoge uitkoopsommen te betalen. Of deze tegengestelde beweging in de praktijk leidt tot hogere of lagere uitkoopsommen is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen, maar alle partijen erkennen dat de onderhandelingen harder zijn geworden. Producenten en podia die een relatie hadden opgebouwd en elkaar in het verleden iets financieel konden 'gunnen', kunnen dat niet langer. Er lijkt bovendien in toenemende mate gebruik te worden gemaakt van partage-afspraken, waarbij podia en producerende instellingen de risico's delen.¹⁷

Inkomens van individuele kunstenaars. In de Cultuurverkenning 2014 schetst de Raad voor Cultuur de volgende ontwikkeling:¹⁸

“De gedrevenheid en het doorzettingsvermogen van kunstenaars in tijden van crisis en bezuinigingen zijn enorm: velen gaan als zelfstandige aan de slag, leggen nieuwe verbindingen en organiseren zich in hiërarchieluwe netwerken. Maar deze ontwikkeling maskeert tegelijkertijd een stijgende werkloosheid en onderbetaling. Er werd gehoopt dat minder publieke middelen voor de kunsten en erfgoed gecompenseerd zouden worden door meer private financiering. Dat is niet gebeurd”.

Uit de gesprekken die in het kader van deze evaluatie zijn gevoerd blijkt dat veel culturele instellingen er voor kiezen om ondanks de gedaalde inkomsten het culturele aanbod in stand te houden door in de kosten te snijden. Dit gaat ten koste van de inkomens van individuele kunstenaars. Gesprekspartners geven aan dat iedereen in de culturele sector zich bewust is van de crisis en daarom genoodzaakt is een beetje in te leveren (en daar ook begrip voor heeft). Bijvoorbeeld door als artiest onbetaald te repeteren of de risico's van de kaartverkoop te delen met de producerende instelling (in plaats van een vaste

¹⁷ Zie voor een toelichting op de veranderende verhoudingen tussen podia en producenten ook KWINK groep (2014), evaluatie programmeringsregeling, p19-25.

¹⁸ Raad voor Cultuur (2014). Cultuurverkenning, p41.

vergoeding te vragen). Onder componisten heeft met name het verdwijnen van de stipendia grote impact op de inkomens (zie paragraaf 2.4).

Gevolgen voor de artistieke kwaliteit. De crisis heeft volgens gesprekspartners gevolgen voor de artistieke kwaliteit van het podiumkunstenaanbod. Ten eerste kiezen meer podia en schouwburgen voor een ‘veilige programmering’ in de vorm van minder nieuwe werken en meer mainstream aanbod (en minder experimentele producties). Een tweede ontwikkeling met gevolgen voor de artistieke kwaliteit is dat de kosten worden gedrukt door minder te repeteren, gebruik te maken van goedkopere decors en goedkopere begeleiding. Dit gaat volgens gesprekspartners zowel direct als indirect ten koste van de artistieke kwaliteit (o.a. minder ruimte voor verdieping en experiment). Een derde ontwikkeling is volgens gesprekspartners dat er enkele goede podia en ensembles zijn verdwenen.¹⁹

Minder vraag naar het werk van componisten. De hiervoor genoemde ontwikkelingen hebben volgens gesprekspartners onder andere tot gevolg dat er minder vraag is naar nieuwe composities. Immers, er worden minder nieuwe producties gemaakt en de producties die wel worden gemaakt zijn minder experimenteel van aard. De onderzoekers beschikken niet over cijfers die deze perceptie onderbouwen. Voor de composities die wel worden gemaakt, zijn minder middelen beschikbaar. Componisten geven aan dat het daardoor steeds moeilijker wordt om voldoende inkomen te verwerven met alleen componeren. Om deze reden voelen ze zich genoodzaakt om naast het componeren andere activiteiten te ontplooiën (onderwijs, musicus, etc.) en hebben ze minder tijd om composities te schrijven.

2.2. Generatiekloof

Een brede afvaardiging van de gesprekspartners wijst op een generatiekloof in de wijze waarop kunstenaars reageren op de afname van de inkomsten. Op basis van de gesprekken ligt de globale grens tussen de ‘gevestigde makers’ en de ‘beginnende makers’ op de leeftijd van 35 – 40 jaar. De generatiekloof wordt onder componisten sterker beleefd dan onder producerende instellingen.

Gevestigde makers hebben zich ontwikkeld in een tijd waarin voldoende publieke middelen beschikbaar waren. Er was veel vraag naar nieuwe producties en composities en kunstenaars hadden naar eigen zeggen de mogelijkheid om op artistieke gronden selectief te zijn in de werken die ze ontwikkelden. De gevestigde makers voelen zich in veel gevallen in de steek gelaten door de overheid. Ze hebben moeite om andere inkomstenbronnen te genereren, aangezien ze daar geen ervaring mee hebben opgedaan gedurende hun carrière. De gevestigde makers zijn, meer dan de beginnende makers, kritisch over de inrichting van de aanvraag- en beoordelingsprocedure en de artistieke vrijheid die wordt geboden door subsidiegevers en (in het geval van componisten) door de opdrachtgever.

Beginnende makers zijn meer opgeleid met het idee dat publieke middelen schaars zijn. Voor deze beginnende makers vormen het verwerven van alternatieve inkomstenbronnen en het integreren van het zakelijke en het artistieke perspectief vaak een randvoorwaarde voor het voortzetten van hun carrière. Beginnende makers geven zelf aan dat generatiegenoten die dat niet konden of wilden voor een andere carrière hebben gekozen. De overgebleven makers kunnen zich ondanks de crisis naar eigen zeggen redelijk redden, hoewel hun inkomsten beperkt zijn. Dit heeft logischerwijs ook te maken met een andere levensfase waarin ze minder financiële verplichtingen hebben dan gevestigde makers.

---

¹⁹ Er is sprake van correlaties tussen de verschillende ontwikkelingen. Wanneer er bijvoorbeeld minder nieuwe producties worden gemaakt, is er minder noodzaak om te repeteren. De samenhang van de contextuele ontwikkelingen vormt geen onderdeel van de scope van dit onderzoek.

Beginnende makers lijken in vergelijking met gevestigde makers minder moeite te hebben met de aanvraagprocedure, kunnen beter samenwerken met opdrachtgevers (in het geval van componisten) en zijn gemiddeld genomen minder sceptisch over de toekomst van de sector. Beginnende makers zijn meer dan gevestigde makers kritisch op het vermogen van het Fonds Podiumkunsten om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen in de sector.

2.3. Verschillen tussen genres

In veel gesprekken is aan bod gekomen dat hoewel de productie- en compositiesubsidies in de ogen van buitenstaanders een niche van de culturele sector bedienen, de gebruikers niet in alle opzichten vergelijkbaar zijn. Zeker in tijden van bezuiniging zijn er aanzienlijke verschillen tussen de genres. Hieronder noemen wij een aantal voorbeelden ter illustratie.

- In het genre muziek hebben kunstenaars gemiddeld genomen meer alternatieve inkomstenbronnen dan in andere genres, omdat ze muzikles geven en verschillende rollen kunnen combineren (componeren, produceren, uitvoerend musicus). Er is in Nederland immers meer vraag naar muzikles dan naar dans- of theaterles.
- In de pop-, jazz en wereldmuziek zijn er steeds minder speelplekken voor beginnende bands, omdat de 'humuslaag' van speelplekken verdwijnt. Daardoor is de stap naar middelgrote podia erg groot geworden.²⁰ Uitvoerders van pop-, jazz en wereldmuziek componeren volgens opdrachtgevers en podia meer dan gemiddeld hun eigen muziek (in plaats van een componist te benaderen) en vragen gemiddeld genomen lagere vergoedingen dan klassieke musici van vergelijkbaar niveau.
- Verschillende gesprekspartners hebben aangegeven dat het in vergelijking tot andere genres relatief lastig is om publiek te werven voor hedendaagse klassieke muziek. Uitvoeringen van dit type muziek worden met name bezocht door een relatief kleine vaste kern.
- In het genre theater is er door het verdwijnen van productiehuisen een gat gevallen in de talentontwikkeling van beginnende theatermakers. Voorts geven gesprekspartners aan dat producties vaker dan voorheen worden gemaakt voor zowel locatietheater als uitvoering in de zaal (in plaats van één van beide).
- Tot slot hebben verschillende gesprekspartners aangegeven dat de grenzen tussen genres en disciplines vervagen. Deze ontwikkeling wordt volgens gesprekspartners gestimuleerd door de crisis, omdat op zoek moet worden gegaan naar nieuwe inkomstenbronnen en verdienmodellen en daarbij verbindingen moeten worden gelegd die voorheen niet voor de hand lagen. Het verdwijnen van de grenzen tussen genres geldt zowel voor het produceren (grenzen tussen theater en cabaret vervagen, grenzen tussen muziek en muziektheater vervagen) als voor componeren (grenzen tussen hedendaags klassiek en wereldmuziek vervagen). Eén van de gevolgen daarvan is dat het steeds lastiger wordt een aanvraag te laten beoordelen door één commissie.²¹

2.4. Fonds voor de Scheppende Toonkunst

Het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (FST) was tot 2007 verantwoordelijk voor het bevorderen van de totstandkoming van nieuwe composities door subsidies toe te kennen aan individuele componisten in Nederland. Een deel van de subsidieregelingen bestaan (in aangepaste vorm) nog steeds, maar worden nu beheerd door het Fonds Podiumkunsten. Het Fonds Podiumkunsten ontstond op 1

---

²⁰ KWINK groep (2014). Evaluatie programmeringsregeling Fonds Podiumkunsten, p21.

²¹ Zie ook de Cultuurverkenning 2014 van de Raad voor Cultuur, p13-14 en p25-26 en p42.

november 2007 door de fusie van het FST met het Fonds voor Podiumprogrammering en Marketing (FPPM) en het Fonds voor Amateurkunst en Podiumkunsten (FAPK).

Deze fusie heeft een grote invloed op de huidige opvattingen van componisten over de werkbeurs en de opdracht compositie.

- Verdwijnen van de stipendia: In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW)²² beschikt het Fonds Podiumkunsten met ingang van 1 januari 2014 niet meer over ‘inkomensvormende instrumenten’. Dit hield onder andere in dat de stipendia voor componisten zijn komen te vervallen.²³ De stipendia waren gedurende lange tijd (reeds onder het Fonds voor de Scheppende Toonkunst) een zeer belangrijke inkomstenbron voor componisten en boden veel artistieke vrijheid. De meeste componisten die wij gesproken hebben in het kader van dit onderzoek zijn kritisch over het vervallen van de stipendia. Zij geven aan dat het nauwelijks nog mogelijk is om voldoende inkomsten te verwerven met componeren als beroep. Een aantal gesprekspartners plaatst de nuancering dat de inkomsten van componisten weliswaar zijn afgenomen, maar dat ook in het verleden maar een beperkt deel van de componisten zonder nevenfunctie kon rondkomen.²⁴
- Alternatieve inkomstenbronnen: Componisten stellen dat door het bestaan van het FST in de loop der jaren andere inkomstenbronnen voor componisten zijn verdwenen. Het FST voorzorg immers in een groot deel van de behoeften van componisten. Nu het Fonds Podiumkunsten recent minder middelen beschikbaar stelt, ervaren componisten het als een belemmering dat zij nauwelijks bij andere publieke en private fondsen een aanvraag kunnen indienen.
- Invloed op honoreringen: Het bestuur van het FST bestond tot 1996 voor de helft uit componisten; vanaf 1996 was één componist lid van het bestuur van het FST. De beoordelingen van de subsidieaanvragen van componisten werd uitgevoerd door een commissie bestaande uit componisten en uitvoerende musici. De honorariumtabel werd in samenspraak met de componisten

Benchmark

Letterenfonds: Slechts een klein percentage van de schrijvers verwerft voldoende inkomsten om er geen andere beroepen naast te hoeven doen.

Noorwegen: Hoewel een groot deel van de componisten een subsidie ontvangt van één van de publieke fondsen, kan slechts een klein percentage van de componisten leven van het componeren. De andere componisten zijn met name ook actief als musicus of muziekleraar.

²² “Er zal niet langer budget beschikbaar worden gesteld voor inkomensvormende voorzieningen voor individuele makers. Regelingen die nu een inkomens karakter hebben moeten worden omgevormd tot regelingen waarin voorwaarden gesteld worden met betrekking tot de vraag naar het te creëren aanbod” (Ministerie van OCW (2011). Meer dan kwaliteit – een nieuwe visie op cultuurbeleid).

²³ Een stipendium compositie bedroeg per 1 januari 2011 € 36.000,-- (totaalbedrag voor twee jaar).

²⁴ Citaat uit het onderzoek “Componeren in Nederland” van Bureau Driessen (1996), waarin een enquête is uitgevoerd onder professionele en niet-professionele componisten (respons 60%): “Componeren vormt voor de meeste componisten niet de belangrijkste inkomstenbron. Zelfs bij de meest professionele groep wordt gemiddeld maar 37% van het inkomen met componeren verdiend. Bijna alle componisten hebben dan ook nevenfuncties. Men is naast componist ook uitvoerder van muziek of dirigent of men vervult docentschappen aan een conservatorium of in de amateursector. Een groot aantal componisten (36%) vervult een niet-muzikale nevenfunctie. Bijna een kwart (22%) van de componisten krijgt een uitkering. Naarmate men beter door het Fonds in staat wordt gesteld van het componeren te leven, neemt het gewicht van nevenfuncties en neveninkomsten af”.

door het FST vastgesteld.²⁵ De medewerkers en de commissieleden van het huidige Fonds Podiumkunsten vertegenwoordigen een bredere afspiegeling van de culturele sector, waardoor de invloed van componisten op de compositiesubsidies naar eigen zeggen is afgenomen.

- **Belangenbehartiging:** Het FST vervulde volgens veel componisten impliciet de rol van belangenbehartiger voor componisten (hoewel dat formeel niet de taak van het FST was). Het Fonds Podiumkunsten geeft namens de Rijksoverheid ondersteuning aan alle vormen van professionele podiumkunsten, een aanzienlijk bredere doelgroep dan componisten. Belangenbehartiging behoort expliciet niet tot het takenpakket van het Fonds Podiumkunsten. Verschillende gesprekspartners geven aan dat er sinds de opheffing van het FST niet meer één partij is die namens alle componisten kan spreken, onder andere omdat de componisten verdeeld zijn over verschillende beroepsverenigingen.²⁶

---

²⁵ Zie voor meer informatie over de positie van componisten ten tijde van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst onder andere het onderzoek "Componeren in Nederland" van Bureau Driessen (1996). In dit onderzoek wordt overigens ook geconcludeerd dat de betrokkenheid van componisten bij het Fonds voor de Scheppende Toonkunst tot ongewenste situaties leidt: *"In het bestuur spelen componisten een belangrijke rol. Deze componist-bestuursleden ontvangen ook subsidies van het Fonds. Een dergelijke situatie is in Nederland nu eenmaal onbestaanbaar. Welke waarborgen men ook inbouwt, het blijft bijzonder onverstandig, want iedere criticus heeft zo een schot voor open doel. Dat dit een ongewenste situatie is, wordt inmiddels ook algemeen erkend. Statutair is de bestuursamenstelling gewijzigd"*.

²⁶ Componisten worden vertegenwoordigd door het Genootschap van Nederlandse Componisten en Componisten '96 (recent gefuseerd tot Nieuw-Geneco) en de Beroepsvereniging van Improviserende Musici (BIM). De drie beroepsverenigingen hebben in 2009 de Unie van Componisten in Nederland opgericht. Niet alle componisten zijn lid van één van de beroepsverenigingen.

3. PRODUCTIESUBSIDIE

In dit hoofdstuk bespreken we de effectiviteit van de productiesubsidie. In de eerste paragraaf analyseren we de mate waarin het Fonds Podiumkunsten met de productiesubsidie de beoogde doelstellingen bereikt. De tweede paragraaf betreft de resultaten. In de derde paragraaf gaan we nader in op de inrichting van de regeling (aanvraag, beoordeling, verantwoording).

3.1. Inleiding

Feiten

De productiesubsidie heeft tot doel bij te dragen aan de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten en het publieksbereik hiervoor te vergroten²⁷. Een productiesubsidie kan worden aangevraagd door stichtingen en verenigingen die primair gericht zijn op het realiseren van voorstellingen of concerten. Om te toetsen of de aanvragen bijdragen aan het doel dat met de regeling wordt beoogd, worden de aanvragen beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- Artistieke kwaliteit van het plan;
- Ondernemerschap;
- Bijdrage aan de pluriformiteit van het podiumkunstenaanbod in Nederland;
- Geografische spreiding.

In 2013 en 2014 was jaarlijks € 4,8 miljoen beschikbaar voor de productiesubsidie (zie bijlage II). In 2013 werden 350 aanvragen gedaan voor in totaal ruim € 11 miljoen, waarvan 125 aanvragen zijn gehonoreerd.

3.2. Effectiviteit

3.2.1. Artistieke kwaliteit

Feiten

De productiesubsidie beoogt de artistieke kwaliteit van de podiumkunsten in Nederland te vergroten. Bij de beoordeling van aanvragen wordt daarom gelet op de mate waarin vakmanschap, oorspronkelijkheid en zeggingskracht in de aanvraag naar voren komen.

Percepties

(Potentiële) aanvragers en andere fondsen geven aan dat een honorering door het Fonds Podiumkunsten geldt als kwaliteitskeurmerk voor andere fondsen: het is een indicatie van de status van de producerende instelling in het veld. De subsidie motiveert producenten daarom om meer prioriteit aan hun project te geven. Het merendeel van de aanvragers geeft aan dat de subsidie bijdraagt aan de artistieke kwaliteit van de podiumkunsten in Nederland, doordat het producenten in staat stelt in relatieve rust aan een productie te werken. Als de productiesubsidie wordt toegekend, kunnen producenten meer investeren in de voorbereiding en kunnen zij meer diepgang creëren. Gesprekspartners geven aan dat de productiesubsidie:

- Voorstellingen mogelijk maakt die anders niet zouden zijn uitgevoerd;
- Producenten minder afhankelijk maakt van de marktvrage.

---

²⁷ Deze en de hierop volgende vermeldingen van het doel van de productiesubsidie zijn afkomstig uit de volgende bron: Fonds Podiumkunsten. Toelichting productiesubsidie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_102/toelichting_productiesubsidie_20130821.pdf

Het merendeel van de gesprekspartners (zowel niet-gehonoreerde, als gehonoreerde aanvragers en andere belanghebbenden) geeft aan dat gehonoreerde producties niet per definitie van hogere kwaliteit zijn dan niet-gehonoreerde producties. Producties leveren namelijk niet altijd de beoogde kwaliteit op: *“art is the possibility of failure”*.

Toch komt de productiesubsidie veelal ten goede aan ‘drivers’ voor artistieke kwaliteit. Gehonoreerde aanvragers investeren de subsidie met name in het maakproces: daarvoor is subsidie nodig. Gesprekspartners geven aan dat, als hun aanvraag wordt gehonoreerd, ze meer tijd/geld investeren in:

- Repetities;
- Onderzoek;
- Een (extra) trainer;
- Kostuums/decor;
- Uitvoeringen worden vaker met de volle bezetting gespeeld;
- Salaris van acteurs: betere acteurs en meer gemotiveerde acteurs

3.2.2. Publieksbereik en ondernemerschap

Feiten

Een tweede subdoel van de productiesubsidie is het vergroten van het publieksbereik voor de podiumkunsten. De commissie toetst aanvragen daarom op het criterium ondernemerschap. Hierbij gaat het zowel om een goede bedrijfsvoering, als een overtuigende visie op publieksbereik en – vernieuwing.

Percepties

Bijna alle respondenten geven aan dat de aanvraagprocedure hen dwingt na te denken over ondernemerschap: inkomstenbronnen, kostenposten en de verkoop van voorstellingen. Dat levert volgens de meeste gesprekspartners een positieve bijdrage aan het publieksbereik.

Daarnaast investeert het merendeel van de (potentiële) aanvragers bij honorering van de productiesubsidie naar eigen zeggen meer in marketing en publiciteit. Enkele gesprekspartners geven ook aan te bezuinigen op marketingkosten, als de subsidie niet wordt toegekend: *“Als je moet snijden, dan snijdt je als eerste in marketingkosten. De mensen die je daarvoor inhuurt zijn duur”*.

Toch draagt de productiesubsidie volgens verschillende gesprekspartners niet één op één bij aan een vergroot publieksbereik.

- Publieksbereik is sterk afhankelijk van externe factoren, waaronder de promotie door podia. Daardoor is het nauwelijks mogelijk een verband te leggen tussen het honoreren van de productiesubsidie en het publieksbereik.
- Volgens verschillende gesprekspartners is in de praktijk goede marketing belangrijker dan veel marketing.

De aanvraagprocedure dwingt producenten weliswaar in een vroeg stadium na te denken over hun publieksbereik en bedrijfsvoering, maar volgens gesprekspartners is het vooral de huidige economische en politieke situatie (waarin middelen schaars zijn en er minder draagvlak is voor kunst) die hen dwingt om daadwerkelijk ondernemender te zijn.

Veel gesprekspartners hebben ook kritiek op het criterium ondernemerschap. Zij geven aan dat de artistieke kwaliteit van producties wordt beperkt, doordat bij de beoordeling steeds meer belang wordt

gehecht aan ondernemerschap. Gesprekspartners hebben het idee dat er minder ruimte is voor kwaliteitsproducties met een beperkt publieksbereik. Daarnaast zouden zij graag binnen de aanvraagprocedure meer ruimte hebben om hun artistieke beleving te tonen.

Een enkele producent vindt het lastig om in zo'n vroeg stadium iets te kunnen zeggen over publieksbereik en bedrijfsvoering. Het leidt naar hun mening de aandacht af van het creatieve proces. Ook hebben wij signalen ontvangen van gesprekspartners die er soms bewust voor kiezen geen aanvraag te doen, omdat het doen van een aanvraag in hun beleving zoveel tijd kost: *"ik wil ook mijn toetsen nog aanraken"*.

Daarnaast maakt de focus op ondernemerschap een aantal producenten naar eigen zeggen meer afhankelijk van de marktvraag (van podia en publiek). Zij hebben daardoor het idee minder vernieuwende dingen te kunnen brengen, mede omdat podia steeds veiliger programmeren en de onderhandelingen tussen podia en producenten harder zijn geworden (zie paragraaf 2.1.2).

Dit staat in contrast met de eerder genoemde ruimte voor vernieuwing die de productiesubsidie wil bieden.

3.2.3. Bijdrage aan pluriformiteit

Feiten

Om een divers podiumkunstenaanbod in Nederland te stimuleren, is de bijdrage van een productie aan pluriformiteit belangrijk. Het gaat erom in hoeverre de voorstelling/het concert een interessante bijdrage levert aan dat wat er al is of dat wat al wordt gemaakt. Daarbij wordt ook over de grenzen van de gesubsidieerde podiumkunsten heen gekeken.

Percepties: bijdrage aan pluriformiteit

Het merendeel van de gesprekspartners geeft aan dat de productiesubsidie een brede groep van producerende instellingen bedient. De regeling biedt ondersteuning aan grotere gezelschappen (die al dan niet uit de meerjarige regeling zijn gevallen), kleinere gezelschappen (die op projectbasis werken) en beginnende makers uit alle disciplines. Het merendeel van de gesprekspartners is positief over het diverse aanbod dat door de productieregeling wordt ondersteund. Hierdoor wordt niemand uitgesloten van de mogelijkheden om subsidie aan te vragen. De gemene deler van de aanvragers is dat ze altijd enige ervaring hebben met het maken van producties. Dat is voldoende. Het is zeker geen appels met peren vergelijken, aldus gesprekspartners.

Anderzijds zijn enkele gesprekspartners van mening dat er te veel producties worden gesubsidieerd, waardoor een overaanbod ontstaat van middelmaat. Zij zouden liever zien dat het Fonds minder producenten ondersteunt met een hoger bedrag voor echte kwaliteitsproducties.

Percepties: Focus op vernieuwing

Het merendeel van de gesprekspartners interpreteert het criterium 'bijdrage aan pluriformiteit' als vernieuwing. Veel gesprekspartners zien vernieuwing als één van de doelstellingen van de productiesubsidie. De regeling is volgens gesprekspartners essentieel voor het faciliteren van experiment en innovatie. De productiesubsidie wordt gezien als een springplank: het biedt ruimte voor makers om te experimenteren en te groeien.

- Producenten kunnen meer tijd besteden aan onderzoek en repetities;

- Ze kunnen (tot op zekere hoogte) grotere risico's nemen, doordat ze minder afhankelijk zijn van de marktvraag (gages).

Tegelijkertijd is men soms wel kritisch op de ruimte die wordt geboden aan beginnende en vernieuwende makers. Gesprekspartners hebben het idee dat het voor beginnende makers lastiger is om toegang tot de productiesubsidie te krijgen. Daar waar bij de regeling nieuwe makers producties onder begeleiding worden gemaakt, moeten beginnende makers bij de productiesubsidie gebruik maken van hun eigen netwerk. Beginnende makers moeten nog een circuit en reputatie opbouwen en ook is het voor hen lastig om hun positie in het veld te bepalen. Het is hierdoor lastig om een inschatting te maken van de uitvoeringsmogelijkheden. Door enkele gesprekspartners wordt daarom de suggestie gedaan om andere maatstaven te hanteren of een apart budget te hanteren voor beginnende makers.

Hoewel de bekendheid van de productiesubsidie groot is onder potentiële aanvragers, zijn beginnende makers volgens producenten vaak minder bekend met de regeling.

Uit gesprekken blijkt dat de feedbackgesprekken vooraf en/of na afloop van een definitieve beoordeling voor beginnende makers vaak een uitkomst biedt. Maar, zij zijn wisselend bekend met de mogelijkheid tot feedback.

- Enerzijds wordt het Fonds als een ivoren toren gezien, die weinig benaderbaar is.
- Anderzijds wordt ook gezegd: *“ik ben jong en hoor niet tot de vastgeroeste generatie. Ik bel gewoon naar het Fonds voor advies”*.

3.2.4. Functie in de keten

Feiten

Binnen het huidige cultuurbeleid is de ketengedachte leidend. Dit betekent dat meer samenhang in de keten van scheppen, produceren, programmeren en publieksopbouw wordt beoogd.²⁸

Percepties

Respondenten geven aan dat de productiesubsidie een cruciale rol vervult in deze keten. De productiesubsidie stelt gebruikers in staat om:

- Zich door te ontwikkelen. Dit geldt zowel voor beginnende als meer ervaren makers.
- Door te stromen naar de meerjarige subsidie. De productiesubsidie is hiervoor een belangrijk opstapje.
- Kleinschalige, hoogwaardige producties op de planken te zetten, die niet (meer) in aanmerking komen voor een meerjarige subsidie.
- De productiesubsidie faciliteert niches, innovatie en experiment.

De productiesubsidie vormt volgens gebruikers een substantieel deel van de begroting. De subsidie stelt gebruikers hierdoor in staat om artistiek hoogwaardig en een divers podiumkunsten aanbod te produceren. Het merendeel van de gesprekspartners geeft aan dat het moeilijk is om zo'n groot bedrag zelf te verzamelen. Het Fonds Podiumkunsten wordt als de grootste financier van podiumkunsten in Nederland gezien. Er zijn weinig alternatieve financiers voor dergelijke bedragen. De subsidie vormt dan ook het fundament van de begroting.

---

²⁸ Nederlands Fonds voor Podiumkunsten. Beleidsuitgangspunten 2009 – 2012. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/publicatie/i_003/NFPK_beleidsplan2009_2012_DEF.pdf

Het merendeel van de gesprekspartners (zowel aanvragers als niet-aanvragers en podia) zijn van mening dat het verdwijnen van de productiesubsidie (hypothetisch) zou leiden tot verschraving van het podiumkunstenaanbod in Nederland, doordat vernieuwende makers het moeilijk zouden krijgen en ruimte voor experiment en niches zouden verdwijnen.

Toch zal het merendeel van de gesprekspartners niet stoppen met produceren als er geen productiesubsidie zou zijn. Zij zullen hieraan wel een lagere prioriteit geven. Producties zullen op kleinere schaal worden geproduceerd, het experiment zou verdwijnen evenals specifieke niches en er zullen minder producerende instellingen kunnen voortbestaan.

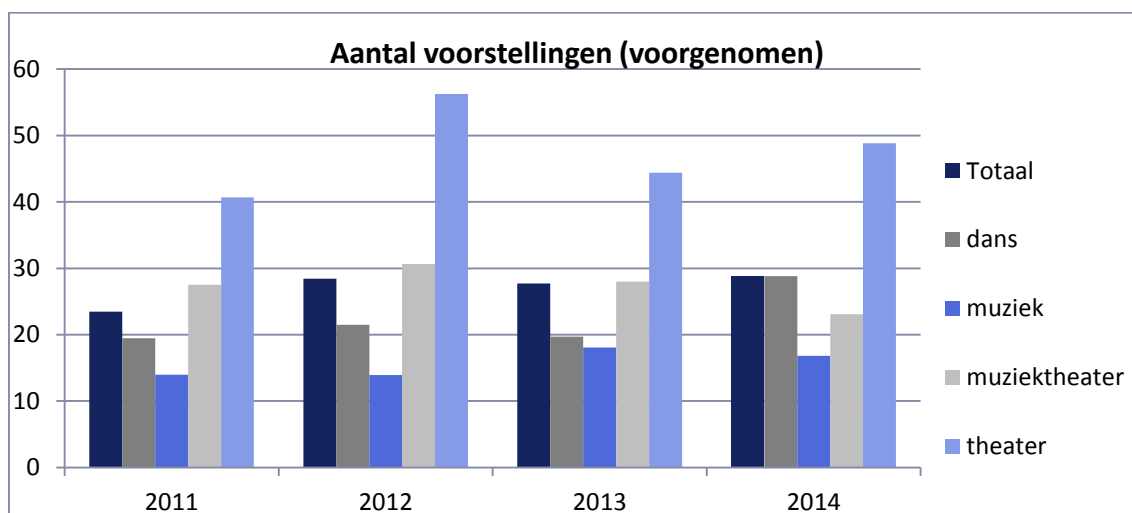
3.3. Resultaten

Feiten: gemiddeld aantal voorgenomen en gerealiseerde uitvoeringen

De bijdrage van de productieregeling aan publieksbereik is afhankelijk van het aantal uitvoeringsmogelijkheden en de spreiding die wordt gerealiseerd. Bij het indienen van een aanvraag dient een producent een aannemelijke schatting te maken van de uitvoeringsmogelijkheden en de beoogde spreiding. In deze paragraaf beschrijven we in hoeverre ambities omtrent het aantal uitvoeringen en spreiding worden behaald.

De kwantitatieve analyse laat zien dat het totaal aantal voorgenomen voorstellingen gemiddeld genomen stabiel is gebleven tussen 2011 en 2014 (figuur 3). Daarnaast blijkt dat theaterproducenten gemiddeld meer voorstellingen plannen dan andere genres.

- Bij dans is er sprake van een stijging van het aantal voorstellingen.
- Bij muziektheater van een lichte afname.
- Het totaal is (net als bij de sectoren muziek en theater) vrij stabiel.

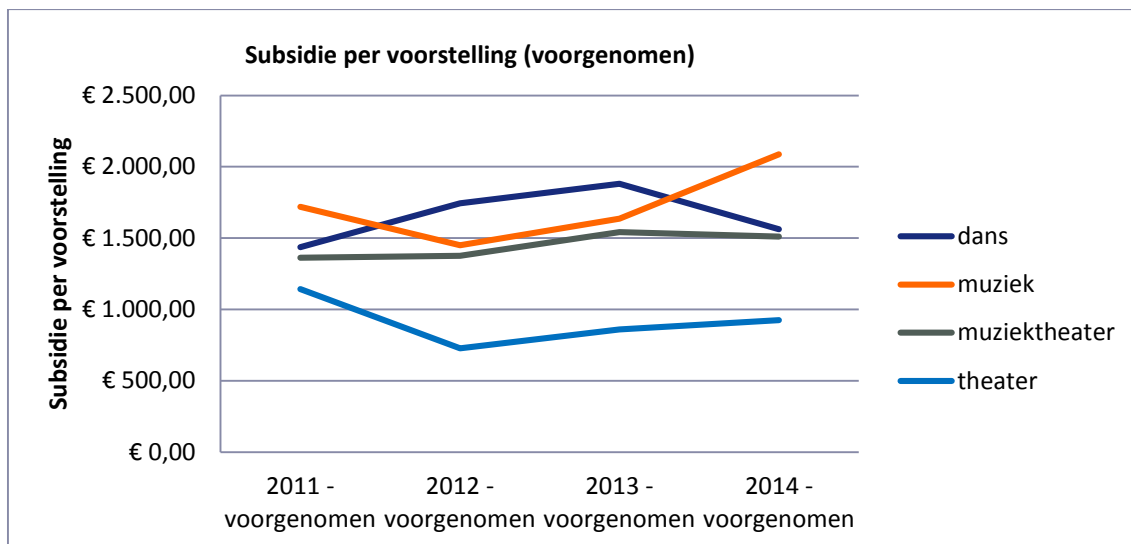

Figuur 3. Gemiddeld aantal voorgenomen voorstellingen.²⁹

De verschillen tussen genres vertalen zich ook terug in de gemiddelde subsidie die aan één voorstelling wordt besteed (figuur 4). Binnen de discipline 'theater' ligt de subsidie per voorstelling substantieel

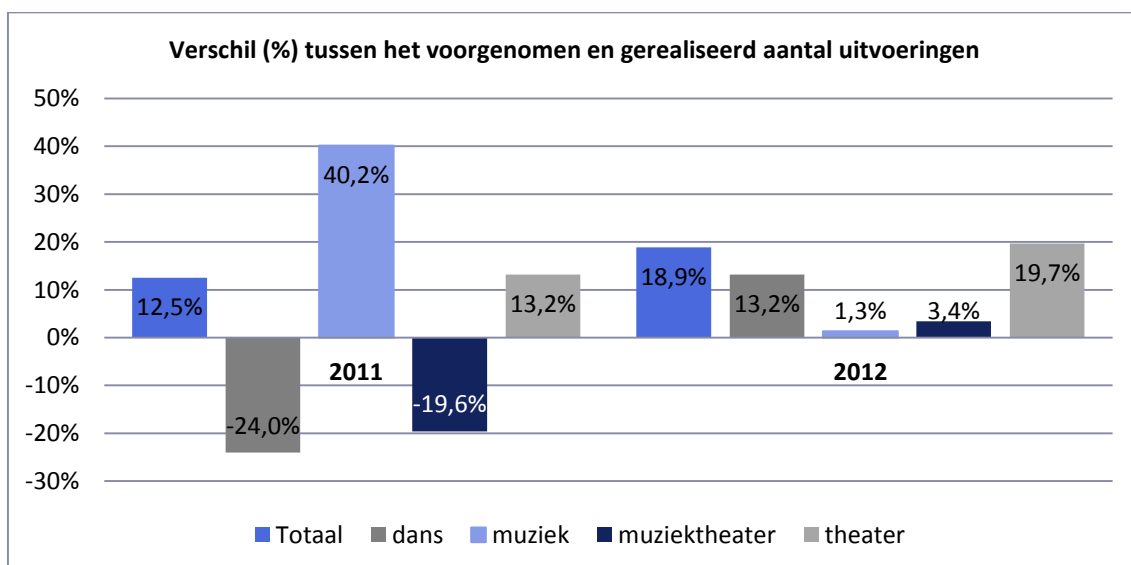
²⁹ De kwantitatieve analyse voor 2014 is alleen gebaseerd op de eerste aanvraagronde. Dit geldt ook voor alle hierop volgende informatie.

lager in vergelijking met andere disciplines. Hoewel er wat schommelingen in zitten, is de subsidie per voorstelling binnen andere genres relatief gelijk.

Figuur 4. Gemiddelde subsidie per voorstellingen (voorgenomen).

Als we het aantal voorgenomen uitvoeringen afzetten tegen het gerealiseerde aantal (figuur 5), valt op dat het gerealiseerde aantal uitvoeringen vaak hoger ligt dan het aantal voorgenomen voorstellingen. Deze cijfers zijn echter sterk beïnvloed door 'outliers'. Voor ruim 10% van de producenten geldt dat het aantal gerealiseerde uitvoeringen meer dan 20% hoger ligt dan het aantal voorgenomen uitvoeringen. Eveneens, 10% van de producenten heeft juist 20% minder uitvoeringen gerealiseerd dan voorgenomen, waarbij er in beide richtingen uitschieters zijn tot 300%. Deze uitschieters hebben grote invloed op de gemiddelden.

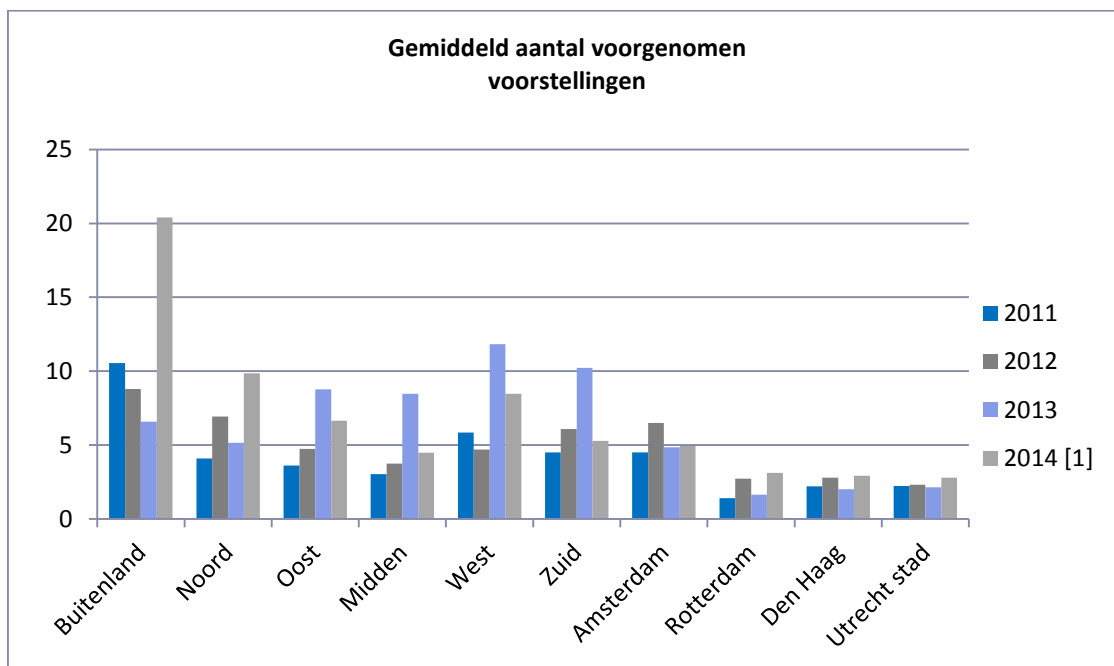

Figuur 5. Voorgenomen aantal uitvoeringen versus gerealiseerde aantal uitvoeringen (%).

Feiten: voorgenomen en gerealiseerde spreiding

Tot slot geeft de kwantitatieve analyse inzicht in de voorgenomen en gerealiseerde spreiding (figuur 6). Het aantal voorgenomen uitvoeringen lijkt relatief evenredig verdeeld over de verschillende regio's. De meeste voorstellingen worden gepland in het buitenland, met uitzondering van 2013. Toen werden de meeste voorstellingen gepland in de regio West. Het aantal uitvoeringen in Rotterdam, Den Haag en Utrecht is in vergelijking met de andere regio's beperkt, wat opvallend is gegeven het heersende sentiment in de culturele sector dat veel middelen naar de Randstad gaan.

Figuur 6. Spreiding van het voorgenomen aantal uitvoeringen door het land.

3.4. Inrichting

3.4.1. Aanvraagprocedure

Feiten

Aanvragen worden in rondes behandeld. Per jaar zijn er drie rondes. Een producent kan per ronde maximaal één aanvraag indienen. Elke aanvraag kan twee keer worden ingediend. Het maximale bedrag voor de productiesubsidie bedraagt € 75.000.³⁰

Jaarlijks is het grootste budget voor de productiesubsidie beschikbaar, namelijk € 4,8 miljoen in 2013 en 2014 (zie bijlage II). Hierbij geldt dat de beschikbare budgetten ieder jaar fors worden overvraagd. Hoewel het beschikbare budget voor de productiesubsidie in 2013 is verhoogd (van € 2.956.200 naar € 4,8 miljoen) werd het budget toch 2,4 keer overvraagd in dat jaar.

Percepties

³⁰ Tenzij: (1) het een concours betreft, in welk geval het maximum € 50.000 is; (2) het een productie betreft met minimaal 50% eigen inkomsten (alle niet publieke bijdragen), in welk geval het maximum € 100.000 is. (3) Als ook een of meer nieuwe composities, libretto's of theaterteksten tot stand komen, kan daarvoor een bedrag worden verstrekt van maximaal € 25.000 tot een totaal van € 100.000.

Het merendeel van de gesprekspartners is redelijk positief over de aanvraagprocedure. (Potentiële) aanvragers geven aan dat het digitale format erg fijn en verbeterd is. De aanvraagprocedure helpt hen om verder te komen in het denkproces, doordat het aanvragers dwingt na te denken over:

- Hoe ga ik produceren?
- In welke zalen kan ik spelen?
- Voor welke doelgroep produceer ik mijn voorstelling en hoe bereik ik die doelgroep?

Toch zijn gesprekspartners ook kritisch op de aanvraagprocedure.

- Het merendeel van de gesprekspartners is kritisch over de timing van de aanvraagprocedure. (Potentiële) aanvragers geven aan het lastig te vinden om in zo'n vroeg stadium een inschatting te maken van de uitvoeringsmogelijkheden. Aanvragers hebben dan nog weinig zicht op uitvoeringsmogelijkheden. Vooral beginnende makers geven aan hier moeite mee te hebben, omdat zij nog geen netwerk hebben kunnen opbouwen waarin zij al voorstellingen hebben kunnen promoten.
- Daarnaast geven verschillende gesprekspartners aan dat zij graag meer ruimte zouden zien voor artistieke kwaliteit. Binnen de aanvraagprocedure is nu volgens (potentiële) aanvragers te veel aandacht voor randzaken, zoals publieksbereik (marketing) en bedrijfsvoering.
- Het schrijven van een goede aanvraag is steeds belangrijker geworden. Sommige gesprekspartners ervaren dit als een beperking. Volgens hen zou dit ten koste gaan van producenten die kwalitatief goede producties maken maar hun ambities niet goed op papier kunnen zetten. Zij zouden daarom graag zien dat er meer aandacht is voor artistieke kwaliteit en het track-record van producenten. Binnen de aanvraagprocedure zouden zij graag de mogelijkheid zouden willen hebben om beeldmateriaal toe te voegen bij de aanvraag. Vooral beginnende makers lijken hier waarde aan te hechten.
- Tot slot zijn enkele gesprekspartners van mening dat de aanvraagprocedure te weinig flexibel is. Hierdoor kan niet voldoende worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen, zoals cross-overs tussen disciplines. (Potentiële) aanvragers – waaronder zowel beginnende als gevestigde makers – vinden dit met name lastig, vanwege de veronderstelde beperkte afstemming tussen verschillende commissies. Dit punt wordt meer gedetailleerd besproken in de volgende paragraaf.

3.4.2. Beoordelingscommissie

Feiten

Het Fonds Podiumkunsten werkt met een adviseurspool waaruit het Fonds adviescommissies samenstelt per aandachtsgebied en per subsidieronde. Het Fonds kent de aandachtsgebieden muziek, compositie, internationalisering, muziektheater, theater, dans en festivals. Adviseurs beschikken over brede kennis van de ontwikkelingen in één van de aandachtsgebieden van het Fonds. Allemaal hebben ze specifieke kennis van één of meer subgenres in muziek, theater, dans of componeren.³¹

Percepties

Het merendeel van de gesprekspartners geeft aan dat zij de beoordeling van aanvragen door de commissies goed en gedegen vindt. De commissie is 'integer', 'professioneel' en 'staat midden in het veld'. Commissieleden zijn hierdoor goed op de hoogte van ontwikkelingen in het veld. Daarentegen hebben gesprekspartners ook het idee dat de persoonlijke voorkeur van commissieleden een rol speelt

---

³¹ Fonds Podiumkunsten. Adviseurs. Via <http://www.fondspodiumkunsten.nl/nl/organisatie/adviseurs/>.

bij de beoordeling. Gesprekspartners noemen daarom dat een diverse samenstelling van commissies van belang is om tot een gebalanceerde beoordeling te komen en zicht te houden op vernieuwend talent.

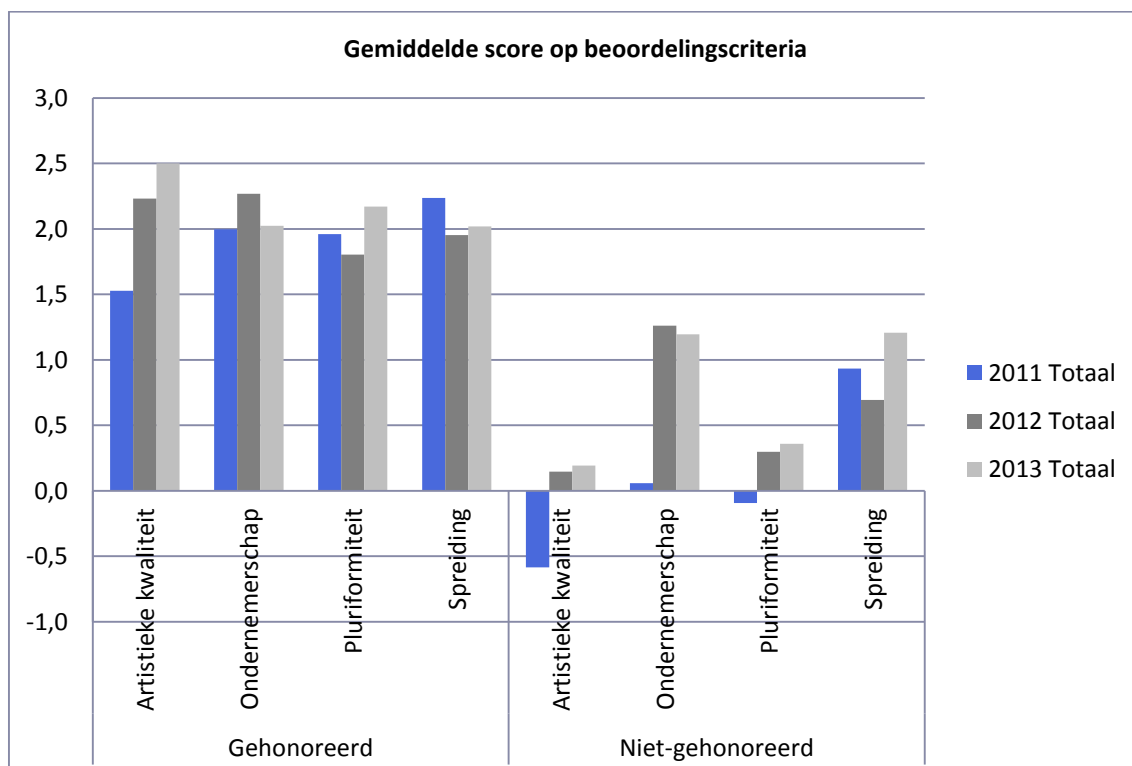
Enkele gesprekspartners (zowel gehonoreerde als niet-gehonoreerde aanvragers) hebben het idee dat verschillende commissies die aanvragen voor de productiesubsidie beoordelen onderling beperkt afstemmen. Zij ervaren dat criteria door verschillende commissies niet consequent worden toegepast. Gesprekspartners baseren deze uitspraak op de verschillende interpretaties van criteria die zij teruglezen in beoordelingen, met name waar het gaat om artistiek-inhoudelijke criteria.

3.4.3. Beoordelingscriteria

Feiten

Voor de beoordeling van aanvragen kent de commissie op de criteria 'artistieke kwaliteit' en 'ondernemerschap' een score toe tussen de -2 (onvoldoende) en de 4 (zeer goed). Voor de criteria 'bijdrage aan pluriformiteit' en 'geografische spreiding' kunnen aanvragers 0 (neutraal) tot 4 (zeer goed) punten behalen³². De totale score van een aanvraag op de vier criteria bepaalt of een subsidie wel of niet wordt toegekend.

De kwantitatieve analyse van de beoordelingscriteria laat zien dat gehonoreerde aanvragen conform verwachting gemiddeld genomen hoger scores op de criteria dan niet-gehonoreerde aanvragen (figuur 7). Het verschil was in 2011 aanzienlijk groter dan in 2012 en 2013. Ook volgt uit de analyse dat alle criteria ongeveer hetzelfde gewicht hebben: er is niet één criterium waarvan de score een doorslaggevende rol speelt bij de beoordeling.

Figuur 7. Productiesubsidie: gemiddelde score op beoordelingscriteria.

³² Met ingang van 2013 zijn de negatieve scores voor de criteria 'bijdrage aan pluriformiteit' en 'spreiding' geschrapt. Terwijl in 2011 en 2012 op deze criteria tussen de -2 en de 4 gescoord kon worden, lagen de scores vanaf 2013 tussen de 0 en de 4.

Percepties

Het merendeel van de gesprekspartners geeft aan dat zij de beoordelingscriteria logisch vindt. Wel zouden sommigen graag meer aandacht willen voor artistieke kwaliteit en minder voor ondernemerschap. De focus op spreiding van het podiumkunstenaanbod door het land vinden gesprekspartners logisch. Het Fonds Podiumkunsten is immers een landelijk fonds.

Wat opvalt is, dat het merendeel van de gesprekspartners veronderstelt dat de productiesubsidie gericht is op vernieuwing. Zij interpreteren het criterium 'bijdrage aan pluriformiteit' als 'de mate waarin de productie vernieuwend is'. Aanvragers vinden het lastig om aan te geven in hoeverre hun productie bijdraagt aan pluriformiteit. Voor hen is het niet precies duidelijk wat met dit criterium wordt bedoeld.

3.4.4. Adviesteksten

Feiten

Elke producent die een aanvraag heeft ingediend ontvangt een verantwoording van het Fonds Podiumkunsten. Hierin wordt beargumenteerd waarom de aanvraag wel of niet wordt gehonoreerd.

Percepties

Gesprekspartners verschillen van mening over de vraag in hoeverre de adviesteksten leerzaam en/of bruikbaar zijn.

- Enerzijds geven gesprekspartners aan dat de adviestekst inzicht geeft in wat sterke en zwakke punten zijn van de ingediende aanvraag. Het advies biedt hierdoor de mogelijkheid om het plan aan te scherpen, maar ook vooral om een eventuele latere aanvraag te verbeteren.
- Anderzijds zijn sommige gesprekspartners ook van mening dat de adviestekst slechts beperkt bruikbaar is, als gevolg van de juridificering. De adviestekst is volgens sommige gesprekspartners te ver dichtgetimmerd en te negatief. Dit beperkt de bruikbaarheid van een adviestekst.

3.5. Conclusies en aanbevelingen

Het stimuleren van artistiek hoogwaardig aanbod

De productieregeling lijkt effectief bij te dragen aan een kwalitatief hoogwaardig aanbod van podiumkunsten. De regeling ondersteunt een divers podiumkunstenaanbod en faciliteert de laboratorium-functie. Het maakt producties mogelijk die anders niet zouden zijn uitgevoerd. Daarnaast wordt een honorering door het Fonds Podiumkunsten als kwaliteitskeurmerk gezien door andere fondsen.

Het vergroten van publieksbereik voor de podiumkunsten

Op het tweede subdoel – het vergroten van publieksbereik voor podiumkunsten – is het moeilijker de effectiviteit aan te tonen. Enerzijds worden de middelen van de productiesubsidie vaak geïnvesteerd in verbetering van marketing- en verkoopinstrumenten, wat in de meeste gevallen bijdraagt aan de vergroting van het publieksbereik. Bovendien blijkt uit bestudering van de aanvraag- en verantwoordingsgegevens dat het gemiddeld aantal voorgenomen voorstellingen van producerende instellingen ondanks de dynamiek in de culturele sector stabiel is gebleven tussen 2011 en 2014. Anderzijds is het publieksbereik te afhankelijk van veel andere factoren om een causaal verband te kunnen leggen tussen het ontvangen van een productiesubsidie en het vergroten van publieksbereik. Voorbeelden zijn de promotie door podia en kennis van de lokale vraag.

Ook voor het stimuleren van ondernemerschap geldt dat de invloed van externe factoren groter is dan de invloed van de productieregeling. Hoewel de aanvraagprocedure hen wel dwingt na te denken over hun publieksbereik, inkomsten en kosten, lijkt vooral de huidige economische situatie – waarin minder budget beschikbaar is voor de podiumkunsten – aanvragers te dwingen om ondernemender te denken.

De focus op ondernemerschap lijkt bovendien een keerzijde te hebben, aangezien sommige aanvragers ervaren dat er minder ruimte is voor artistieke kwaliteit en het aanbod meer afhankelijk is geworden van de ‘marktvraag’. Er bestaat een spanning tussen vernieuwing en artistieke kwaliteit enerzijds en de focus op publieksbereik en ondernemerschap anderzijds. Het Fonds Podiumkunsten lijkt een redelijke balans te hebben gevonden, maar gesprekspartners zijn ook van mening dat de ruimte voor artistieke kwaliteit en experiment te veel wordt beperkt. Het is belangrijk dat het Fonds Podiumkunsten deze balans goed bewaakt en zo nodig opnieuw bepaalt.

Het faciliteren van een divers podiumkunstenaanbod

De productiesubsidie lijkt effectief bij te dragen aan een divers podiumkunstenaanbod, doordat de regeling conform doelstelling toegankelijk is voor een brede doelgroep. Vanuit verschillende disciplines kunnen zowel beginnende als gevestigde producenten een aanvraag indienen.

Het merendeel van de gesprekspartners vindt het lastig om iets over de bijdrage van hun productie aan pluriformiteit te zeggen. Het Fonds Podiumkunsten licht in de toelichting op de regeling³³ toe wat bedoeld wordt met het criterium pluriformiteit, maar ondanks deze toelichting bestaat er onder aanvragers onduidelijkheid over de interpretatie.

Aanbeveling 1: Om deze onduidelijkheid te verhelpen, bevelen we het Fonds Podiumkunsten aan om meer duidelijkheid te verschaffen over de interpretatie van het criterium pluriformiteit. De huidige toelichting is beperkt bekend onder aanvragers en geeft geen bevredigend antwoord op hun vragen.

Hoewel de regeling toegankelijk is voor een brede doelgroep, is er onder producenten kritiek op de ruimte voor beginnende en vernieuwende makers. De perceptie van veel producenten is dat het voor makers binnen deze categorie lastiger is om een aanvraag in te dienen en gehonoreerd te worden.³⁴ Redenen zijn dat beginnende makers relatief onbekend zijn met het Fonds Podiumkunsten en de aanvraagprocedures en dat de stap vanuit de regeling Nieuwe Makers groot is (zie ook paragraaf 5.1). De feedbackgesprekken die aanvragers kunnen voeren op basis van een conceptaanvraag worden ervaren als een goed middel beginnende makers te helpen bij het schrijven van hun aanvraag. De bekendheid van deze gesprekken is echter onder zowel beginnende makers als andere makers nog beperkt.

Aanbeveling 2: We bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om meer bekendheid te geven aan de mogelijkheid tot feedbackgesprekken voor of na het indienen van een aanvraag.

Spreiding van podiumkunstenaanbod over het land

Uit de kwantitatieve analyse blijkt dat er sprake is van een evenwichtige spreiding van uitvoeringen door instellingen die een productiesubsidie ontvangen. Het is echter niet aannemelijk dat die spreiding wordt gerealiseerd als gevolg van de toekenning van een productiesubsidie. Veel gesprekspartners geven

---

³³ Criterium c zet de aanvraag af tegen dat wat er verder in Nederland gebeurt. In hoeverre levert de voorstelling/concert een interessante bijdrage aan dat wat er al is of dat wat al wordt gemaakt. Daarbij wordt ook over de grenzen van de gesubsidieerde podiumkunsten gekeken.

³⁴ Op basis van dit onderzoek is niet bekend wat de kans is van beginnende makers om een productiesubsidie gehonoreerd te krijgen (ten opzichte van andere aanvragers).

namelijk aan dat zij sowieso hun productie op meerdere plekken uitvoeren, omdat er niet voldoende publiek is om hun voorstelling meerdere malen op één plek uit te voeren.

Inrichting van de regeling

De productieregeling lijkt veelal naar tevredenheid van aanvragers te zijn ingericht en te resulteren in een evenwichtige beoordeling. De aanvraagprocedure is goed en is verbeterd. De procedure helpt aanvragers naar eigen zeggen verder in hun denkproces. De beoordeling door de commissies gebeurt goed en integer. De commissies staan midden in het veld. Dit veld is echter dynamisch: het is daarom van belang dat het Fonds Podiumkunsten aandacht blijft houden voor een evenwichtige samenstelling van commissies, mede naar aanleiding van nieuwe ontwikkelingen.

Voorts bevelen wij het Fonds Podiumkunsten op basis van de ontvangen signalen uit het veld aan om aandacht te houden voor de samenwerking tussen commissies, consistente toepassing van criteria door verschillende commissies en verwachtingsmanagement richting aanvragers over eventuele samenhang tussen regelingen. Deze aanbevelingen zijn verder uitgewerkt in paragraaf 5.5.

Het schrijven van een goede aanvraag is belangrijker geworden. Gesprekspartners ervaren dat ook zo. Dit gaat echter wel ten koste van producenten die goede producties maken, maar hun ambities niet goed kunnen verwoorden. Sommige producenten ervaren dat als een beperking van de huidige aanvraagprocedure en zijn van mening dat er meer aandacht zou moeten zijn voor de artistieke kwaliteit en het track-record van producenten.

Aanbeveling 3: Aanbevolen wordt de bekendheid te vergroten van de mogelijkheid om beeldmateriaal toe te voegen aan een aanvraag.³⁵

Verantwoording

Het Fonds Podiumkunsten selecteert streng aan de poort op basis van voornemens. Aanvragers worden beoordeeld aan de hand van verschillende criteria. Voor het doen van een aanvraag moeten producenten een schatting maken van het aantal keer dat zij een productie zullen uitvoeren en op welke plekken zij het stuk zullen brengen (spreiding). Het uiteindelijke gerealiseerde aantal uitvoeringsmogelijkheden en spreiding kan dus afwijken van de voornemens in de aanvraag, op basis waarvan een subsidie is toegekend. Uit de kwantitatieve analyse blijkt dat er veel verschillen zijn tussen het voorgenomen en gerealiseerde aantal uitvoeringen, maar dat de verschillen zowel positief als negatief zijn.³⁶

Producenten zijn verplicht significante wijzigingen in de plannen te melden aan het Fonds Podiumkunsten, maar doen dit naar eigen zeggen niet altijd. Bovendien is niet duidelijk wanneer een wijziging zodanig groot is, dat de producent verwacht wordt een afwijking te melden. Het Fonds heeft niet de capaciteit om de daadwerkelijke uitvoering van de plannen nauwkeurig te volgen (bijvoorbeeld

---

³⁵ Meerdere gesprekspartners hebben de wens uitgesproken om beeldmateriaal toe te kunnen voegen aan hun aanvraag. Het stelt aanvragers beter in staat om hun artistieke bevoegdheid te tonen. Vooral beginnende makers lijken hieraan belang te hechten. In het aanvraagformulier voor de productiesubsidie bestaat echter reeds een tekstvak waarin links naar online beeldmateriaal kunnen worden opgenomen.

³⁶ Gemiddeld genomen worden er meer uitvoeringen gerealiseerd dan voorgenomen. Deze cijfers zijn echter sterk beïnvloed door outliers.

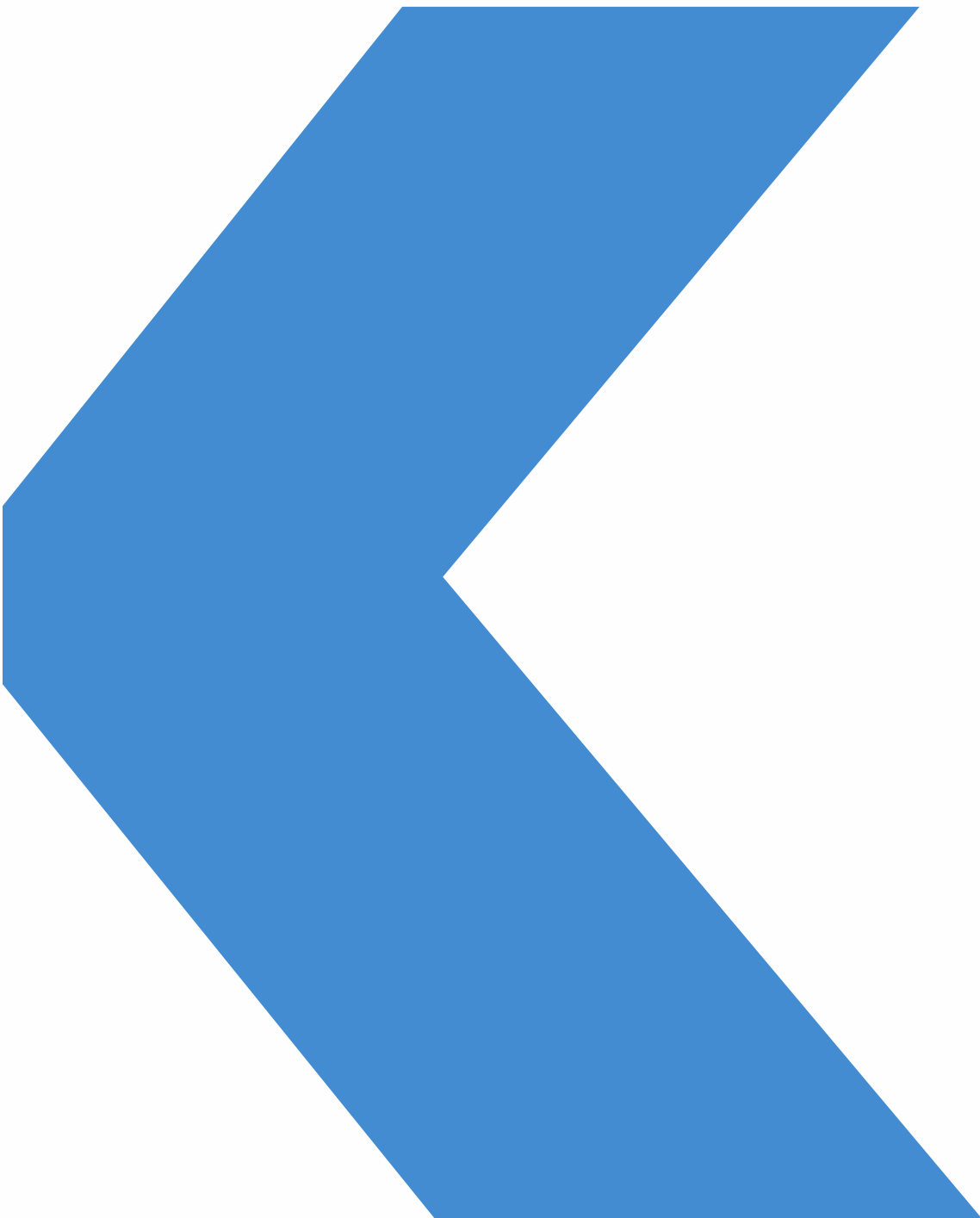
door alle voorstellingen bij te wonen). Producenten leggen slechts in beperkte mate verantwoording af, mede als gevolg van het Uniform Subsidie Kader³⁷.

Deze situatie zou in potentie kunnen leiden tot strategisch gedrag van producenten, aangezien hun subsidieaanvraag beoordeeld wordt op basis van hun ambities, maar het in de praktijk niet altijd bekend is of die ambities worden behaald. Zowel het Fonds Podiumkunsten als de producenten zelf schatten in dat strategisch gedrag nauwelijks voorkomt, omdat producenten op de lange termijn ook afhankelijk zijn van het Fonds Podiumkunsten.

---

³⁷ Sinds 1 januari 2013 maakt het Uniform Subsidie Kader (USK) onderdeel uit van het Raamwerk voor uitvoering subsidies. Dit raamwerk is te vinden op <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2012/11/19/raamwerk-voor-uitvoering-van-subsidies.html>

4. COMPOSITIESUBSIDIES

In dit hoofdstuk bespreken we de effectiviteit van de compositieregelingen: de subsidie opdracht compositie en de werkbeurs compositie. In de eerste paragraaf analyseren we de mate waarin het Fonds Podiumkunsten met de beide regelingen de beoogde doelstellingen bereikt. De tweede paragraaf betreft de resultaten. In de derde paragraaf gaan we nader in op de inrichting van de regelingen (aanvraag, beoordeling, verantwoording). De laatste paragraaf bevat de conclusies en aanbevelingen.

4.1. Effectiviteit

4.1.1. Werkbeurs compositie

Feiten: doel werkbeurs

Met de deelregeling werkbeurzen compositie beoogt het Fonds Podiumkunsten podiumkunstenaars die (ook) componeren in de gelegenheid te stellen hun vakmatige of artistiek-inhoudelijke kennis of vaardigheden te verdiepen of een concreet werk te scheppen zonder dat er direct sprake is van een opdrachtgever. Zo wordt de kwaliteit en verscheidenheid in de podiumkunsten in Nederland gestimuleerd. Het Fonds kan werkbeurzen verstrekken aan podiumkunstenaars die compositorisch onderzoek willen verrichten of een compositie willen vervaardigen. Uiteindelijk is het doel om verdieping en verbreding op individueel niveau mogelijk te maken en langs die weg een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het componeren in Nederland.³⁸

Percepties: doel werkbeurs deels behaald

De werkbeurs stelt componisten naar eigen zeggen in staat om meer tijd aan hun werk te besteden, waardoor ze kunnen experimenteren en zichzelf kunnen ontwikkelen. Dit draagt volgens de componisten bij aan hun zelfontplooiing en daarmee aan de artistieke kwaliteit van het podiumkunsten aanbod in Nederland.

Anderzijds blijkt uit de gesprekken dat de werkbeurs beperkt gebruikt wordt voor pure verdieping en verbreding op individueel niveau. Volgens gesprekspartners wordt de werkbeurs voornamelijk gebruikt als 'achtervang' van de opdrachtenregeling.

- Kleine ensembles die geen rechtspersoon zijn kunnen geen subsidie opdracht compositie aanvragen en komen dus bij de werkbeurs terecht.
- Jonge componisten die moeilijker een subsidie opdracht compositie kunnen krijgen vragen een werkbeurs aan om een nieuw stuk te schrijven.
- Wanneer een aanvraag voor een subsidie opdracht compositie is afgewezen vraagt de componist soms een werkbeurs aan voor hetzelfde stuk.
- Sommige componisten kiezen er bewust voor een werkbeurs aan te vragen in plaats van een subsidie opdracht compositie, aangezien de perceptie van de kans op honorering bij de werkbeurs groter is (maar het bedrag lager). Daarnaast geeft de werkbeurs meer artistieke vrijheid.

In hoofdstuk 5 'samenhang van de regelingen' wordt verder ingegaan op de overlap tussen de werkbeurs en de subsidie opdracht compositie.

---

³⁸ Fonds Podiumkunsten: Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

4.1.2. Subsidie opdracht compositie

Feiten: doel opdrachtenregeling

Het doel van de subsidie opdracht compositie is de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten stimuleren, en het publieksbereik voor de podiumkunsten te vergroten. Het Fonds Podiumkunsten kan een subsidie opdracht compositie verstrekken aan een instelling die een componist of auteur een opdracht wil geven voor het schrijven van een nieuw werk (een compositie, en eventueel een libretto). Uiteindelijk is het doel om uitvoerende instellingen te stimuleren een helder beleid te ontwikkelen waarbinnen regelmatig opdrachten worden verstrekt voor nieuw repertoire en langs die weg een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het podiumkunstenklimaat in Nederland.³⁹

Percepties: geen rechtstreekse bijdrage vergroten publieksbereik

Veel gesprekspartners vinden het lastig om iets te zeggen over de bijdrage van de opdrachtenregeling aan publieksbereik, omdat het publieksbereik (ook) door een groot aantal andere factoren wordt beïnvloed. Voorbeelden van belangrijke andere factoren zijn de marketinginvesteringen voor een uitvoering, de zaal waar de uitvoering plaatsvindt, de regio waar gespeeld wordt en het genre waaronder het stuk valt. Met deze kanttekening noemen gesprekspartners drie punten ten aanzien van de invloed van de opdrachtenregeling op het publieksbereik:

- Enerzijds kan door de opdrachsubsidie worden afgeweken van het standaardrepertoire. Daarmee kan een ander publiek worden aangesproken.
- Anderzijds is het voor sommige genres (bijvoorbeeld hedendaags klassiek) lastig om (nieuw) publiek te bereiken.
- Bovendien kent de opdracht compositie geen budget voor de productie en de uitvoering van de compositie.

Percepties: de regeling draagt bij aan kwaliteit en diversiteit van de podiumkunsten, maar er zijn kanttekeningen

Enerzijds draagt de opdracht compositie volgens gesprekspartners bij aan de artistieke kwaliteit en vernieuwing van de podiumkunsten.

- Door de subsidie heeft een componist meer tijd om te componeren. Daardoor is er meer ruimte voor diepgang en experiment.
- Opdrachtgevers hebben de mogelijkheid om nieuwe stukken te laten schrijven. De subsidie vormt een zodanige bijdrage, dat opdrachtgevers zonder subsidie naar eigen zeggen minder opdrachten zouden verstrekken.
- Opdrachtgevers en componisten stellen dat ze ook zonder de subsidie opdracht compositie wel composities zouden blijven schrijven. Er zou echter 'de-professionalisering' plaatsvinden die volgens de gesprekspartners vrijwel zeker ten koste zou gaan van de kwaliteit van composities.
- Bovendien zouden componisten veel minder gaan componeren, omdat ze simpelweg minder tijd zouden hebben.
- De opdracht compositie stimuleert het schrijven van grote composities. Componisten stellen dat het schrijven van een grote compositie (bijvoorbeeld voor een groot orkest of een opera) zodanig tijdrovend is, dat het alleen in een professionele functie mogelijk is. Zonder de subsidie zouden componisten naar eigen zeggen geen grote stukken meer schrijven.

---

³⁹ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

Anderzijds zijn gesprekspartners het niet altijd eens over de bijdrage aan artistieke kwaliteit.

- De beroepsgroep en opdrachtgevers zijn het er niet over eens wat 'goede' componisten zijn. Componisten stellen zelf dat de goede componisten op basis van de huidige eisen en systematiek steeds minder in aanmerking komen voor subsidie, wat ten koste gaat van de artistieke kwaliteit. Veel opdrachtgevers vinden juist dat binnen de huidige inrichting van de subsidie opdracht compositie steeds vaker de juiste componisten worden gesubsidieerd, omdat opdrachtgevers opdrachten verstrekken aan de componisten die zij goed vinden.
- Sommige gesprekspartners (met name opdrachtgevers) zijn kritisch over het aantal composities dat door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerd wordt. Deze gesprekspartners stellen dat met de subsidie een aanbod van composities van onvoldoende kwaliteit overeind wordt gehouden, waar in de markt nauwelijks vraag naar is.
- Andere gesprekspartners zijn echter van mening dat een 'humuslaag' van een grote hoeveelheid composities bijdraagt aan de artistieke kwaliteit van componisten.

Percepties: functie in de keten

De compositiesubsidies zijn volgens veel gesprekspartners een belangrijk onderdeel in de keten voor het schrijven van nieuwe muziek. Zonder de opdracht compositie zouden ensembles en podia niet genoeg middelen hebben om regelmatig nieuwe muziek te laten schrijven. Daarnaast zouden de grote, bewerkelijke stukken minder of niet meer geschreven worden. Private partijen en andere publieke fondsen hebben geen of een zeer beperkt budget voor composities, daarom is de subsidie opdracht compositie van het Fonds Podiumkunsten volgens veel partijen extra van belang (zie ook paragraaf 2.4).

4.2. Resultaten

4.2.1. Samenwerking tussen opdrachtgever en componisten

Eén van de doelen van de subsidie opdracht compositie is 'uitvoerende instellingen te stimuleren een helder beleid te ontwikkelen waarbinnen regelmatig opdrachten worden verstrekt voor nieuw repertoire' en 'langs die weg een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het Podiumkunstenklimaat in Nederland'. In deze paragraaf de percepties beschreven ten aanzien van de samenwerking tussen opdrachtgevers en componisten.

Percepties: samenwerking

De opzet van de subsidie opdracht compositie leidt in veel gevallen tot meer samenwerking tussen de opdrachtgever en de componist. Gesprekspartners geven aan dat samenwerking tot stand komt doordat een opdrachtgever een componist vraagt om een stuk te schrijven, maar ook doordat een componist een opdrachtgever benadert. De meeste componisten en opdrachtgevers ervaren een betere samenwerking doordat er een gecombineerd plan ingeleverd moet worden en het daarom noodzakelijk is om hierover met elkaar in gesprek te gaan. Er wordt wel een aantal knelpunten ervaren:

- De behoefte van opdrachtgevers en componisten om een langdurige relatie op te bouwen botst volgens gesprekspartners met de beoordelingscriteria van het Fonds, waarin volgens opdrachtgevers en componisten pluriformiteit en vernieuwing een belangrijke rol spelen.
- Veel componisten signaleren dat opdrachtgevers minder belang hebben bij het indienen van een aanvraag dan componisten, aangezien het budget naar de componist gaat. Dit wordt door sommige opdrachtgevers erkend. Componisten zeggen soms opdrachten mis te lopen omdat een ensemble niet op tijd of onvoldoende zorgvuldig een aanvraag heeft gedaan. Sommige componisten hebben

moeite om opdrachtgevers te vinden die moeite willen doen voor het doen van een goede aanvraag.

- Enkele meer ervaren componisten vinden dat de samenwerking om bovenstaande redenen juist lastiger is geworden, omdat ze zich afhankelijk voelen van de opdrachtgever en vaker in conflictsituaties terecht komen dan voorheen.

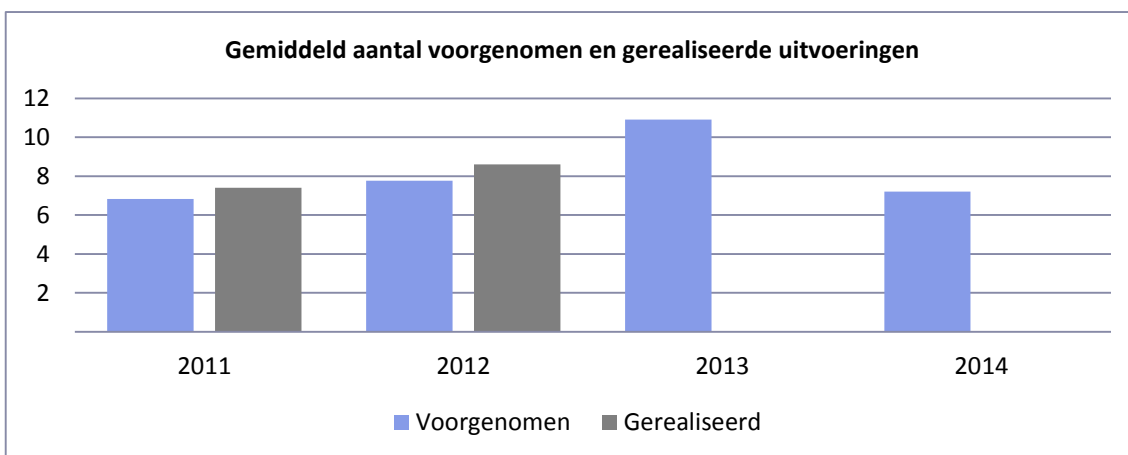
4.2.2. Aantal uitvoeringen

Bij het aanvragen van een opdracht compositie moet de aanvrager aannemelijk kunnen maken dat hij het werk meerdere keren zal (kunnen) uitvoeren. Alleen in bijzondere gevallen kan een aanvraag waarbij sprake is van maar één uitvoering, voor subsidie in aanmerking komen.⁴⁰

Uit de aanvraag- en verantwoordingsgegevens van het Fonds Podiumkunsten blijkt dat het gemiddeld aantal voorgenomen uitvoeringen tussen 2011 en 2013 is gestegen van zeven naar elf (figuur 8). In de eerste ronde van 2014 was het gemiddeld aantal voorgenomen voorstellingen zeven.

Een nadere analyse leert dat de verschillen tussen individuele aanvragers groot zijn. De cijfers van het Fonds Podiumkunsten laten zien dat in de periode 2011-2013 17% van de gehonoreerde aanvragen (41 van de 248) twee voorgenomen uitvoeringen hebben. Twee van de gehonoreerde aanvragen heeft één voorgenomen uitvoering. Het gemiddelde is echter fors hoger, onder invloed 'outliers', aanvragen met 45, 50 of 100 voorgenomen uitvoeringen.

Opvallend is dat het aantal gerealiseerde uitvoeringen in 2011 en 2012 licht hoger was dan het aantal voorgenomen uitvoeringen. Dit conflicteert enigszins met de signalen uit de sector dat uitvoeringsmogelijkheden een belangrijk beoordelingscriterium vormen (waardoor het vaak hoog wordt ingeschat) en dat het soms moeilijk is het aantal voorgenomen uitvoeringen te halen

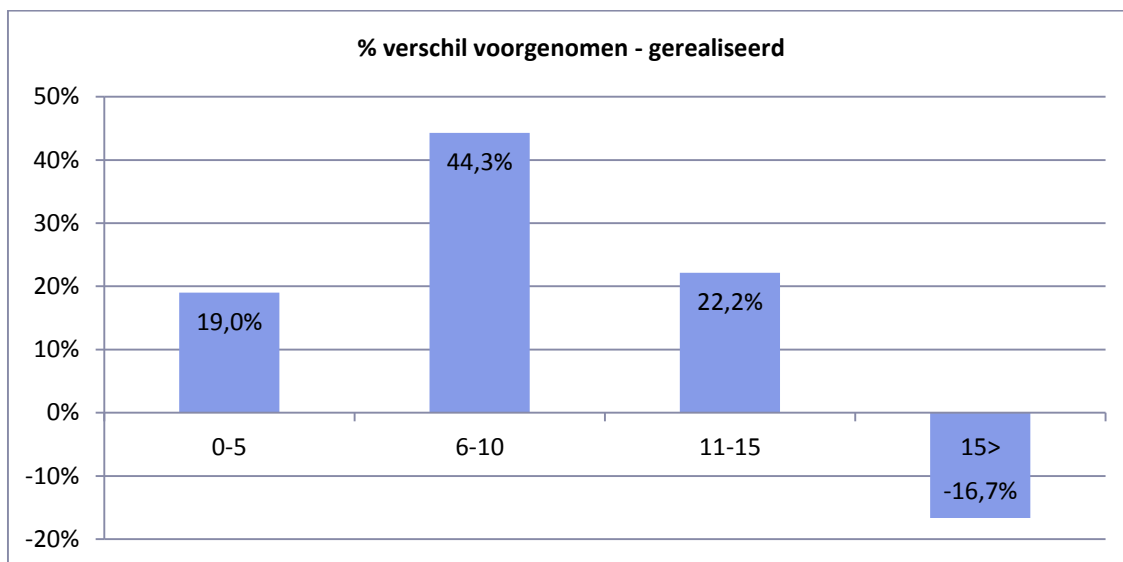

Figuur 8. Subsidie opdracht compositie: Gemiddeld aantal voorgenomen en gerealiseerde uitvoeringen.

Om een meer gedetailleerd inzicht te krijgen in het verschil tussen het aantal voorgenomen en gerealiseerde aantal uitvoeringen, zijn de aanvragen verdeeld in categorieën (figuur 9). De onderstaande figuur laat zien dat voor alle categorieën het gerealiseerde aantal uitvoeringen hoger lag dan het voorgenomen aantal, behalve voor aanvragers die meer dan vijftien voorstellingen verwachtten. Voor aanvragen met 0-5, 6-10 en 11-15 voorgenomen uitvoeringen geldt dat het aantal gerealiseerde

⁴⁰ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

uitvoeringen gemiddeld genomen respectievelijk 19%, 44% en 22% hoger ligt. Aanvragers die meer dan 15 voorgenomen voorstellingen hadden opgegeven in hun aanvraag, haalden deze verwachtingen gemiddeld genomen niet. In deze categorie ligt het aantal gerealiseerde uitvoeringen namelijk gemiddeld genomen 17% lager.

Figuur 9. Subsidie opdracht compositie: percentageel verschil tussen het aantal voorgenomen en gerealiseerde uitvoeringen.

4.2.3. Percentage gehonoreerde 'grote opdrachten'

Sommige gesprekspartners signaleren dat het aantal gehonoreerde 'grote opdrachten' de laatste jaren is gedaald. Onder 'grote opdrachten' wordt verstaan opdrachten met een lengte van dertig minuten of meer, én met een bezetting van minstens negen spelers.

Onderstaande figuur (figuur 10) laat zien dat het percentage gehonoreerde grote opdrachten sterk varieerde in de jaren 2011-2013. Er kan nog geen duidelijke trend worden ontdekt. Kanttekening hierbij is dat het aantal grote opdrachten waarvoor subsidie is aangevraagd, maar die niet zijn gehonoreerd, niet bekend is.

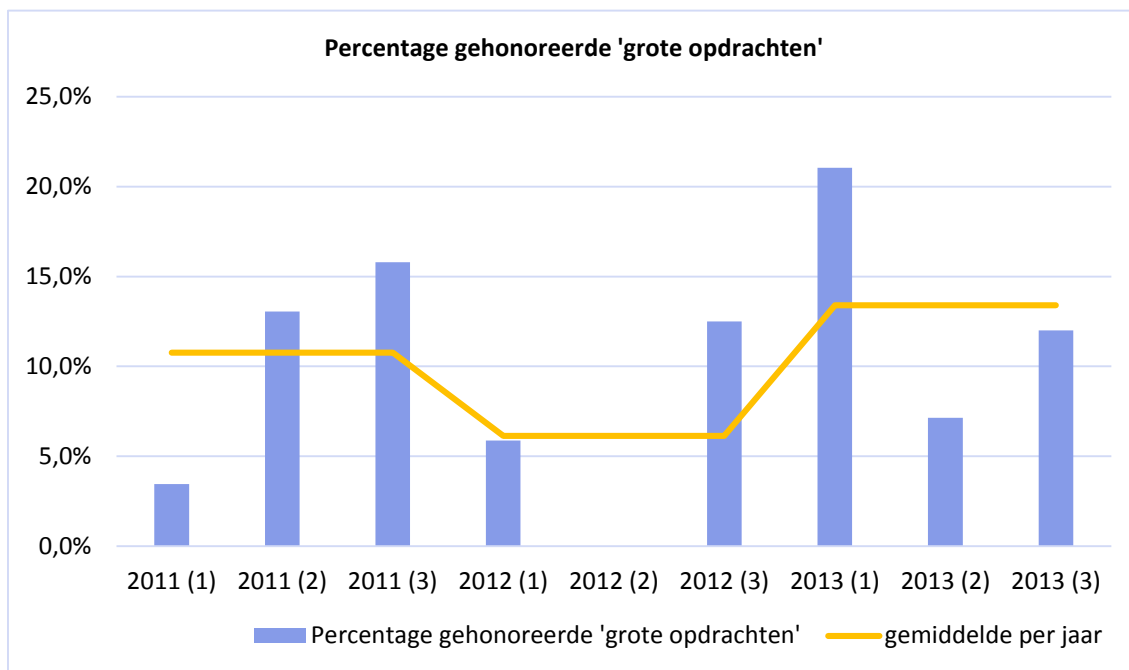
4.3. Inrichting

4.3.1. Aanvraagprocedure

Feiten: Aanvraagprocedure

Voor zowel de werkbeurs als voor de opdracht compositie worden de aanvragen in rondes behandeld. In 2011, 2012 en 2013 waren er drie rondes per jaar voor de subsidie opdracht compositie. Een instelling kan per ronde maximaal drie aanvragen indienen. In die jaren waren er twee rondes per jaar voor de werkbeurs compositie. Een aanvrager van de werkbeurs kan per ronde maximaal één aanvraag indienen.

Aanvragen moeten worden ingediend met behulp van een aanvraagformulier dat bij de betreffende subsidievorm hoort. De activiteiten moeten worden beschreven aan de hand van een aantal door het Fonds Podiumkunsten geformuleerde vragen. Het Fonds Podiumkunsten vraagt geen nadere informatie op als de aanvraag onvoldoende helder is. De behandeltijd van aanvragen is dertien weken.^{41/42}

Figuur 10. Subsidie opdracht compositie: Gemiddeld aantal gehonoreerde aanvragen per jaar.

Percepties: Gesprekspartners zijn kritisch over de aanvraagprocedure

Opdrachtgevers en componisten zijn om verschillende redenen kritisch over de aanvraagprocedures van de werkbeurs compositie en de opdracht compositie.

- De aanvraagprocedure heeft volgens gesprekspartners een te lange doorlooptijd. Hierdoor zit er te veel tijd tussen het opstellen van het plan en het moment dat er kan worden begonnen met het schrijven van de compositie.
- Sommige aanvragers hebben het gevoel dat de kwaliteit van de aanvraag zwaarder gewogen wordt dan de artistieke kwaliteit. Zij ervaren de aanvraagprocedure als een 'opstelwedstrijd'. Gesprekspartners stellen soms moeite te hebben de inhoudelijke meerwaarde van de aanvraagprocedure te zien, waardoor ze opschrijven wat ze denken dat het Fonds wil horen.
  - Bij de opdracht compositie geldt dit bijvoorbeeld voor de motivering van de keuze voor de componist: daar is niet altijd een inhoudelijke reden voor, maar deze moet wel worden omschreven.
- Sommige (jonge) componisten en opdrachtgevers vinden de aanvraagprocedure juist helder. Zij noemen ook dat het invullen van het aanvraagformulier hen helpt om te reflecteren op hun werk.

⁴¹ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

⁴² Fonds Podiumkunsten: Deelregeling werkbeurzen compositie Fonds Podiumkunsten. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/regeling_werkbeurscompositie_08012013.pdf

Over de aanvraagprocedure van de opdracht compositie worden specifiek nog een aantal punten genoemd.

- Bij de aanvraag voor een opdracht compositie moet vooraf uitgebreid worden omschreven wat het eindproduct is. Dit gaat in tegen artistieke vrijheid, creativiteit en flexibiliteit die componisten zoeken in hun artistieke proces. Veel componisten zouden graag een meer flexibele aanvraagprocedure willen, zodat er meer ruimte is voor hun creatieve ideeën. Dit geldt meer voor de ervaren componisten dan voor de beginnende makers.
- Volgens sommige gesprekspartners leiden deze beperkingen er toe dat kwalitatief goede componisten geen subsidie meer krijgen, omdat zij moeite hebben met de huidige procedure. Een aantal opdrachtgevers is echter van mening dat goede componisten altijd wel een opdrachtgever kunnen vinden om een goede aanvraag te doen. Componisten die moeite hebben om een opdrachtgever te vinden, zijn volgens deze opdrachtgevers simpelweg niet goed genoeg.
- Opdrachtgevers zouden ook opdrachten aan componisten in het buitenland willen verstrekken. Door opdrachten te verstrekken aan goede componisten wordt ook kwaliteit en vernieuwing naar Nederland gebracht.

Percepties: Wie aanvraagt

De meningen over wie de subsidie opdracht compositie zou moeten aanvragen verschillen. Een aantal opdrachtgevers is tevreden met het feit dat zij de aanvraag moeten doen.

- Genoemd wordt dat opdrachtgevers een realistischere kijk hebben op uitvoeringsmogelijkheden.
- Daarnaast zorgt de samenwerking met een opdrachtgever ervoor dat er stukken geschreven worden waarvan zeker is dat ze worden uitgevoerd.

Benchmark

In België en Noorwegen moet een componist een samenwerking met een opdrachtgever hebben om een opdracht subsidie te kunnen krijgen. De opdrachtgever doet de aanvraag. De opdrachtgever mag zowel een natuurlijk persoon als een rechtspersoon zijn.

Er zijn ook opdrachtgevers en componisten die zouden willen dat de verantwoordelijkheid voor de opdrachtaanvraag meer verdeeld wordt, en dat de rol van de componist hierin groter wordt. Een aantal componisten zou het liefst zelf aanvragen, zodat ze de artistieke vrijheid hebben om iets te creëren zonder zich te veel met publieksbereik bezig te moeten houden.

4.3.2. Beoordelingscommissie

Feiten: beoordelingscommissies

Het Fonds Podiumkunsten werkt met een adviseurspool waaruit het Fonds adviescommissies per aandachtsgebied en per subsidieronde samenstelt. Het Fonds kent de aandachtsgebieden muziek, compositie, internationalisering, muziektheater, theater, dans en festivals. Adviseurs beschikken over brede kennis van de ontwikkelingen in één van de aandachtsgebieden van het Fonds. Allemaal hebben ze specifieke kennis van één of meer subgenres in muziek, theater, dans of componeren.⁴³

Benchmark

Noorwegen: per genre zit één iemand in de commissie. Belangentegenstellingen worden tegengegaan doordat de commissieleden twee jaar aanblijven (en dus lang niet alle componisten in de commissie komen), en doordat de adviseur bij betrokkenheid bij aanvragen niet over die aanvraag mee beslist.

Letterenfonds: één specialist per genre. Voor de beoordeling worden nog twee of drie mensen uit het veld gevraagd om een analyse van een aanvraag te maken.

⁴³ Fonds Podiumkunsten. Adviseurs. Via <http://www.fondspodiumkunsten.nl/nl/organisatie/adviseurs/>

Percepties: Beoordelingscommissies

De meeste gesprekspartners zijn van mening dat de commissies de aanvragen integer behandelen. Veel gesprekspartners zijn echter kritisch over de samenstelling van de commissies.

Veel gesprekspartners vinden het bezwaarlijk dat niet alle adviseurs specifieke kennis hebben over het genre waarbinnen aangevraagd wordt. Volgens gesprekspartners leidt dit er toe dat de kwaliteit van de aanvraag belangrijker wordt, omdat de adviseurs zich alleen daar op kunnen baseren (en niet op het track record en artistieke kwaliteit van een opdrachtgever of componist).

Doordat commissieleden onvoldoende kennis hebben om de artistiek-inhoudelijke waarde van een aanvraag te beoordelen, worden volgens gesprekspartners niet altijd de aanvragen met de hoogste artistieke kwaliteit gehonoreerd. Dit geldt met name voor aanvragen die niet tot de mainstream behoren. Het Fonds Podiumkunsten geeft echter aan dat het track record en de artistieke kwaliteit van de componist geen beoordelingscriteria zijn, dus dat kennis daarover in de commissie niet noodzakelijk is.

Een ander deel van de gesprekspartners is juist wel te spreken over de brede samenstelling van de commissies, waarbij de volgende argumenten een rol spelen:

- Er is minder kans op belangenverstrengeling omdat adviseurs vanuit een specifiek genre niet elkaars aanvragen beoordelen.
- Meer generalistische adviseurs kunnen zich beter richten op zaken als de haalbaarheid van de uitvoeringsmogelijkheden, omdat ze minder artistiek inhoudelijk gefocust zijn.
- Voornamelijk opdrachtgevers zijn tevreden met de brede samenstelling van de commissies. Zij kiezen zelf componisten uit op artistieke kwaliteit, en ze vinden het dus niet nodig is dat een commissie met specifieke kennis de aanvraag nogmaals artistiek inhoudelijk toetst.

4.3.3. Adviesteksten

Feiten: adviesteksten

Bij de subsidie opdracht compositie wordt het advies van de commissie na beoordeling van de aanvragen opgestuurd aan de opdrachtgever. In het geval van de werkbeurs compositie geldt dat als voor de motivering van het besluit wordt verwezen naar een over de aanvraag uitgebracht advies, de tekst van het advies aan de aanvrager wordt toegezonden, tenzij deze heeft aangegeven daarop geen prijs te stellen.⁴⁴

Percepties: adviesteksten

Over de adviesteksten zijn de meningen sterk verdeeld. Een aantal gesprekspartners vindt de adviesteksten helder. Deze gesprekspartners stellen dat de adviesteksten zowel bij toekenning als bij afwijzing aanknopingspunten bieden voor een volgende aanvraag. Er is echter ook een groot aantal gesprekspartners dat de adviesteksten onvoldoende duidelijk vindt. Sommige gesprekspartners hebben het gevoel dat doordat het Fonds aan juridische eisen moet voldoen, niet alles wat besproken is in de commissie in de uiteindelijke tekst van het advies staat.

---

⁴⁴ Fonds Podiumkunsten. Deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/regeling_werkbeurscompositie_08012013.pdf

4.3.4. Honorering indien budget toereikend is

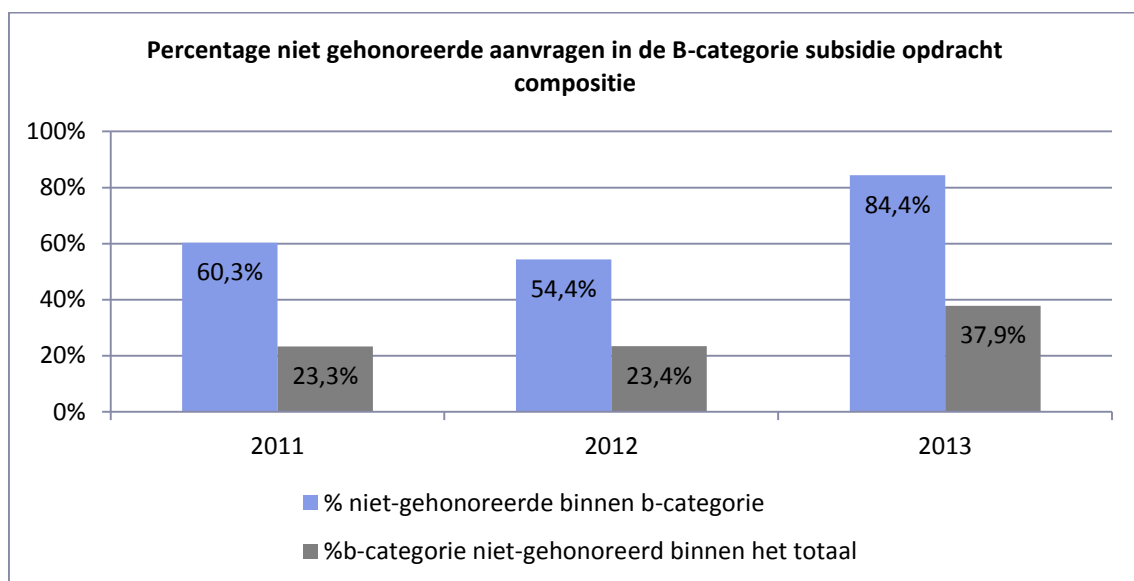
Feiten: werkbeurs

Aanvragen voor de werkbeurs compositie en de opdracht compositie worden na beoordeling aan de hand van de criteria verdeeld in drie categorieën:

- A. Honoreren
- B. Honoreren indien budget toereikend is
- C. Afwijzen

Een aanvraag moet op elk van de criteria in enige mate positief scoren om voor honorering (indeling in categorie A, B of C) in aanmerking te komen. Het totaalbeeld bepaalt uiteindelijk of een aanvraag wel of niet voor subsidie in aanmerking komt.^{45/46} Op basis van het beschikbare budget wordt bepaald welke aanvragen in de B-categorie wel gehonoreerd worden en voor welke aanvragen in de B-categorie het budget niet toereikend is.

Onderstaande grafiek (figuur 11) laat zien dat van het totaal aantal subsidie opdracht compositie aanvragen in 2013 38% in de B-categorie niet gehonoreerd werd (maar dus wel voor subsidie in aanmerking kwam, maar er geen budget beschikbaar was). Van alle aanvragen in de B-categorie werd er in 2013 84% niet gehonoreerd. Aandachtspunt bij deze grafiek is dat het budget voor de subsidie opdracht compositie varieerde per jaar.⁴⁷

Figuur 11. Subsidie opdracht compositie: Percentage niet-gehonoreerde aanvragen uit de B-categorie.

Figuur 12 laat zien dat van het totaal aantal werkbeurs compositie aanvragen in 2013 17% niet gehonoreerd werd. Van alle aanvragen die in de B-categorie werden geplaatst werd in 2013 67% niet gehonoreerd. Ook bij de werkbeurs compositie varieerde het toegekende bedrag per jaar.⁴⁸

⁴⁵ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto, of theatertekst. Via

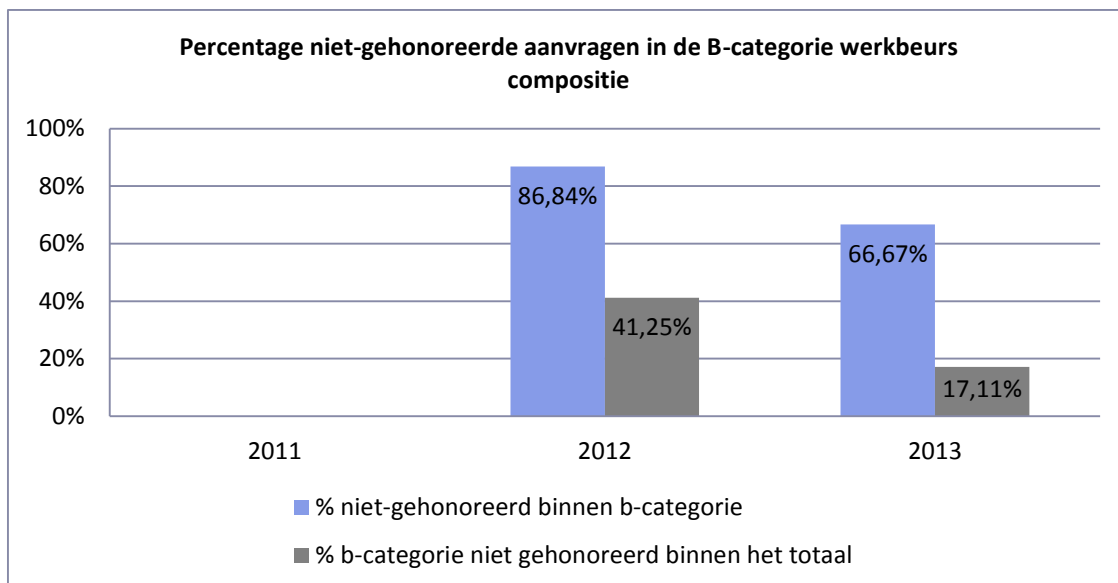
http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

⁴⁶ Fonds Podiumkunsten. Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie. Via

http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

⁴⁷ Toegekende bedrag 2011: € 763,800; 2012: € 1.027.500; 2013: € 822.250. Zie bijlage II: Budgetten en aanvraaggegevens.

⁴⁸ Toegekende bedrag 2011: € 283.500; 2012: € 256.500; 2013: € 500.00. Zie bijlage II: Budgetten en Aanvraaggegevens.

Figuur 12. Werkbeurs: percentage niet-gehonoreerde aanvragen in de B-categorie.

Percepties

Volgens veel gesprekspartners is de huidige werkwijze de ‘minst slechte’ oplossing. Het voordeel is dat de commissie alle aanvragen in de B-categorie nog eens onder elkaar zet en met elkaar vergelijkt. Daarnaast vinden sommige gesprekspartners het waardevol om te weten dat hun aanvraag in principe goed was.

Er is echter ook fundamentele kritiek op het niet-honoreren van een subsidie aan instellingen die wel een goede beoordeling krijgen:

- Gesprekspartners vinden dat op het moment dat 84% (in 2013) van de aanvragen in de B-categorie (honoreren indien budget toereikend) niet wordt gehonoreerd, het budget anders verdeeld zou moeten worden. Dit omdat te veel aanvragen die blijkbaar wel goed genoeg zijn, niet voor subsidie in aanmerking komen.
- Andere gesprekspartners vinden dat het Fonds Podiumkunsten alleen onderscheid zou moeten maken in gehonoreerde aanvragen en niet-gehonoreerde aanvragen. Deze gesprekspartners zien de beoordeling van het Fonds als een relatief waardeoordeel: als een aanvraag in de B-categorie valt maar niet gehonoreerd wordt, is de aanvraag niet per se slecht, maar in ieder geval minder goed dan de gehonoreerde aanvragen.

4.3.5. Beoordelingscriteria

Voor de beoordeling van aanvragen kent de commissie een score toe tussen de -2 (onvoldoende) en de 4 (goed), waarbij een score van 0 niet mogelijk is. Op het criterium pluriformiteit kan een score van 0, 2 of 4 worden toegekend.

De totale score van een aanvraag op de vier criteria bepaalt of een subsidie wel of niet wordt toegekend. Bij de totstandkoming van de totale score worden alle criteria even zwaar gewogen.

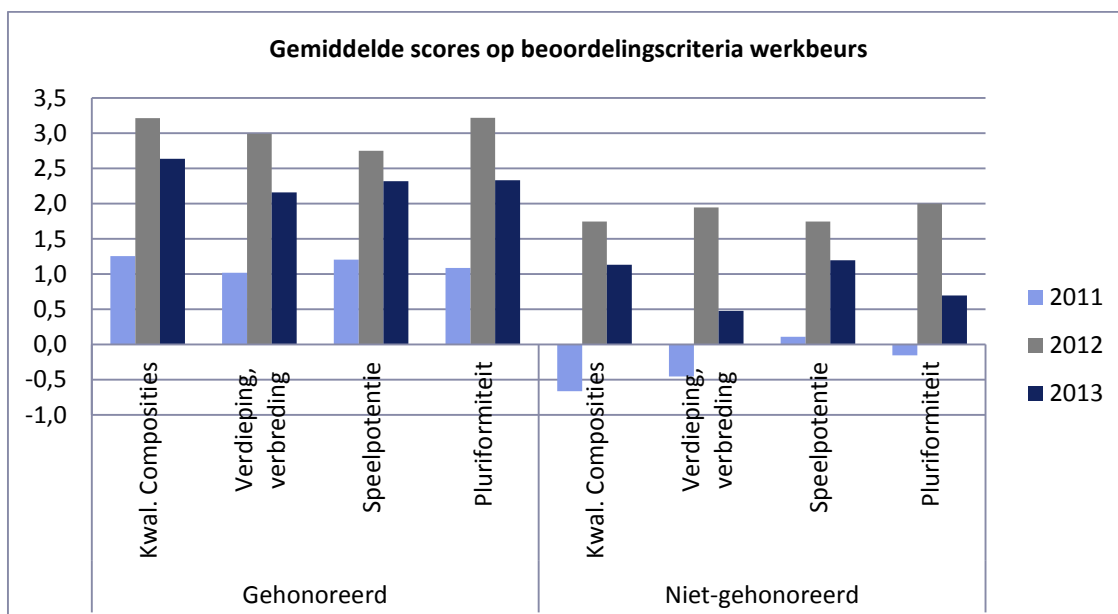
Feiten: werkbeurs

De aanvragen voor een werkbeurs worden getoetst aan de volgende criteria:

- Kwaliteit van eerdere composities van de aanvrager.
- Mate waarin het plan bijdraagt aan concrete verdieping of verbreding van het werk van de aanvrager.
- Verwachtingen ten aanzien van de speelpotentie van de composities waarvoor de werkbeurs wordt aangevraagd.
- Mate waarin het te verwachten resultaat bijdraagt aan de pluriformiteit in het eigentijdse muziekrepertoire in Nederland.⁴⁹

Onderstaande grafiek (figuur 13) laat de gemiddelde scores zien op de vier criteria van de werkbeurs. Dit leidt tot de volgende observaties:

- De gehonoreerde aanvragen scoren structureel hoger dan de niet-gehonoreerde aanvragen. Er lijkt niet één criterium te zijn dat standaard zwaarder of minder zwaar weegt in de beoordeling.
- Er is bij de gehonoreerde aanvragen geen groot verschil tussen de gemiddelde score die wordt behaald op de verschillende criteria. Bij de niet-gehonoreerde aanvragen zijn de verschillen iets groter.
- Wanneer de beoordelingen van de verschillende jaren met elkaar worden vergeleken, zijn aanzienlijke verschillen zichtbaar. In 2012 werden er aanzienlijk hogere scores behaald dan in 2011; in 2013 waren de scores iets lager dan in 2012. Een mogelijke verklaring voor de stijging in 2012 is dat er in 2011 op alle criteria (behalve pluriformiteit) scores tussen de -2 en de 3 werden gegeven, terwijl in 2012 en 2013 de scores op alle criteria (behalve pluriformiteit) tussen de -2 en de 4 lagen.

Figuur 13. Werkbeurs: gemiddelde score op de beoordelingscriteria.

Feiten: subsidie opdracht compositie

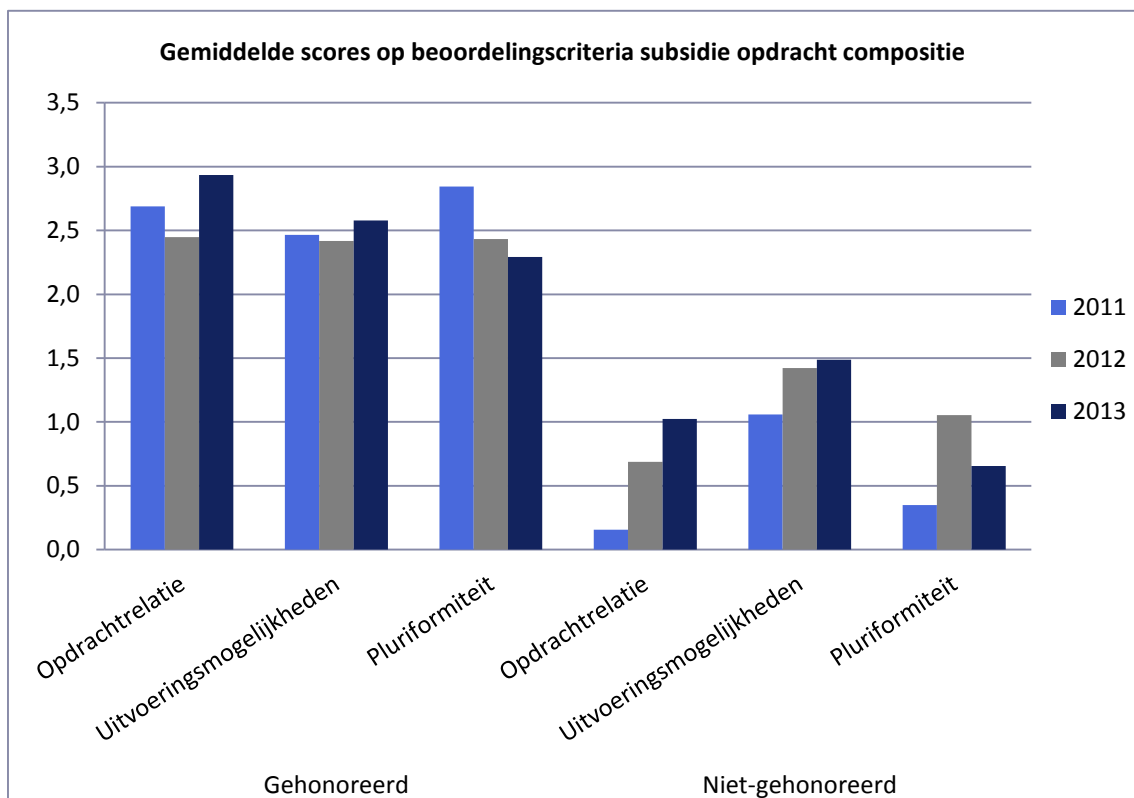
Voor de opdracht compositie worden de volgende criteria gehanteerd:

- Motivering van de keuze voor de componist of auteur.
- Programmering(sbeleid) waarbinnen de opdracht tot stand komt.

⁴⁹ Fonds Podiumkunsten. Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

- c) Verwachte uitvoeringsmogelijkheden.
- d) Bijdrage aan de pluriformiteit van het podiumkunstenrepertoire in Nederland.⁵⁰

Figuur 14 toont de gemiddelde scores op de beoordelingscriteria. In het begin van 2011 zijn de criteria 'motivering van de keuze voor de componist of auteur' en 'programmering(sbeleid) waarbinnen de opdracht tot stand komt' samengevat in één criterium: de opdrachtrelatie. Om een relevante

Figuur 14. Opdracht compositie: gemiddelde score op beoordelingscriteria.

vergelijking te kunnen maken is daarom voor alle jaren het gemiddelde genomen van de criteria 'motivering van de keuze voor de componist of auteur' en 'programmering(sbeleid) waarbinnen de opdracht tot stand komt', in het criterium 'opdrachtrelatie'.

- De gehonoreerde aanvragen scoren structureel hoger dan de niet-gehonoreerde aanvragen. Er lijkt niet één criterium te zijn dat standaard zwaarder of minder zwaar weegt in de beoordeling.
- Er is bij de gehonoreerde aanvragen nauwelijks een verschil tussen de gemiddelde score die wordt behaald op de verschillende criteria. Bij de niet-gehonoreerde aanvragen zijn de verschillen iets groter.
- Er zijn geen grote verschillen te zien tussen de verschillende jaren. De verschillen die er zijn, zijn aanzienlijk kleiner dan bij de werkbeurs.

Percepties: toepassing van de criteria en de beoordelingstekst

- Een aantal gesprekspartners vindt dat de juiste criteria gehanteerd worden, maar dat het niet helder is hoe de criteria toegepast worden.

⁵⁰ Fonds Podiumkunsten: Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

- Andere gesprekspartners, voornamelijk componisten, vinden de criteria onvoldoende duidelijk. Door de manier waarop de criteria zijn geformuleerd zijn ze op verschillende manieren te interpreteren.
  - Opdrachtgevers noemen bijvoorbeeld het criterium 'Programmering(sbeleid) waarbinnen de opdracht tot stand komt' als lastig om te omschrijven, omdat voor veel opdrachtgevers de belangrijkste reden om een componist te kiezen niet is dat deze in het programmeringsbeleid past.
- Het wordt bij de opdracht compositie als lastig ervaren dat de criteria voor alle aanvragers hetzelfde zijn, gesprekspartners zouden graag zien dat er naar het 'DNA' van hun organisatie gekeken wordt. Als een stuk bijvoorbeeld voor de radio uitgevoerd wordt, is het publieksbereik heel groot. Toch moet er dan nog een tweede uitvoering gepland worden om een redelijke kans te maken op een subsidie opdracht compositie. Daarnaast vinden sommige componisten dat het criterium van uitvoeringsmogelijkheden niet altijd even streng toegepast zou moeten worden, omdat het bij sommige genres moeilijker is om publiek te bereiken dan bij andere genres (hedendaags klassiek tegenover pop).
- Meerdere opdrachtgevers en componisten vinden dat de beoordelingscriteria niet consistent worden toegepast. Aanvragers ervaren dat criteria in de praktijk in verschillende ronden verschillend worden gewogen: gesprekspartners hebben het gevoel soms afgewezen te worden op één criterium, terwijl bij een volgende aanvraag de nadruk en afwijzing op een ander criterium ligt. Gesprekspartners zien het als een beperking dat het Fonds niet transparant maakt hoe de criteria toegepast worden.

Benchmark

In België wordt naar het DNA van de aanvragen gekeken door de aanvragen in te delen naar functie. De volgende functies worden hierbij gehanteerd:

1. Ontwikkeling
2. Productie
3. Presentatie
4. Participatie
5. Reflectie

Percepties: criterium 'uitvoeringsmogelijkheden'

Onder veel gesprekspartners leeft het gevoel dat het criterium 'verwachte uitvoeringsmogelijkheden' bij de opdracht compositie te bepalend is. Dit is vooral vaak de zorg van componisten.

- Het beeld heerst dat een aanvraag minstens twee of drie uitvoeringen vastgelegd moet hebben om in aanmerking te komen voor honorering.
- Daarnaast zijn sommige gesprekspartners van mening dat wanneer er veel meer dan drie uitvoeringsmogelijkheden zijn vastgelegd, de aanvraag sowieso gehonoreerd zal worden. Ook omdat het Fonds Podiumkunsten in dit geval juridisch gezien geen grond zou hebben om de aanvraag af te wijzen.
- Ook vinden veel gesprekspartners dat de druk op uitvoeringsmogelijkheden niet past bij het experimentele en vernieuwende karakter van veel composities. Er wordt spanning ervaren tussen uitvoeringen vastleggen enerzijds en vernieuwend zijn anderzijds.
- De meeste opdrachtgevers vinden het daarentegen juist positief dat er aandacht is voor de uitvoeringsmogelijkheden. Zij zijn van mening dat het heel belangrijk is dat een stuk daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Dit is volgens hen dan ook zeker een criterium waar het Fonds Podiumkunsten op dient te focussen.

De hiervoor genoemde cijfers (figuur 14) laten zien dat het criterium van uitvoeringsmogelijkheden niet zwaarder gewogen wordt dan de andere criteria. Wel is te zien dat de meeste gehonoreerde aanvragen twee of meer voorgenomen uitvoeringen hebben (slechts twee gehonoreerde aanvragen hadden één voorgenomen uitvoering). Dit is in overeenstemming met de voorwaarden zoals geformuleerd door het Fonds.

Percepties: criterium 'motivering van de keuze voor de componist of auteur'

Over het criterium van de opdracht compositie 'motivering voor de keuze van de componist' zijn uiteenlopende meningen gehoord. Deze zijn veelal het gevolg van de keuze van het Fonds om de individuele kwaliteit van de componist slechts indirect te beoordelen (via de keuze van de opdrachtgever).

- Veel componisten en enkele opdrachtgevers zien het als een grote beperking dat de individuele kwaliteit van de componist niet wordt meegewogen in de beoordeling. Hun argument is dat de kwaliteit van de uitvoering uiteindelijk valt of staat met de vaardigheden van de componist om een onderscheidende en passende compositie te schrijven voor de opdrachtgever en dat het daarom vreemd is de kwaliteiten van de componist op dat vlak niet meegewogen worden.
- Veel opdrachtgevers vinden het feit dat zij een opdracht aan een componist willen gunnen al een voldoende kwaliteitstoets. Om die reden vinden opdrachtgevers het ook overbodig dat hun motivering van de keuze voor de componist nog getoetst wordt.
- Sommige opdrachtgevers vinden dan ook dat de kwaliteit van de aanvrager deel zou moeten uitmaken van de criteria waarop een aanvraag voor een opdracht compositie beoordeeld wordt.
- Enkele gesprekspartners wijzen erop dat de huidige opzet van de opdrachtenregeling ruimte geeft aan jonge componisten, omdat de opdracht onafhankelijk van de ervaring van de componist beoordeeld wordt.
- Een aantal opdrachtgevers en componisten heeft het gevoel dat de commissies toch nog regelmatig de artistieke kwaliteit en de ervaring van de componist meenemen, en niet puur kijken naar de motivatie voor de keuze door de opdrachtgever.

Benchmark

In België zijn basiscriteria van de creatieopdracht:

- Het belang en de kwaliteit van het oeuvre van de kunstenaar binnen het hedendaagse kunstenlandschap en/of binnen de internationale context.
- Het belang en de kwaliteit van het al door de kunstenaar afgelegde parcours.

Bron: <http://www.kunstenenergoed.be/nl/alles-over-subsidies-onze-subsidies/creatieopdracht>

Bij het Letterenfonds is één van de beoordelingscriteria 'de te verwachten literaire kwaliteit van de publicatie'. Het Bureau houdt een track record bij van eerdere aanvragen en de beoordelingen daarvan. Deze wordt door de commissie meegenomen in de beoordeling.

Bron: <http://www.letterenfonds.nl/images/2012-12/projectsubsidies-voor-publicaties-regeling.pdf>

4.3.6. Honoraria

Percepties: werkbeurs

Een werkbeurs wordt voor drie of zes maanden verstrekt.⁵¹ Het subsidiebedrag was de laatste jaren € 4.500 voor drie maanden en € 9.000 voor zes maanden. Jonge gesprekspartners gaven aan dat dit voor hen een hoog bedrag is. Meer ervaren componisten vinden het bedrag van de werkbeurs juist laag, met name wanneer zij de werkbeurs gebruiken om een stuk te schrijven waar geen subsidie opdracht compositie voor gehonoreerd is (of waarvan de componist dacht geen kans te maken). In dat soort gevallen stellen componisten dat zij hetzelfde werk doen, voor een lager honorarium.

Feiten: honorariumtabel subsidie opdracht compositie

De hoogte van de subsidie wordt door het bestuur van het Fonds Podiumkunsten bepaald. Daarbij worden vaste uitgangspunten gehanteerd, waarbij gekeken wordt naar de lengte van het te schrijven werk en de bewerkelijkheid c.q. complexiteit.⁵² De bedragen in de honorariumtabel variëren van € 200 tot € 44.000. Voor de hoogte van het honorarium wordt gekeken naar de grootte van het ensemble. Waarbij de kleinste bezetting 1-2 partijen is en de grootste bezetting 'orkest plus'. Daarnaast wordt de bewerkelijkheid van het stuk meegenomen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen:

1. Toegepaste muziek (uitsluitend begeleidende functie);
2. Laag (o.a. popmuziek en wereldmuziek);
3. Gemiddeld (o.a. geïmproviseerde en hedendaagse muziek);
4. Hoog (hedendaagse muziek en jazz/geïmproviseerde muziek voor een groot ensemble).

Tot slot wordt bij het bepalen van de hoogte van het honorarium de lengte van het stuk meegenomen, waarbij de tabel loopt van '1-4 min.' tot 'meer dan 91 min'.⁵³

Percepties: factor bewerkelijkheid

Over de invulling van de factor bewerkelijkheid is veel discussie. De term bewerkelijkheid is volgens gesprekspartners complex en moeilijk te definiëren. Gesprekspartners, vooral componisten, herkennen niet altijd de mate van bewerkelijkheid die er aan een stuk wordt toegekend.

Percepties: verdeling middelen en hoogte honoraria

Componisten zijn verdeeld over de verdeling van de middelen en de hoogte van de honoraria voor de subsidie opdracht compositie.

- Sommige componisten vinden dat de bedragen in de honorariumtabel te snel oplopen. Ze vinden de maximale honoraria te hoog en zouden het budget liever ten goede laten komen aan een grotere groep van componisten (die dan elk een lager bedrag ontvangen).
- Andere componisten vinden de bedragen vooral voor grote opdrachten juist laag en zien liever hogere bedragen voor een beperkte groep componisten.
- Opdrachtgevers vinden de vergoedingen voor opdrachten vaak niet in verhouding staan met de vergoedingen voor andere kunstenaars (zoals choreografen, musici). Zij zouden graag de mogelijkheid hebben om af te wijken van de honorariumtabel door een lager bedrag aan te vragen.

⁵¹ Fonds Podiumkunsten: Toelichting deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

⁵² Fonds Podiumkunsten: Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

⁵³ Zie voor de link naar de honorariumtabel: http://www.fondspodiumkunsten.nl/nl/subsidies/opdracht_compositie/

- Meerdere opdrachtgevers en componisten vinden het opvallend dat er geen onderscheid wordt gemaakt in honoraria tussen beginnende en meer ervaren componisten. Opdrachtgevers geven aan dat de vergelijking met andere kunstenaars met name scheef wordt wanneer de componist relatief onervaren is.
- Veel componisten en opdrachtgevers zouden graag zelf een bedrag willen opgeven bij de subsidieaanvraag. Opdrachtgevers zouden graag de mogelijkheid hebben om in overleg met de componist tot een lager bedrag te komen dan vermeld staat in de honorariumtabel. Bovendien hebben een aantal opdrachtgevers aan gegeven graag de mogelijkheid te hebben om ook andere financiers te betrekken.

Benchmark

Noorwegen: de Society of Composers heeft een honoreringstabel gemaakt die gehanteerd wordt door verschillende fondsen. Hierin worden lengte en bezetting meegenomen. De bedragen variëren van (omgerekend en afgerond) € 1.840 tot € 85.000.

Bron: <http://www.komponist.no/wp-content/uploads/2014/06/Komponisthonorar-2014-v4-1-.pdf>

Het Letterenfonds hanteert aparte subsidiebandbreedtes voor:

- 1) Starters (Debutanten: € 10.000 / Derde boek: € 5000-€ 30.000)
- 2) Oeuvrebouwers (€ 5.000 tot € 50.000)
- 3) Ervaren schrijvers (€ 5000-€ 30.000)

Bron: <http://www.letterenfonds.nl/nl/publicatie/89/jaarverslag-2012>

Percepties: betaling van de subsidie

Binnen de huidige regeling wordt de subsidie opdracht compositie overgemaakt aan de opdrachtgever. De opdrachtgever wordt geacht het gehele bedrag over te maken naar de componist.

In de praktijk komt het volgens gesprekspartners voor dat de opdrachtgever niet het hele bedrag overmaakt. Gesprekspartners wijzen ook op situaties waarin de opdrachtgever na honorering probeert te onderhandelen over het over te maken bedrag. Wat hierin een rol speelt zijn de verschillende opvattingen over het gebruik van het honorarium van de opdracht compositie. Veel componisten hebben het idee dat het honorarium puur is bedoeld voor het schrijven van een compositie. Sommige opdrachtgevers zijn echter van mening dat uit het honorarium ook delen van de uitvoering betaald zouden kunnen worden, bijvoorbeeld bij het inhuren van een extra musicus.

Componisten ervaren enige afhankelijkheid van opdrachtgevers en durven met het oog op de relatie naar eigen zeggen niet altijd bezwaar tegen te maken als zij niet het vastgestelde bedrag ontvangen.

Zowel opdrachtgevers als componisten ervaren de huidige werkwijze als een onnodige administratieve belasting. Opdrachtgevers vinden het bovendien ongewenst dat de opdracht compositie wordt meegerekend als subsidie in hun eigen inkomstennorm. Hoewel als tegenargument wordt aangegeven dat ook met andere subsidies externe partijen (zoals choreografen of decorbouwers) worden bekostigd. De relatie tussen de subsidie en de vergoeding aan derden is dan echter minder expliciet dan bij de subsidie opdracht compositie.

Benchmark

België: Op de site van het Vlaamse Kunsten en Erfgoed staat een modelcontract voor opdrachtgever en componist. Een contractvoorstel met de kunstenaar verhoogt de slaagkansen van het dossier.

Bron: <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/alles-over-subsidies-onze-subsidies/creatieopdracht>

4.3.7. Verantwoording

Veranderingen die wezenlijk zijn voor de subsidiëring moeten worden gemeld. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als de activiteiten niet of anders worden uitgevoerd. Ook kan in het subsidiebesluit een verplichting zijn opgenomen op grond waarvan specifieke zaken gemeld moeten worden. Het Fonds Podiumkunsten controleert (bij aanvragen kleiner dan € 25.000) door middel van steekproeven of de activiteiten volgens plan zijn uitgevoerd.^{54/55} Indien de uitvoering niet meer voldoende overeenkomt met het ingediende plan, kan het Fonds besluiten om een (gedeelte) van de subsidie terug te vorderen.

Benchmark

België: De opdrachtgever krijgt eerst 80% van het subsidiebedrag. Nadat een inhoudelijk verslag, een financieel verslag, de definitieve partituur en het bewijs van betaling van het afgesproken honorarium aan de kunstenaar is ingeleverd wordt de resterende 20% overgemaakt.

Bron:

http://www.kunstenenerfgoed.be/sites/default/files/generated/files/handleiding/140317_Handleiding%20bij%20het%20Kunstendecreet%20subsidie%20C3%ABring%20van%20kunstenaars.pdf

Gesprekspartners geven aan dat er na de honorering altijd veranderingen plaatsvinden, maar dat ze in de praktijk alleen grote veranderingen doorgeven aan het Fonds.

4.4. Conclusies en aanbevelingen

Doelbereik werkbeurs compositie

Op basis van de percepties kan geconcludeerd worden dat de werkbeurs het doel van individuele verdieping en verbreding in beperkte mate bereikt.

Eenzijds stelt de werkbeurs componisten naar eigen zeggen in staat om te experimenteren en zichzelf te ontwikkelen. Hierdoor kunnen ze zichzelf ontplooien, wat bijdraagt aan de artistieke kwaliteit van hun werk. Anderzijds geven gesprekspartners aan dat de werkbeurs voornamelijk wordt gebruikt als ‘achtervang’ voor de opdracht compositie. Hierbij gaat het om opdrachten waar wel een opdrachtgever is en waarbij individuele verbreding en verdieping ten dienste staan van de vraag van de opdrachtgever.

Doelbereik subsidie opdracht compositie

Ten aanzien van de doelen van de opdrachtregeling wordt geconcludeerd het doel ‘de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten stimuleren’ deels wordt bereikt.

Eenzijds hebben componisten naar eigen zeggen door de opdracht compositie meer tijd om aan componeren te besteden, wat ruimte biedt voor diepgang en experiment. Daarnaast zouden componisten zonder de opdracht compositie op een minder professioneel niveau kunnen componeren. Ook zouden er volgens gesprekspartners zonder de opdracht compositie minder composities geschreven worden. Hierdoor zou een verlies plaatsvinden van een ‘humuslaag’ van een grote hoeveelheid composities die bijdragen aan de ontwikkeling van componisten. Bij de composities die nog wel geschreven zouden worden, zou volgens gesprekspartners zonder de opdracht compositie sprake zijn van de-professionalisering. Vooral grote composities (bijvoorbeeld voor opera’s en grote orkesten) zouden zonder de subsidie opdracht compositie nauwelijks meer geschreven kunnen worden.

⁵⁴ Fonds Podiumkunsten. Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

⁵⁵ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

Anderzijds zijn niet alle gesprekspartners het erover eens dat met de huidige inrichting van de regeling de 'juiste' componisten worden gesteund. Daarnaast zijn er opdrachtgevers die van mening zijn dat er met de subsidies een aanbod van composities van onvoldoende kwaliteit overeind wordt gehouden.

Doordat er veel andere factoren invloed hebben op het publieksbereik (marketinginvesteringen, zaal, regio) is het niet aannemelijk dat de opdracht compositie een grote directe invloed heeft op het vergroten van publieksbereik. Dat neemt niet weg dat er binnen de opdracht compositie wel aandacht is voor het publieksbereik: het gemiddeld aantal voorgenomen uitvoeringen is veel hoger dan de minimumeis van 2 en is toegenomen tussen 2011 en 2013. Bovendien is het gerealiseerde aantal uitvoeringen gemiddeld genomen hoger dan het aantal voorgenomen uitvoeringen.

Een belangrijk doel van de subsidie opdracht compositie is de samenwerking tussen opdrachtgevers en componisten te verbeteren en de producerende instellingen te stimuleren om in een opdrachtgeversrol opdrachten te verstrekken voor nieuw repertoire. De nieuwe opzet van de subsidie opdracht compositie leidt in veel gevallen tot meer samenwerking tussen de opdrachtgever en de componist.

Verdeling middelen en hoogte honoraria

Componisten en opdrachtgevers hebben sterk verschillende opvattingen over de verdeling van de middelen en de hoogte van de honoraria. Het wordt door sommige componisten en opdrachtgevers als lastig ervaren dat de bedragen in de honorariumtabel vast staan. Opdrachtgevers zouden soms graag een lager bedrag aanvragen. Waar de meeste partijen het wel over eens zijn is dat er in de honorariumtabel een onderscheid ontbreekt tussen minder en meer ervaren componisten.

Aanbeveling 1: Wij bevelen het Fonds aan om een proces te faciliteren waarin (vertegenwoordigers van) opdrachtgevers, componisten en andere stakeholders een nieuwe honorariumtabel opstellen. Het lijkt ons zinvol daarbij gebruik te maken van de inzichten uit het buitenland (zie bijlage V).

Om de dynamiek in de sector te bevorderen is het van belang dat jonge componisten een kans krijgen. Het ontbreken van een onderscheid tussen jonge en gevestigde componisten beperkt de kansen van jonge componisten om een opdracht compositie uit te voeren, aangezien opdrachtgevers de honoraria te hoog vinden.

Aanbeveling 2: Wij bevelen het Fonds aan om aan de opstellers van de nieuwe honorariumtabel als kader mee te geven dat er onderscheid gemaakt wordt tussen de honoraria voor jonge en gevestigde componisten.

Overmaken honorarium opdrachtenregeling

Het Fonds heeft er voor gekozen om het opdrachtgeverschap te stimuleren door het honorarium voor de componist over te maken aan de opdrachtgever. Om een bepaald honorarium voor de componist zeker te stellen is de opdrachtgever verplicht het volledige bedrag over te maken naar de componist. Met dit beleid lijkt het Fonds Podiumkunsten op twee gedachten te hinken. Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten daarom aan een duidelijke beleidskeuze te maken.

Aanbeveling 3a: Indien het Fonds Podiumkunsten opdrachtgeverschap wil stimuleren en dit als haar taak ziet, wordt aanbevolen dat er ook een mogelijkheid tot onderhandeling bestaat tussen opdrachtgever en componist en dat daarbij tot een bedrag kan worden gekomen dat afwijkt van de honorariumtabel. De bedragen in de (eventueel nieuw op te stellen) honorariumtabel kunnen in dat geval als maximumbedragen worden gehandhaafd.

Aanbeveling 3b: Indien het Fonds Podiumkunsten het essentieel vindt dat de componist een bepaald bedrag ontvangt voor het schrijven van de compositie en het als haar taak ziet dat dit gebeurt, wordt aanbevolen om dat bedrag rechtstreeks aan de componist over te maken (in plaats van via de opdrachtgever).

Samenstelling commissie

Het Fonds Podiumkunsten heeft gekozen voor een brede commissie waarin verschillende disciplines vertegenwoordigd zijn. Componisten en opdrachtgevers zouden juist graag meer personen met specifieke artistiek-inhoudelijke kennis in de commissie zien. Beide keuzes hebben voor- en nadelen.

Aanbeveling 4a: Indien het Fonds Podiumkunsten van mening is dat (1) generalistische kennis prevaleert boven specifieke kennis en (2) de kans op belangenverstremming tot een minimum beperkt moet worden, wordt geadviseerd om te blijven werken met adviseurs vanuit verschillende genres.

Aanbeveling 4b: Indien het Fonds Podiumkunsten invulling wil geven aan de behoefte van een groot deel van de sector om meer specifieke artistiek-inhoudelijke kennis in de commissie terug te brengen, wordt geadviseerd meer inhoudelijke experts toe te voegen aan de commissies. Mogelijke belangenverstremming van beoordelaars vormt in dat geval een aandachtspunt (waar verschillende oplossingen voor zijn).

Honorering indien budget toereikend is

Het Fonds Podiumkunsten maakt onderscheid tussen categorie A, B en C, waarbij een groot deel van de aanvragers in B-categorie ('honoreren indien budget toereikend is') wel een goede beoordeling ontvangt, maar geen subsidie ontvangt omdat het budget ontoereikend is (zie paragraaf 4.3.4). Dit was een goede methode om de gevolgen van de bezuinigingen inzichtelijk te maken. Tijdelijk gebruik van deze werkwijze kan een verzachtende werking hebben voor aanvragers in B-categorie waarvoor geen budget beschikbaar is. Echter, langdurige toepassing van deze werkwijze leidt juist tot onvrede in de sector, omdat meerdere aanvragers meermaals vernemen dat hun aanvraag goed genoeg is, maar toch niet voor subsidiering in aanmerking komt. Het grote aantal aanvragen dat niet gehonoreerd werd, maar wel een positief advies heeft gekregen, is in gesprekken meermaals als argument gebruikt om te pleiten voor herverdeling van de budgetten.

Aanbeveling 5: Aangezien de voordelen van de huidige werkwijze bij langdurige toepassing verdwijnen en de keerzijde zich steeds duidelijker manifesteert, geven wij het Fonds Podiumkunsten ter overweging mee om de beoordeling te vereenvoudigen en enkel nog onderscheid te maken in gehonoreerde aanvragen en niet-gehonoreerde aanvragen en categorie B (honoreren indien budget toereikend is) te laten vervallen. Omdat het voor aanvragers waardevol is om te weten hoe hun aanvraag heeft gescoord ten opzichte van andere aanvragers, geven wij het Fonds ter overweging mee om dit op individuele basis aan aanvragers terug te koppelen.

Criteria

Criterium uitvoeringsmogelijkheden: Waar composities voorheen altijd werden uitgevoerd in een concertzaal, wordt steeds vaker gemaakt van andere speelplekken (festivals, openlucht) of media (online, radio). Het Fonds Podiumkunsten wil graag ruimte bieden voor experiment en vernieuwing. Daarom bevelen wij het Fonds aan om bij de toetsing van uitvoeringsmogelijkheden voldoende ruimte te bieden voor deze nieuwe ontwikkelingen.

Interpretatie van criteria: Het Fonds Podiumkunsten heeft duidelijke criteria gepubliceerd aan de hand waarvan aanvragen voor de werkbeurs en de opdracht compositie beoordeeld worden. Onder opdrachtgevers en componisten bestaat het beeld dat deze criteria niet gelijk en niet consequent worden toegepast, onder andere omdat adviseurs gebruik maken van voorkennis van de aanvragers (bijvoorbeeld naar aanleiding van eerdere aanvragen of uitvoeringen). Een ander terugkerende klacht is dat in de beoordeling van een opdracht compositie wordt gerefereerd aan de individuele kwaliteit van de componist (terwijl dit geen criterium is).

Op basis van dit onderzoek is het niet mogelijk deze signalen te verifiëren of te falsifiëren. Uit de bestudeerde aanvraag- en beoordelingsgegevens blijkt in ieder geval dat de criteria hetzelfde gewicht hebben en dat er geen opvallende verschillen zichtbaar zijn in de beoordelingen. Indien adviseurs dus voorkennis over de aanvragers en de individuele kwaliteit van de componist meenemen in de beoordeling, doen ze dit consequent.

Een mogelijke verklaring voor het gebruik van argumenten die buiten de criteria vallen, is dat de kennis van commissieleden over een aanvrager (en de ervaringen met de aanvrager) vaak verder reikt dan de inhoud van de aanvraag. Enerzijds is het positief dat een adviseur met veel kennis deze gebruikt om de aanvraag in een breder perspectief te bezien. Anderzijds doet het gebruiken van deze kennis niet altijd recht aan de vooraf opgestelde beoordelingscriteria.

Tot slot maken we uit de gesprekken op dat er in het veld verschillende misverstanden zijn over de wijze waarop het Fonds Podiumkunsten aanvragen beoordeelt en de criteria die daarbij worden gehanteerd. Wij vermoeden dan ook dat een eerste oplossing voor de bezwaren van het veld ligt in het verbeteren van de communicatie.

Aanbeveling 6: Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om meer duidelijkheid te geven over de wijze waarop de criteria worden toegepast. Naast het Fonds Podiumkunsten zien wij hier ook een rol en verantwoordelijkheid voor de brancheverenigingen.

Aanbeveling 7: Wij geven het Fonds Podiumkunsten ter overweging om op het niveau van individuele aanvragen transparanter te zijn over de scores die per criterium zijn behaald.

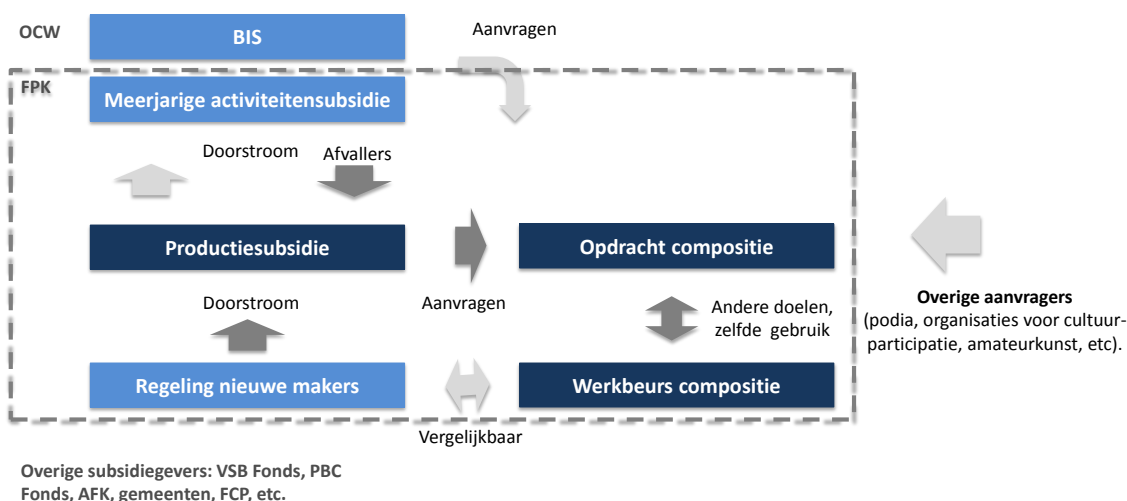
Aanbeveling 8: Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om nader onderzoek te doen naar de signalen dat in de beoordelingen argumenten worden gebruikt die geen invulling geven aan de beoordelingscriteria. Indien hier inderdaad sprake van is, bevelen wij het Fonds aan daar passende acties aan te verbinden door bijvoorbeeld (1) de beoordelingscriteria aan te passen of (2) een aanvullende toets uit te voeren op de aansluiting van de beoordeling bij de beoordelingscriteria.

5. SAMENHANG

Waar in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 de productie- en compositiesubsidies onafhankelijk van elkaar zijn beschouwd, gaat dit hoofdstuk in op de samenhang tussen de regelingen. Naast de samenhang tussen de productiesubsidie, de werkbeurs compositie en de opdracht compositie, wordt ook de samenhang onderzocht met andere regelingen van het Fonds Podiumkunsten.

5.1. Inleiding

Figuur 15. Samenhang tussen de verschillende regelingen van het Fonds Podiumkunsten.

De regelingen van het Fonds hebben elk een duidelijke functie in de culturele keten. In figuur 15 zijn de drie subsidieregelingen die centraal staan in dit onderzoek donkerblauw gemarkeerd. De regelingen hebben echter ook samenhang met een tweetal andere regelingen van het Fonds Podiumkunsten (de meerjarige activiteitsubsidie en de regeling nieuwe makers) en de subsidies voor de Basisinfrastructuur die éénmaal per vier jaar door de Minister van OCW worden gehonoreerd. Naast het Fonds Podiumkunsten en het Ministerie van OCW kunnen producerende instellingen en componisten bovendien ook een aanvraag doen bij verschillende andere fondsen, zoals het VSB Fonds, het Amsterdams Fonds voor de Kunsten, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Fonds voor Cultuurparticipatie en bij lokale overheden. Met name podia zijn sterk afhankelijk van de financiering van gemeenten en vragen met enige regelmaat een opdracht compositie aan.

- De regeling Nieuwe Makers is een “subsidie voor beginnende talentvolle makers om zich in een langer lopend traject (maximaal twee jaar) te ontwikkelen, in samenwerking met gezelschappen, podia en festivals”.⁵⁶ De eerste ronde van de regeling nieuwe makers is toegekend in augustus 2013. De meeste gesprekspartners zijn positief over het bestaan van deze regeling.⁵⁷ De subsidie wordt door gesprekspartners regelmatig vergeleken met de werkbeurs compositie, omdat deze ook een belangrijke regeling vormt voor jonge componisten. Succesvolle talenten komen op termijn in

⁵⁶ Fonds Podiumkunsten. Subsidie nieuwe makers. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/nl/subsidies/subsidie_nieuwe_makers/

⁵⁷ Minister Bussemaker heeft in de Kamerbrief “Ruimte voor talent in het cultuurbeleid” aangekondigd de regeling Nieuwe Makers uit te willen breiden met als doel om meer ruimte te creëren voor signatuurontwikkeling en experiment én om het maken van grote zaalproducties door talent eenvoudiger te maken. Hiervoor wordt € 0,4 miljoen vrijgemaakt in 2015 en 2016. Kamerstuk 667292, p12.

aanmerking voor een productiesubsidie, hoewel het gat tussen beide regelingen als groot wordt ervaren (beschikbaar bedrag, eisen aan professionaliteit, focus op uitvoeringsmogelijkheden).

- Instellingen die een productiesubsidie aanvragen kunnen op termijn doorstromen naar de meerjarige activiteitensubsidie. Tevens vormt de productiesubsidie een ‘achtervang’ voor instellingen die niet (meer) in aanmerking komen voor een meerjarige activiteitensubsidie. In paragraaf 5.2 gaan we nader in op het gat dat wordt ervaren tussen de productiesubsidie en de meerjarige activiteitensubsidie.
- Producerende instellingen met een productiesubsidie kunnen als opdrachtgever fungeren bij de aanvraag van een opdracht compositie. Indien instellingen voor dezelfde productie een aanvraag doen voor een productiesubsidie én een opdracht compositie, volstaat één inhoudelijk plan.⁵⁸ Zie voor de observaties op dit onderwerp paragraaf 5.3.
- Orkesten, ensembles en theatergezelschappen die een meerjarige activiteitensubsidie ontvangen of onderdeel zijn van de Basisinfrastructuur kunnen net als andere producerende instellingen samen met een componist een opdracht compositie aanvragen. Veel partijen zijn kritisch over de mate waarin en de wijze waarop meerjarig gesubsidieerde instellingen deze subsidie kunnen aanvragen. Zie paragraaf 5.4.
- Werkbeurzen kunnen alleen worden aangevraagd door componisten (en niet door opdrachtgevers). Componisten ervaren inhoudelijk weinig verschil tussen de werkbeurs compositie en de opdracht compositie. Zie voor de conclusies en aanbevelingen over de samenhang tussen de werkbeurs en de opdracht compositie paragraaf 5.5.

5.2. Productiesubsidie – meerjarige activiteitensubsidie

Feiten

Van de 80 instellingen die een meerjarige activiteitensubsidie 2013-2016 van het Fonds Podiumkunsten ontvingen, kregen tien instellingen in de periode 2009-2012 een tweejarige projectsubsidie. Het Fonds stelt dat het aandeel nieuwe aanvragen, inclusief eerder tweejarig door het Fonds gesubsidieerden, bijna de helft minder is dan in de periode 2009-2012. Voor deze daling worden drie verklaringen gegeven: (1) in de sectoren muziek en muziektheater wordt relatief veel projectmatig gewerkt, waardoor producenten niet aan de drempelnormen voldoen; (2) in de vorige periode werd een groot aantal aanvragen vanwege het projectmatig karakter van hun activiteiten afgewezen; (3) aanvragers hebben zich laten ontmoedigen door het algehele bezuinigingsklimaat.⁵⁹

Percepties: argumenten voor doorstroom

Gesprekspartners geven aan dat de doorstroom van de productiesubsidie naar de meerjarige activiteitensubsidie in de praktijk lastig is, en lastiger is geworden. Voor producerende instellingen is de meerjarige regeling verbonden met termen als kwaliteit, (financiële) continuïteit en artistieke onafhankelijkheid.

- Honorering van een meerjarige activiteitensubsidie wordt volgens gesprekspartners nog meer dan het ontvangen van een productiesubsidie gezien als een kwaliteitskeurmerk. Met een meerjarige activiteitensubsidie is het eenvoudiger andere fondsen te vergaren en een positie te verwerven in het culturele veld. Bovendien biedt het ontvangen van een meerjarige activiteitensubsidie meer

---

⁵⁸ Fonds Podiumkunsten: Richtlijnen subsidieaanvraag opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/richtlijnenopdrachten20131001.pdf

⁵⁹ Fonds Podiumkunsten (2012), Meerjarige activiteitensubsidie 2013-2016, algemene inleiding, p. 5-6.

ruimte voor artistieke verdieping, omdat de mogelijkheid ontstaat om specialisten de zakelijke kant van de productie te laten doen.

- De regeling biedt inkomenszekerheid voor vier jaar, waardoor het mogelijk is investeringen te doen die op een middellange termijn renderen. Dat is volgens producenten met alleen een productiesubsidie nauwelijks mogelijk.
- De regeling biedt artistieke continuïteit, waardoor het voor makers mogelijk is een eigen signatuur te ontwikkelen en aan producties te werken die veel voorbereidingstijd kosten.
- De meerjarige regeling biedt volgens producenten ten opzichte van de productiesubsidie meer artistieke onafhankelijkheid, omdat niet elke productie opnieuw ter goedkeuring hoeft te worden voorgelegd.

Percepties: doorstroom is lastig

Lang niet alle producerende instellingen streven echter naar het ontvangen van een meerjarige subsidie, omdat ze inschatten niet aan de eisen te kunnen voldoen. Voor de regeling 2013-2016 dient een aanvragende instelling te kunnen aantonen dat hij in de jaren 2009, 2010 en 2011 minimaal gemiddeld 40 uitvoeringen per kalenderjaar heeft gerealiseerd en dat de eigen-inkomstenquote minimaal 20% bedraagt.⁶⁰

Om aan deze eisen te voldoen dient volgens producenten een professionele organisatie te worden opgebouwd die ook op de langere termijn aan de eisen van het Fonds Podiumkunsten kan voldoen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het aannemen van vaste krachten, het organiseren van dekkende financiering voor die vaste lasten, het organiseren van randprogrammering en het opzetten van een educatief programma. Voor producenten die vanuit de productiesubsidie instromen en niet of nauwelijks een structurele subsidie ontvangen is dat een grote stap. Bovendien geven producenten aan dat de stap groter is geworden omdat het Fonds Podiumkunsten per 1 januari 2013 de tweejarige projectsubsidie niet meer honoreert.⁶¹ Deze subsidie vormde volgens gesprekspartners een 'springplank' naar de meerjarige activiteitensubsidie.

Percepties: meerjarig gebruik van de productiesubsidie

Lang niet alle ontvangers van een productiesubsidie stromen dus uiteindelijk door naar de meerjarige activiteitensubsidie. Het gevolg daarvan is dat de productiesubsidie zowel nieuwe aanvragers kent als producenten die al meerdere jaren hun verdienmodel hebben opgebouwd rond de productiesubsidie. Meerdere gesprekspartners hebben duidelijk aangegeven dit geen enkel probleem te vinden.

- Binnen de productiesubsidie wordt er immers per productie een kwaliteitstoets gedaan: het is volgens gesprekspartners een knappe prestatie om als instelling bij herhaling aan die kwaliteitstoets te voldoen. Bovendien kunnen er geen overheadkosten in de begroting van de productiesubsidie worden opgenomen.
- Sommige producenten bedienen een zodanige niche, dat ze niet in staat zijn te voldoen aan de uitvoeringseisen van de meerjarige activiteitensubsidie. Tegelijkertijd hebben ze wel de ambitie om meerjarig een kwaliteitsaanbod te produceren (of doen ze dat al), waardoor doorstroom vanuit de

---

⁶⁰ Fonds Podiumkunsten: Meerjarige Activiteiten Subsidies 2013-2016. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_103/FPK_activiteitensubsidieregelingen_web.pdf

⁶¹ De tweejarige projectsubsidies werden gehonoreerd tussen 2009 en 2012. "Een tweejarige projectsubsidie is eigenlijk een subsidie voor een reeks projecten. De subsidie is bedoeld voor een groep aanvragers die meerdere projecten wil realiseren en daarvoor anders meerdere losse aanvragen zou moeten indienen. Doordat een aanvrager die projecten nu gebundeld kan indienen, krijgt hij in een keer zekerheid over de financiering van de projecten." Via http://nfpa.nl/actueel/nieuws/tweejarige_projectsubsidies

productiesubsidie voor de hand ligt. Deze instellingen zijn ‘te groot voor het servet en te klein voor het tafellaken’, maar maken volgens gesprekspartners wel mooie producties. Het zou vreemd zijn om deze partijen niet de mogelijkheid te geven om alsnog de productiesubsidie aan te vragen.

5.3. Productiesubsidie – opdracht compositie

Feiten: samenhang

Instellingen die een muziek- of theaterproductie maken vragen componisten regelmatig een compositie te schrijven. Bij grotere compositieopdrachten kunnen producenten in aanvulling op de productiesubsidie een aanvraag doen voor een subsidie om een opdracht te verstrekken aan een componist. De producerende instelling fungeert dan als opdrachtgever.⁶²

Sinds 2013 biedt het Fonds Podiumkunsten de mogelijkheid om één inhoudelijk plan in te dienen voor een aanvraag voor een productiesubsidie en een opdracht compositie voor dezelfde productie.⁶³ De gecombineerde aanvraag wordt beoordeeld door één van de commissies die adviseert over de productiesubsidies (veelal de commissie muziek).

Percepties: beoogde samenhang

Met de mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen, geeft het Fonds Podiumkunsten invulling aan de behoefte die er bij alle partijen was om bij goedgekeurde opdrachten niet het risico te lopen dat enkele maanden later de aanvraag voor de productiesubsidie (voor dezelfde productie) kon worden afgewezen. Daardoor werd het lastiger de geschreven compositie daadwerkelijk in uitvoering te brengen. Deze situatie was volgens alle betrokkenen ongewenst:

- Voor het Fonds Podiumkunsten is de situatie ongewenst, omdat deze leidt tot suboptimale besteding van de subsidiemiddelen.
- Opdrachtgevers hebben tijd gestoken in begeleiding van een opdracht die uiteindelijk niet, of slechts in beperkte mate, wordt uitgevoerd.
- Als de productiesubsidie uiteindelijk niet gehonoreerd wordt, hebben de componisten minder mogelijkheden om hun compositie daadwerkelijk in uitvoering te brengen.

Percepties: uitwerking in de praktijk

De mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen lijkt op basis van de gesprekken (nog) beperkt bekend onder opdrachtgevers en nauwelijks bekend onder componisten. Opdrachtgevers en componisten die er mee bekend zijn, zijn over het algemeen positief, omdat invulling wordt gegeven aan de hiervoor genoemde beperkingen.

Er zijn volgens sommige gesprekspartners wel enkele knelpunten in de praktijk. Opvallend is dat de meeste knelpunten slechts door een deel van de gesprekspartners wordt ervaren.

Enkele gesprekspartners hebben aangegeven er bewust voor te kiezen om niet gecombineerd aan te vragen, omdat zij daarmee minder kans maken op honorering. De argumentatie van deze partijen is dat om bij een gecombineerde aanvraag voor honorering in aanmerking te komen, beide onderdelen van goede kwaliteit moeten zijn. Wanneer één deel zwakker is dan het andere deel, is het volgens deze

---

⁶²Producenten hebben sowieso de mogelijkheid om de vergoeding voor de componist op te nemen in de begroting van de productie waarvoor een productiesubsidie wordt aangevraagd. Deze mogelijkheid bestond al voor de inwerkingtreding van de opdracht compositie. In de praktijk wordt deze mogelijkheid alleen nog gebruikt voor de vergoeding van composities van beperkte omvang.

⁶³ Fonds Podiumkunsten. Richtlijnen subsidieaanvraag opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/richtlijnenopdrachten20131001.pdf

gesprekspartners verstandiger apart de opdracht compositie en de productiesubsidie aan te vragen, aangezien de kans dan groter is dat één van de subsidies wordt gehonoreerd (in plaats van dat de gecombineerde aanvraag wordt afgewezen).

Enkele gesprekspartners geven aan dat gecombineerd aanvragen ten koste gaat van het totale budget.

- Bij een gecombineerde aanvraag wordt één bedrag gehonoreerd voor de compositie en de productie. Een grotere investering in de compositie kan dus ten koste gaan van de middelen die beschikbaar zijn voor de productie, en andersom. Zowel componisten als producenten geven aan dat gecombineerd aanvragen daarom ten koste gaat van het voor hun beschikbare budget.
- Componisten signaleren dat er bij een gecombineerde aanvraag geen verplichting is voor de producent om een vastgesteld bedrag over te maken aan de componist, waardoor de vergoeding voor de componist soms lager kan zijn dan de bedragen die zijn vastgelegd in de honorariumtabel (bij de opdracht compositie bestaat deze verplichting wel).
- Bij een gecombineerde aanvraag wordt het subsidieplafond opgehoogd van maximaal € 75.000 tot maximaal €100.000. Er is dus maximaal een aanvullend bedrag van € 25.000 beschikbaar voor de compositieopdracht.⁶⁴ Uit de aanvraaggegevens van het Fonds blijkt dat 2,5% van de aanvragen een opdracht betreft van meer dan € 25.000 (cijfers 2011-2013). Een andere, vergelijkbare beperking die sommige producenten ervaren is dat ze door een gezamenlijke, grotere aanvraag niet meer aan de eigen-inkomstennorm voldoen. Het Fonds Podiumkunsten raadt aanvragers in dit soort gevallen aan om (1) een deel van het productiebudget te gebruiken voor de opdracht compositie of (2) de opdracht compositie en de productiesubsidie separaat aan te vragen. Het Fonds Podiumkunsten stelt om deze reden gecombineerd aanvragen niet verplicht.

Een aantal gesprekspartners heeft bezwaren tegen de planning van de gecombineerde aanvraag. De subsidie opdracht compositie wordt gemiddeld zes maanden eerder aangevraagd dan de productiesubsidie. Gecombineerd aanvragen betekent volgens deze gesprekspartners in de praktijk dat de aanvraag voor de productiesubsidie eerder wordt ingediend. Op dat moment zou er onvoldoende zicht zijn op de uitvoeringsmogelijkheden om al een gedegen aanvraag te kunnen doen voor de productiesubsidie. Het later indienen van de aanvraag voor een opdracht compositie is echter ook geen optie, omdat er dan onvoldoende tijd over blijft om het werk te schrijven. Andere gesprekspartners herkennen dit bezwaar echter niet en geven aan dat ook voor de aanvraag van een opdracht compositie er al zicht moet zijn op de uitvoeringsmogelijkheden (hoewel de eisen voor de opdracht compositie minder strikt zijn dan voor de productiesubsidie).

Tot slot geeft het Fonds Podiumkunsten aan dat de situatie waarin eerst een opdracht compositie wordt gehonoreerd en vervolgens een productiesubsidie wordt afgewezen ook met de introductie van de gecombineerde aanvraag niet volledig te voorkomen is. Het komt namelijk voor dat in een aanvraag voor de opdracht compositie niet wordt aangegeven dat er ook nog een aanvraag voor een productiesubsidie volgt. Hoewel het Fonds aanmoedigt om gecombineerd aan te vragen, wil het gecombineerd aanvragen niet verplichten, onder andere omdat opdrachtgevers in sommige gevallen daadwerkelijk pas op een later moment hebben besloten een productiesubsidie aan te vragen.

---

⁶⁴ Fonds Podiumkunsten. Opdracht compositie. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/nl/subsidies/opdracht_compositie/

5.4. Opdracht compositie – meerjarige activiteitsubsidie

Feiten: overlap

Bijna 30% van de opdrachtgevers die in de periode 2011-2014 een opdracht compositie gehonoreerd kregen, ontving gelijktijdig een meerjarige subsidie van de Rijksoverheid in de vorm van een subsidie basisinfrastructuur (BIS), een meerjarige activiteitsubsidie (MJA), of een structurele subsidie via Stichting Omroep Orkest of Stichting NTR (zie tabel 1).⁶⁵

Percepties: overlap

Gesprekspartners hebben duidelijk verschillende ideeën over de mate waarin en de wijze waarop meerjarig gesubsidieerde instellingen aanspraak kunnen maken op de opdrachtenregeling. In de gesprekken zijn verschillende argumenten aan bod gekomen, die elk leiden tot een andere oplossingsrichting:

- Meerjarig gesubsidieerde instellingen – met name de BIS instellingen – vervullen een basisfunctie in het bestel. Veel componisten vinden dat het opdracht geven aan componisten als belangrijke ketenpartners onderdeel zou moeten zijn van de rol van deze instellingen (net als bijvoorbeeld het stimuleren van talentontwikkeling).

	BIS	MJA	NTR	Totaal aantal honoreringen	% meerjarig gesubsidieerd
2011	3	10	6	69	27,5%
2012	2	8	6	99	16,2%
2013	5	13	5	80	28,8%
2014 (1)	4	4	1	20	45,0%
Totaal	14	35	18	225	
	6,2%	15,6%	8,0%		29,8%

Tabel 1. Overlap tussen de subsidie opdracht compositie en andere regelingen van het Fonds Podiumkunsten.

- Op de totale begroting van de grotere instellingen vormt de subsidie voor een opdracht compositie volgens sommige gesprekspartners een zodanig beperkt bedrag, dat er geen stimulans van uit gaat om opdrachten te verstrekken aan componisten. Dit zou onder andere blijken uit het feit dat BIS-instellingen wel opdrachten verstrekken aan buitenlandse componisten, zonder dat ze daar een subsidie voor ontvangen. Vertegenwoordigers van BIS-instellingen zijn het hier niet mee eens. Zij wijzen erop dat componisten in het verleden zelfstandig aanvragen konden indienen, zonder inmenging van opdrachtgevers (al dan niet meerjarig gesubsidieerd). Voor meerjarig gesubsidieerde instellingen is het door de bezuinigingen moeilijker geworden om de artistiek-inhoudelijke doelen te

⁶⁵ In dit overzicht ontbreken podia, schouwburgen en instellingen voor cultuurparticipatie (zoals het JON), die in sommige gevallen ook meerjarig worden gesubsidieerd door met name lokale overheden en het Fonds voor Cultuurparticipatie.

realiseren en er zouden geen middelen beschikbaar zijn om in aanvulling op het bestaande takenpakket honoraria aan componisten te betalen.

- Opdrachtgevers ervaren een dubbele kwaliteitsbeoordeling. Instellingen worden op basis van hun artistieke plan meerjarig gesubsidieerd, waarna voor honorering van de opdracht compositie opnieuw beoordeling van het artistieke plan plaatsvindt.
  - Dit leidt volgens gesprekspartners tot onnodige administratieve lasten bij de opdrachtgever (aanvraag) en bij het Fonds zelf (beoordeling). Opdrachtgevers vinden dat het Fonds Podiumkunsten er op basis van hun artistieke profiel van uit zou mogen gaan dat ze zelf in staat zijn goede componisten te selecteren.
  - Bovendien geven meerdere gesprekspartners aan dat de beoordeling die zijn ontvangen naar aanleiding van de aanvraag voor de opdracht compositie in hun ogen regelmatig niet consistent is met de beoordeling die ze eerder hebben ontvangen naar aanleiding van hun aanvraag voor de meerjarige activiteitsubsidie. Volgens deze producenten vindt er te weinig afstemming plaats tussen verschillende commissies binnen het Fonds Podiumkunsten, maken adviescommissies onvoldoende gebruik van eerdere beoordelingen van andere commissies, en is de interpretatie van beoordelingscriteria niet uniform.
  - Het Fonds Podiumkunsten ziet een duidelijk verschil tussen de beoordeling van het artistieke plan in het kader van een meerjarige subsidie en de toetsing van het programmeringsbeleid in het kader van de aanvraag voor de opdracht compositie. Aangezien beide regelingen duidelijk andere doelstellingen hebben, kijken de commissies volgens het Fonds met een andere blik naar de aanvraag. Bovendien is het artistieke deel van de aanvraag voor de opdracht compositie veel specifiek (want gericht op één productie) dan de aanvraag voor de meerjarige regeling. Het Fonds stelt dat het op basis van de aanvraag voor de meerjarige regeling onvoldoende garanties heeft dat een instelling in staat zal zijn een opdracht goed in te passen in het programmeringsbeleid.
- Het toelaten van meerjarig gesubsidieerde instellingen tot de opdracht compositie leidt volgens veel opdrachtgevers en componisten tot een oneerlijke vergelijking met andere aanvragers van beperktere omvang. Beoordeling van de aanvragen voor de opdracht compositie vindt plaats op basis van (1) de keuze voor de componist, (2) het programmeringsbeleid waarbinnen de opdracht tot stand komt, (3) de verwachte uitvoeringsmogelijkheden en (4) de bijdrage aan de pluriformiteit van het Nederlandse podiumkunstenrepertoire. Met name op het tweede en het derde criterium hebben meerjarig gesubsidieerde instellingen een structureel voordeel ten opzichte van andere aanvragers.

5.5. Opdracht compositie – werkbeurs compositie

Feiten: doelstelling

Het doel van de subsidie opdracht compositie is om uitvoerende instellingen te stimuleren een helder beleid te ontwikkelen waarbinnen regelmatig opdrachten worden verstrekt voor nieuw repertoire en langs die weg een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het podiumkunstenklimaat in Nederland.⁶⁶

Met de deelregeling werkbeurzen compositie beoogt het Fonds Podiumkunsten podiumkunstenaren die (ook) componeren in de gelegenheid te stellen hun vakmatige of artistiek-inhoudelijke kennis of

---

⁶⁶ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst. Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_108/toelichting_opdrachten19062013.pdf

vaardigheden te verdiepen of een concreet werk te scheppen zonder dat er direct sprake is van een opdrachtgever.⁶⁷

Beide regelingen hebben als beoogd effect om de kwaliteit en diversiteit van de podiumkunsten in Nederland te stimuleren, met als aanvulling dat met de opdracht compositie ook wordt beoogd om het publieksbereik voor de podiumkunsten te vergroten.

Percepties: (inhoudelijk) verschil tussen de werkbeurs en subsidie opdracht compositie

Componisten geven aan dat zij weinig inhoudelijk verschil ervaren tussen de regelingen. “*Componeren is componeren*”. De verschillen die zij ervaren tussen de werkbeurs en de opdracht compositie zijn voornamelijk instrumenteel van aard en gevolg van de inrichting (en niet de doelstellingen) van de twee regelingen:

- Het belangrijkste verschil is volgens componisten dat zij een werkbeurs zelf kunnen aanvragen (en niet met een opdrachtgever). De werkbeurs geeft om deze reden meer artistieke vrijheid dan de opdracht compositie. Dit is voor componisten een belangrijke reden om te pleiten voor handhaving van de werkbeurs compositie.
- Componisten ervaren dat de kans op honorering van een werkbeurs *hoger* is dan de kans op honorering van een opdracht compositie, maar dat het bedrag van de werkbeurs *lager* is dan van de opdracht. Mede op basis daarvan maken componisten per aanvraag een afweging voor welke subsidie zij een aanvraag indienen. Uit de aanvraaggegevens van het Fonds Podiumkunsten blijkt dat het verschil in de kans op honorering in de praktijk nihil is: in de periode 2011-2013 werd 45% van de aanvragen voor een werkbeurs compositie gehonoreerd (n=318) en 43% van de aanvragen voor een opdracht compositie (n=548). Het Fonds Podiumkunsten erkent wel dat een aanvrager met een uitgewerkte opdracht een grotere kans maakt op honorering van een werkbeurs compositie dan een opdracht compositie; dit gaat ten koste van werkbeursaanvragen zonder duidelijke opdrachtgever.
- De werkbeurs vormt een ‘achtervang’ voor opdrachten die niet in aanmerking komen voor de subsidie opdracht compositie, omdat de opdrachtgever geen rechtspersoon is.⁶⁸ Dit geldt volgens opdrachtgevers en componisten onder andere voor veel kleine ensembles, met name in de jazz en wereldmuziek.⁶⁹ Bovendien wordt de werkbeurs gebruikt voor producties waar de producent geen opdracht wil verlenen, maar wel geïnteresseerd is in werk dat reeds door de componist is geschreven.
- De werkbeurs wordt volgens opdrachtgevers en componisten veel gebruikt door jonge componisten die een opdracht compositie willen uitvoeren, aangezien (1) zij geen serieuze kans menen te maken op honorering van een opdracht compositie, (2) ze nog geen netwerk hebben opgebouwd waarin ze een opdrachtgever kunnen vinden die bereid is samen een aanvraag te doen of (3) een opdrachtgever te vinden die bereid is het honorarium conform de honorariumtabel over te maken. Uit een steekproef van 183 aanvragen⁷⁰ voor een opdracht compositie bij het Fonds Podiumkunsten

---

⁶⁷ Fonds Podiumkunsten. Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie . Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

⁶⁸ Fonds Podiumkunsten. Toelichting opdracht compositie, werkbeurs en theatertekst (p1). Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_101/toelichtingopdrachten19062013.pdf

⁶⁹ De keuze van het Fonds Podiumkunsten om rechtspersoonlijkheid als randvoorwaarde te stellen voor het ontvangen van een subsidie opdracht compositie, volgt met name uit de overweging dat het bij rechtspersonen eenvoudiger is dan bij natuurlijke personen om een subsidie terug te vorderen.

⁷⁰ Jonge componisten: 2011 – 33% (n=6), 2012 – 71% (n=12), 2013 – 35% (n=27). Gevestigde componisten: 2011 – 59% (n=44), 2012 – 62% (n=47), 2013-27% (n=59).

in de periode 2011-2013 volgt geen duidelijk verschil in de kans op honorering voor aanvragers van jonger dan 35 jaar (42%) en ouder dan 35 jaar (47%). Bij deze cijfers wordt de kanttekening geplaatst dat niet bekend is hoeveel jonge componisten geen aanvraag hebben gedaan met de hiervoor genoemde argumenten.

Zowel componisten als opdrachtgevers erkennen dat de werkbeurs en de opdracht in de praktijk voor dezelfde type werkzaamheden worden gebruikt. Zoals ook blijkt uit paragraaf 4.1.1, wordt slechts een beperkt deel van de werkbeurzen daadwerkelijk gebruikt voor artistieke ontplooiing, zonder dat sprake is van een opdrachtgever. Het overgrote deel van de componisten vindt dat de werkbeurs om twee redenen niet aansluit bij hun manier van werken.

- Ten eerste geven zowel opdrachtgevers als componisten aan dat het hebben van een opdrachtgever en individuele verdieping elkaar niet uitsluiten. Ook wanneer de focus ligt op verdieping, wordt gewerkt richting een uit te voeren compositie. Wanneer een componist een werk schrijft voor een opdrachtgever, is er in het artistieke proces ruimte voor individuele verdieping.
- Ten tweede zijn veel componisten kritisch op de mate waarin het Fonds vraagt om vernieuwing ten opzichte van eerder gemaakt werk. Zij geven aan niet te begrijpen waarom het Fonds wil dat ze iets anders maken dan waar ze goed in zijn. Het Fonds geeft zelf aan dat vernieuwing geen criterium is, dus dat dit een misvatting in de sector is. In de toelichting op het criterium pluriformiteit wordt echter gesteld dat *'de compositie zoals die is beschreven af wordt gezet tegen eerder gemaakt werk'* en dat het *'niet moet gaan om een herhalingsoefening, maar er moet daadwerkelijk sprake zijn van inhoudelijke verbreding of verdieping'*.⁷¹

5.6. Conclusies en aanbevelingen

Waar in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 de productie- en compositiesubsidies onafhankelijk van elkaar zijn beschouwd, gaat dit hoofdstuk in op de samenhang tussen de regelingen. Tevens wordt de samenhang onderzocht met andere regelingen van het Fonds Podiumkunsten.

Productiesubsidie – meerjarige activiteitsubsidie

Instellingen die een productiesubsidie aanvragen kunnen op termijn doorstromen naar de meerjarige activiteitsubsidie. De mogelijkheid om door te kunnen stromen vanuit de productiesubsidie naar de meerjarige activiteitsubsidie (en vice versa) is belangrijk voor de dynamiek in de culturele productieketen. Voor producerende instellingen is de meerjarige regeling verbonden met termen als kwaliteit, (financiële) continuïteit en artistieke onafhankelijkheid.

Producenten ervaren echter dat het lastig is om door te stromen. Veel producenten schatten in dat ze niet aan de eisen kunnen voldoen die aan de meerjarige activiteitsubsidie verbonden zijn. Bovendien lijkt doorstroom ook lastiger geworden: in de laatste ronde van de meerjarige activiteitsubsidie was het aantal 'nieuwe' aanvragen bijna de helft lager dan in de voorgaande periode. De tweejarige projectenregeling bood een springplankfunctie, waardoor de stap als minder groot werd ervaren. Het

---

⁷¹ Fonds Podiumkunsten: Toelichting Deelregeling werkbeurzen compositie, pagina 2 (criterium b). Via http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/subsidieregeling/i_092/toelichting_werkbeurscompositie_17012013.pdf

Fonds Podiumkunsten heeft echter besloten de tweejarige regeling per 2013 om inhoudelijke en budget-technische redenen te beëindigen.⁷²

Indien het Fonds Podiumkunsten het als haar taak ziet doorstroom van de productiesubsidie naar de meerjarige activiteitsubsidie te stimuleren, geven wij het Fonds ter overweging het eerder genomen besluit te herzien en een regeling te creëren die als 'springplank' kan fungeren richting de meerjarige activiteitsubsidie, waarin voor een combinatie van projecten een aanvraag kan worden gedaan.

Om het onderscheid met de meerjarige activiteitsubsidie duidelijk te markeren, zou de regeling gericht moeten zijn op het mogelijk maken van een combinatie van producties en niet op een structurele ondersteuning gedurende een langere periode.

Productiesubsidie – opdracht compositie

Producerende instellingen met een productiesubsidie kunnen als opdrachtgever fungeren bij de aanvraag van een opdracht compositie. Indien instellingen voor dezelfde productie een aanvraag doen voor een productiesubsidie én een opdracht compositie, volstaat één inhoudelijk plan. Met de mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen, geeft het Fonds Podiumkunsten op goede wijze invulling aan de behoefte die er bij alle partijen was om bij goedgekeurde opdrachten niet het risico te lopen dat een opdracht wordt goedgekeurd, waarna enkele maanden later de aanvraag voor de productiesubsidie (voor dezelfde productie) kon worden afgewezen.⁷³

De planning van de gecombineerde aanvraag lijkt nog voor verbetering vatbaar. Op basis van de huidige eisen is het voor aanvragers lastig om een moment in de tijd te vinden waarop er voldoende zicht is op de uitvoeringsmogelijkheden om de aanvraag voor de productiesubsidie te kunnen doen, maar er nog genoeg tijd over blijft om de compositie te schrijven.

Aanbeveling 1: Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan in samenspraak met het veld de gecombineerde aanvraag en de bijbehorende eisen verder te verbeteren, zodat een deel van de praktische bezwaren wordt weggenomen.

Aanbeveling 2: Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan de bekendheid van de mogelijkheid om gecombineerd aan te vragen te vergroten, aangezien veel opdrachtgevers en componisten in de door ons gevoerde gesprekken niet op de hoogte bleken te zijn van deze mogelijkheid.

Opdracht compositie – meerjarige activiteitsubsidie

Conclusies

Orkesten, ensembles en theatergezelschappen die een meerjarige activiteitsubsidie ontvangen of onderdeel zijn van de Basisinfrastructuur kunnen net als andere producerende instellingen samen met een componist een opdracht compositie aanvragen. Meerjarig gesubsidieerde instellingen vormen bijna 30% van de opdrachtgevers die in de periode 2011-2014 een opdracht compositie gehonoreerd kregen.

Veel partijen zijn kritisch over de mate waarin en de wijze waarop meerjarig gesubsidieerde instellingen deze subsidie kunnen aanvragen. De aard van de kritiek is verschillend: sommige partijen zien het

---

⁷² Het Fonds Podiumkunsten heeft besloten de tweejarige projectsubsidie te beëindigen, omdat (1) de looptijd van de meerjarige activiteitsubsidie is terug gebracht tot 2x2 jaar, waardoor er (in theorie) enige overlap ontstond; (2) er daardoor meer budget vrij kwam voor de reguliere productiesubsidie, zodat de impact van de bezuinigingen beperkt werd. Bovendien lukte het de producenten in de praktijk niet om gedurende de looptijd van 2 jaar de beschikbare subsidie te besteden.

⁷³ Er zijn situaties bekend waar het gecombineerd aanvragen ten koste gaat van de subsidie die een aanvrager kan ontvangen. Het Fonds Podiumkunsten biedt deze uitzonderingen de ruimte om af te wijken van de norm en de beide aanvragen separaat in te dienen.

opdracht geven aan componisten als basistaak van een meerjarig gesubsidieerde instelling en begrijpen niet waarom daar additioneel subsidie voor zou moeten worden vertrekt. Meerjarig gesubsidieerde instellingen zelf vinden juist dat het Fonds Podiumkunsten er op basis van hun artistieke profiel van uit zou mogen gaan dat ze zelf in staat zijn de juiste componisten te selecteren en pleitten voor een apart budget per instelling (en een verlaging van de administratieve lasten). Tot slot vinden sommige componisten en opdrachtgevers dat het toelaten van meerjarig gesubsidieerde instellingen tot de opdracht compositie leidt tot een oneerlijke vergelijking met andere aanvragers van beperktere omvang.

Aanbevelingen

We erkennen dat kleine aanvragers op basis van de huidige beoordelingscriteria niet dezelfde kans hebben op honorering van een opdracht compositie als aanvragers die meerjarig gesubsidieerd worden. Hiervoor zijn twee redenen: ten eerste hebben meerjarig gesubsidieerde instellingen gemiddeld genomen een meer diverse programmering, waardoor het eenvoudiger is een verbinding te leggen met de opdracht. Ten tweede hebben meerjarig gesubsidieerde instellingen gemiddeld genomen meer financiële continuïteit, waardoor het eenvoudiger is een groter aantal uitvoeringsmogelijkheden te bieden.

Aanbeveling 4: Indien het Fonds Podiumkunsten het ongewenst vindt dat meerjarig gesubsidieerde instellingen 'concurreren' met kleinere aanvragers voor de opdracht compositie, bevelen wij aan het budget voor beide type aanvragers te separeren.

Opdrachtgevers en het Fonds Podiumkunsten hebben verschillende opvattingen over een eventuele dubbele kwaliteitsbeoordeling van meerjarig gesubsidieerde instellingen. Opdrachtgevers ervaren een dubbele kwaliteitsbeoordeling en onnodige administratieve lasten, aangezien instellingen op basis van hun artistieke plan meerjarig worden gesubsidieerd, waarna voor honorering van de opdracht compositie opnieuw beoordeling van het artistieke plan plaatsvindt. Het Fonds Podiumkunsten stelt dat beide regelingen andere doelstellingen hebben en de aanvragen dus ook op een andere wijze beoordeeld worden.

Aanbeveling 5: Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan de mogelijkheden te onderzoeken om bij de beoordeling van een aanvraag compositie zoveel mogelijk gebruik te maken van de eerdere beoordeling van een instelling in het kader van de honorering van een meerjarige subsidie.

Aanbeveling 6: We verwachten dat een deel van de onvrede van meerjarig gesubsidieerde instellingen over de beoordelingsprocedure is weg te nemen door duidelijk verwachtingsmanagement. Wij bevelen het Fonds Podiumkunsten aan om in de toelichting op de opdracht compositie duidelijk aan te geven (1) wat de beoogde samenhang is met de meerjarige activiteitsubsidie of de BIS en (2) op welke wijze in de beoordeling al dan niet gebruik wordt gemaakt van de eerdere aanvraag.

In de meest vergaande vorm kan het Fonds Podiumkunsten er voor kiezen om het opdracht geven aan componisten door meerjarige instellingen niet langer onderdeel te maken van de subsidie opdracht compositie.

Aanbeveling 7a: Indien het Fonds Podiumkunsten van mening is dat het opdracht geven aan componisten onderdeel is van de basistaken van meerjarig gesubsidieerde instellingen, dan bevelen wij aan hier niet langer budget voor beschikbaar te stellen.

Aanbeveling 7b: Indien het Fonds Podiumkunsten van mening is dat het opdracht geven aan componisten *geen* onderdeel is van de basistaken van meerjarig gesubsidieerde instellingen en daar een additioneel budget voor beschikbaar zou moeten zijn, dan geven wij ter overweging mee per instelling een budget te honoreren. Om de administratieve lasten te beperken, kan de aanvraag, beoordeling en verantwoording van dit deel van het budget worden geïntegreerd in de aanvraag-, beoordelings- en verantwoordingscyclus van de meerjarige subsidie.

Aandachtspunten bij de opvolging van de aanbevelingen

Vertegenwoordigers van meerjarig gesubsidieerde instellingen hebben in het kader van dit onderzoek aangegeven onvoldoende middelen beschikbaar te hebben om in aanvulling op het huidige takenpakket honoraria aan componisten te verstrekken. Met name componisten hebben daarom de zorg dat met het separeren van het budget meerjarig gesubsidieerde instellingen minder compositieopdrachten zullen verstrekken.

Aanbeveling 8: Indien het Fonds Podiumkunsten deze zorg deelt, bevelen wij aan om specifiek aandacht te blijven besteden aan de verantwoording van de verstrekte compositieopdrachten. Bijvoorbeeld door de kwantiteit en de kwaliteit van de verstrekte compositieopdrachten onderdeel te maken van de verantwoording die meerjarig gesubsidieerde instellingen periodiek afleggen.⁷⁴ Overigens is het waarschijnlijk dat het Fonds Podiumkunsten daardoor *meer* inzicht krijgt in de besteding van de subsidie opdracht compositie, aangezien de verantwoordingscyclus van de meerjarige subsidie uitgebreider is dan van de huidige opdracht compositie (mede als gevolg van de kaders van het Uniform Subsidie Kader).

De honorariumtabel vormt voor componisten een belangrijk handvat bij het vaststellen van de honoraria voor het maken van composities. Componisten stellen dat het voor personen van buiten de beroepsgroep veelal lastig is om een inschatting te maken van de tijdsbesteding voor het schrijven van een compositie. Er is onder zowel opdrachtgevers als componisten zorg dat separeren van het budget tot gevolg kan hebben dat de onderhandelingspositie van componisten verslechtert en dat componisten uiteindelijk tegen lagere vergoedingen dezelfde compositie zullen maken. Een opeenstapeling van lagere honoraria kan uiteindelijk tot gevolg hebben dat individuele componisten onvoldoende inkomen hebben om het componeren als beroep te continueren (zie ook paragraaf 4.4).

Aanbeveling 9: Indien het Fonds Podiumkunsten het belangrijk vindt en als haar taak ziet dat componisten een minimumbedrag ontvangen voor het schrijven van een compositie, bevelen wij aan om aan de opdrachten die worden verstrekt door meerjarig gesubsidieerde opdrachtgevers voorwaarden te verbinden in de vorm van normbedragen en/of een honorariumtabel en toe te zien op de naleving van deze voorwaarden. Zie voor aanbevelingen over de honorariumtabel ook paragraaf 4.4

Opdracht compositie – werkbeurs compositie

Het beleidsmatige onderscheid tussen werkbeurzen en opdrachten lijkt onvoldoende aan te sluiten bij de werkwijze van de meeste componisten. De verschillen die componisten ervaren tussen de werkbeurs en de opdracht compositie zijn met name instrumenteel van aard en het gevolg van de inrichting van de twee regelingen (en niet het gevolg van het genuanceerde verschil in de doelstellingen van de twee regelingen). De huidige inrichting leidt tot een paradox: een aanvraag voor een opdracht compositie met

---

⁷⁴ Een aantal opdrachtgevers die wij hebben gesproken in het kader van dit onderzoek geeft aan bereid te zijn om vooraf afspraken te maken met het Fonds Podiumkunsten over de besteding van de compositie budgetten. Anderzijds geven een aantal meerjarig gesubsidieerde gesprekspartners ook aan huiverig te zijn voor te sterke sturing van het Fonds Podiumkunsten.

een duidelijke opdrachtgever en uitvoeringsmogelijkheden maakt meer kans op honorering van een subsidie werkbeurs compositie dan een subsidie opdracht compositie. Dit gaat ten koste van de kansen op honorering voor een aanvraag die beter aansluit bij de doelstellingen van de werkbeurs compositie.

Aanbeveling 10a: Indien het Fonds Podiumkunsten geen bezwaar heeft tegen de huidige praktijk waarin de werkbeurs compositie met name fungeert als een ‘achtervang’ voor de opdracht compositie, dan bevelen wij het Fonds Podiumkunsten aan de doelstelling van de regeling zodanig aan te scherpen dat deze (1) beter aansluit bij de werkwijze van de meeste componisten en (2) het onderscheid met de subsidie opdracht compositie duidelijker wordt. Een aandachtspunt bij het aanscherpen van de doelstelling is de mate waarin de vernieuwing ten opzichte van voorgaand werk een expliciet criterium is.

Aanbeveling 10b: Indien het Fonds Podiumkunsten het van belang vindt dat de scope van de werkbeurs zich beperkt tot de oorspronkelijke doelstelling, te weten *“de vakmatige of artistiek-inhoudelijke kennis of vaardigheden van componisten te verdiepen of een concreet werk te scheppen zonder dat direct sprake is van een opdrachtgever”*, dan bevelen wij aan om in de beoordeling van aanvragen scherper te selecteren op daadwerkelijke artistiek-inhoudelijke verdieping en/of het ontbreken van een opdrachtgever. Indien dit leidt tot onderuitputting van het budget, geven wij het Fonds Podiumkunsten ter overweging om het overgebleven budget over te hevelen naar het budget voor de opdracht compositie, aangezien de druk op deze regeling bij opvolging van deze aanbeveling verder zal toenemen.

Indien het Fonds Podiumkunsten ervoor kiest om opvolging te geven aan de tweede aanbeveling en de scope van de werkbeurs te beperken, vragen wij op basis van dit onderzoek aandacht voor de positie van jonge componisten en opdrachtgevers zonder rechtspersoonlijkheid. Deze aanvragers maken regelmatig gebruik van de werkbeurs compositie, aangezien zij niet of onvoldoende voldoen (of denken te voldoen) aan de eisen van de subsidie opdracht compositie.

Aanbeveling 11: Indien het Fonds Podiumkunsten ondersteuning wil blijven verlenen aan componisten die composities schrijven in opdracht van opdrachtgevers die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, geven wij ter overweging om (1) een deel van het budget van de subsidie opdracht compositie voor dit doel te reserveren en (2) voor dit deel van het budget de eis te laten vervallen dat de opdrachtgever rechtspersoonlijkheid bezit. Aangezien het Fonds Podiumkunsten de voorkeur geeft aan het verstrekken van een subsidie aan een rechtspersoon, geven wij het Fonds ter overweging om dit budget specifiek te reserveren voor genres waar relatief weinig opdrachtgevers een rechtspersoon zijn (bijvoorbeeld jazz).⁷⁵

Aanbeveling 12: Indien (1) het Fonds Podiumkunsten het van belang vindt en als haar taak ziet dat jonge componisten een kans maken op het schrijven van composities voor een opdrachtgever en (2) bovendien uit een nadere analyse van het Fonds Podiumkunsten blijkt dat jonge componisten onvoldoende kans maken op honorering van een opdracht compositie, dan bevelen wij het Fonds Podiumkunsten aan een apart budget binnen de subsidie opdracht compositie te reserveren voor componisten onder de 35 jaar (jonge makers). Voorts bevelen we bij de uitwerking van die aanbeveling aan om andere eisen te stellen aan deze componisten dan aan de meer ervaren componisten, bijvoorbeeld door te selecteren op doorgroeipotentieel. Ten derde bevelen wij aan in overleg met de

---

⁷⁵ Volledige opvolging van deze aanbeveling heeft onder andere tot gevolg dat er voor opdrachtgevers zonder rechtspersoon uit andere genres (zoals klassieke muziek trio's) geen aanvraag meer kunnen indienen voor de werkbeurs of de opdracht compositie.

sector de honorariumtabel anders in te richten en daarbij aandacht te hebben voor de honoraria van jonge componisten (zie aanbeveling 1 en 2 in paragraaf 4.4).⁷⁶

---

⁷⁶ De honoraria voor componisten zijn op dit moment onafhankelijk van de ervaring van de componist. Dit leidt volgens veel partijen tot onevenredige honoraria voor het werk van jonge componisten (in vergelijking tot gevestigde componisten en andere jonge kunstenaars). Zie voor een nadere beschouwing op dit onderwerp paragraaf 4.3.6.

6. BIJLAGEN

BIJLAGE I

Geraadpleegde bronnen

- Blauw (2014). Professioneel en betrokken binnen de mogelijkheden – Rapportage onderzoek onder aanvragers.
- Boekman Stichting (2013), De Staat van Cultuur: Cultuurindex Nederland.
- Bureau Driessen (1996), Componeren in Nederland.
- Fonds Podiumkunsten (2010), Tweejarige Projectsubsidies (24-03-2010).
- Fonds Podiumkunsten (2012), Cultuurbezuinigingen krijgen gezicht en schade is groot maar veerkracht podiumkunstsector biedt kans op evenwicht en perspectief (01-08-2012).
- Fonds Podiumkunsten: Adviseurs.
- Fonds Podiumkunsten: Honorariumtabel Opdracht Composities.
- Fonds Podiumkunsten: Meerjarige activiteitensubsidie 2013-2016.
- Fonds Podiumkunsten: Opdracht Compositie.
- Fonds Podiumkunsten: Subsidie Nieuwe Makers.
- Fonds Podiumkunsten: Toelichting deelregeling werkbeurzen compositie.
- Fonds Podiumkunsten: Toelichting opdracht compositie, libretto of theatertekst.
- Fonds Podiumkunsten: Toelichting productiesubsidies.
- Gerdes, Gooskens et al. (2013), Economische ontwikkelingen in de cultuursector 2005 – 2012. In opdracht van het Ministerie van OCW.
- KWINK groep (2014), evaluatie programmeringsregeling.
- Letterenfonds (2013), Jaarverslag 2013.
- Letterenfonds (2012), Regeling projectsubsidies voor publicaties.
- Kunsten en Erfgoed, Handleiding subsidiëring van kunstenaars in het kader van het Kunstendecreet.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013), Cultuur in Beeld 2013.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2011), Meer dan kwaliteit – een nieuwe visie op cultuurbeleid.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2014), Kamerbrief 'Ruimte voor talent in het cultuurbeleid' (Kamerstuk 667292).
- Nederlands Fonds voor Podiumkunsten+ (2008), beleidsplan 2009-2012.
- Norsk Komponis Forening & Norsk Forening for Komponister og Tekstforfattere: Veiledning for Beregning av Komponisthonorar, Gjeldende pr. 1 april 2014.
- Pfeiffer, I.L. (2011), Hoe overleef je als schrijver? NRC Handelsblad, 17 maart 2011.
- Raad voor Cultuur (2014), Cultuurverkenning.
- Söndermann, M. (2011). Public and Private Funding of Music. Deutsches Musikinformationszentrum.
- Vrije Universiteit Amsterdam (2013), Geven in Nederland 2011: samenvatting van de belangrijkste bevindingen.
- VSCD (2014), Publiek gaat meer naar theater (04-09-2014).

Websites

- www.fondspodiumkunsten.nl
- www.kunstenenerfgoed.be
- www.iedereenkanzetelen.nl
- www.letterenfonds.nl
- www.lira.nl
- www.berlin.de

BIJLAGE II

Budgetten en aanvraaggegevens

		Productiesubsidie	Opdracht compositie	Werkbeurs compositie
2011	Beschikbaar budget	€2.950.000	€540.000	€450.000
	Aangevraagd bedrag	€11.315.120	€1.861.389	€ 560.085
	Toegekend bedrag	€2.952.284	€ 736.800	€ 283.500
	Aantal aanvragen	323	192	81
	Aantal gehonoreerde aanvragen	96 (30%)	76 (40%)	41 (51%)
2012	Beschikbaar budget	€2.956.200	€1.027.500	€256.500
	Aangevraagd bedrag	€8.773.667	€1.670.000	€855.000
	Toegekend bedrag	€ 2.843.700	€ 1.027.500	€ 256.500
	Aantal aanvragen	269	167	120
	Aantal gehonoreerde aanvragen	91 (34%)	101 (60%)	36 (30%)
2013	Beschikbaar budget	€4.800.000	€822.250	€500.000
	Aangevraagd bedrag	€11.360.267	€2.289.810	€980.769
	Toegekend bedrag	€ 4.511.014	€ 822.250	€ 500.000
	Aantal aanvragen	321	225	160
	Aantal gehonoreerde aanvragen	125 (39%)	79 (35%)	78 (49%)
2014	Beschikbaar budget	€4.800.000	€800.000	€ 495.000

BIJLAGE III

Overzicht van gesprekspartners

Verkennde gesprekken

Extern

1. Muziekgebouw aan 't IJ – Maarten van Boven
2. Stip theaterproducties – Johanna Soomers

Intern

3. Productiesubsidie – Niek vom Bruch (secretaris theater) en Clare Tolsma (senior stafmedewerker muziektheater).
4. Compositiesubsidies – Ron Ford (secretaris compositie) en Jochem van Oortmersen (senior stafmedewerker muziek).

Verdiepende gesprekken

Producerende instellingen

5. Ben Visser
6. Stand up tall!
7. Eigen Werk Theaterproduktie
8. De tijd van de Wolf
9. Boost
10. 5^e Kwartier
11. Schreeuw
12. Looptail/St.Earvision
13. Zapp 4
14. St. Job, Joris en Marieke
15. Ensemble Winstreken
16. Circus Treurdier
17. Keren Levi
18. Visionor
19. Ballet van Leth
20. Backbone
21. Stichting Spanga , het Verona van Weststellingwerf
22. M31 Foundation
23. Ives Ensemble

Componisten

24. Rita Zipora Verbrugge
25. Egon Kracht
26. Hans Koolmees
27. Alison Isadora
28. Guus Jansen
29. Boudewijn Tarenskeen
30. Martijn Padding
31. Ed de Boer

- 32. Wilbert Bulsink
- 33. David Dramm
- 34. Arthur Sauer
- 35. Steven Kamperman

Opdrachtgevers

- 36. Geaudeamus
- 37. David Kweksilber Big Band
- 38. Stichting Omroep Muziek
- 39. Stichting Calefax
- 40. Asko Schonberg
- 41. Stichting Prosis/Osiris Trio

Brancheorganisaties

- 42. Nieuw-Geneco
- 43. BIM

Vrij theaterproducenten

- 44. Bunker Theaterzaken
- 45. Senf Theaterpartners

Festivals

- 46. Oerol
- 47. Nederlandse Dansdagen Maastricht
- 48. November Music

Festivals (internationaal)

- 49. Festival van Vlaanderen-Kortrijk
- 50. Ultima Festival Oslo

Podia

- 51. De Doelen
- 52. Theater aan het Spui

Gemeenten

- 53. Gemeente Eindhoven
- 54. Gemeente Zwolle

Overig

- 55. AFK
- 56. VSB Fonds
- 57. Ministerie van OCW
- 58. Quirijn van den Hoogen

BIJLAGE IV

Samenstelling werkgroep en klankbordgroep

Werkgroep

- Dennis Stam
- Paul Stolwijk
- Ron Ford
- Ron Visser

Klankbordgroep

- Huba de Graaff – Nieuw Geneco
- Jeltsje In der Rieden – VSCD
- Max Knigge – Nieuw Geneco
- Peter Lanting – Vanaf 2
- Yolanda Melsert – NAPK
- Bert Palinckx – November Music
- Marie-Anne Rudolphi – Via Rudolphi
- Wendy Veerman – VSB Fonds
- Jort Vlam – VVTP
- Thomas Winther Andersen – BIM

BIJLAGE V

Benchmark

Het Fonds Podiumkunsten heeft KWINK groep gevraagd als onderdeel van de evaluatie een benchmark uit te voeren van de wijze waarop scheppende kunstenaars worden ondersteund in andere landen en in andere sectoren.

In overleg met de klankbordgroep zijn vier casussen geselecteerd, te weten de ondersteuning van componisten in Duitsland, Noorwegen en België en de ondersteuning van schrijvers in Nederland. De benchmark bestaat uit zeven onderwerpen. In onderstaand schema wordt een samenvatting gegeven van de uitkomsten op de zeven onderwerpen in de vier casussen. Vervolgens geven we per casus een uitgebreidere beschrijving gegeven van de uitkomsten.

Dit deel van het onderzoek betreft uitdrukkelijk een quick scan op basis van een beperkt aantal gesprekken en geraadpleegde documenten. Het doel is ideeën te verzamelen voor de wijze waarop componisten in Nederland worden ondersteund en niet om een volledig beeld te geven.

Onderzoeksvragen	Casussen			
	Noorwegen	Duitsland	België	Letterenfonds
1. Hoe voorzien schrijvers en componisten in andere landen in hun levensonderhoud?	• Publieke fondsen • Private fondsen • Prijzen • Inkomen uit copyrights • Andere functies	• Publieke fondsen • Private fondsen (kleine rol) • Competities van ensembles • Radiostations en festivals • Andere functies	• Geen informatie	• Royalty's • Subsidies Letterenfonds • Neveninkomsten (al dan niet gerelateerd aan schrijven) • Andere functies
2. Wat is de rol van de staat en van private partijen?	• De staat speelt een grote rol in de ondersteuning voor componisten. Voornamelijk via de Arts Council Norway, het grootste publieke fonds. • Private ondersteuning is ook veel aanwezig, bijvoorbeeld the Norwegian Composers Fund. Dit	• De staat speelt een grote rol in de ondersteuning van componisten. Er zijn beperkte mogelijkheden om nationaal subsidies aan te vragen. Subsidies zijn aan te vragen bij publieke fondsen in deelstaten en steden. • Private ondersteuning verschilt per	• Geen informatie	• Private fondsen spelen nauwelijks een rol als directe inkomstenbron voor schrijvers. • Private fondsen (bijv. Turing en VSB fonds) subsidiëren schrijvers alleen indirect, bijvoorbeeld via literaire theaters.

	fonds incasseert de inkomsten uit uitvoeringsrechten. Een deel van dit bedrag gaat rechtstreeks naar de betrokken componist. Een ander deel wordt in de vorm van opdrachsubsidies.	deelstaat, in Berlijn en Baden-Württemberg beperkt, in Thüringen redelijke rol.		De private Lira Stichting (CBO) speelt ook een kleine rol. Dit fonds incasseert de gelden voor het (her)gebruik van teksten. Van deze inkomsten gaat het grootste deel rechtstreeks naar de betrokken auteur. 10% van het bedrag wordt ingehouden en via het Lira Fonds in de vorm van subsidies uitgekeerd.
3. Wat is de rol van ketenpartners?	- Je moet als componist voor veel subsidies een samenwerking hebben met een opdrachtgever, omdat die de aanvraag moet doen. - Het komt voor dat een groter orkest een componist voor een langere periode inhuurt, maar in de meeste gevallen wordt er op projectbasis samengewerkt.	- Zonder relaties met ketenpartners (festivals, radiostations, ensembles) kan een componist in Duitsland volgens gesprekspartners niet overleven. - Veel subsidies moeten door een opdrachtgever worden aangevraagd.	Subsidies voor compositieopdrachten moeten worden aangevraagd door een opdrachtgever.	- Een schrijver moet een contract met een uitgeverij hebben om subsidie te kunnen krijgen. - Uitgevers hebben o.a. de rol om het werk te promoten. - Uitgevers geven ook voorschotten op royalty's voor een nieuw boek.
4. Hoe is de afstemming tussen de staat, private partijen en ketenpartners?	Geen / nauwelijks afstemming.	Geen informatie	Geen informatie	Geen / nauwelijks afstemming.
5. Hoe zijn de regelingen ingericht?	Subsidievormen - Opdrachsubsidies - Werkbeurzen voor grotere stukken zoals opera's, Maximaal voor drie maanden, omgerekend en afgerond € 3021 per maand. Voorwaarde is samenwerking met tekstschrijver of dramaturg, en plan voor uitvoering. Aanvrager - Opdrachtgevers vragen subsidies aan voor opdrachten. - Componisten kunnen werkbeurzen aanvragen. Commissie	Subsidievormen - Afhankelijk van deelstaat. - In Berlijn zowel compositieopdrachten als stipendia. - De stipendia in Berlijn bedragen € 12.000, een componist vraagt dit stipendium aan om een stuk te schrijven voor een bepaald ensemble. Van dit honorarium moet de componist ook de uitvoeringskosten betalen. - In Baden-Württemberg alleen aanvragen voor een project. Criteria	Subsidievormen - Zowel creatieopdrachten als werkbeurzen. Aanvrager - Opdrachten moeten door de opdrachtgever (rechtspersoon of natuurlijk persoon) worden aangevraagd, de opdrachtgever moet zelf ook een percentage bijdragen. Criteria - Steeds meer nadruk op uitvoeringsmogelijkheden. Commissies	Subsidievormen - Subsidies voor creëren en subsidies voor promotie activiteiten. - Productiesubsidie opgedeeld in secties starters, oeuvrebouwers en ervaren schrijvers. Voorwaarden - Inkomensgrens van € 45.000 (inclusief subsidie). Daarboven moet de schrijver terugbetalen. - Contract met uitgeverij waarin ook voorwaarden over percentage royalty's zijn

	• De Arts Council gebruikt commissies van 6 mensen vanuit verschillende genres. De commissie komt 4x per jaar samen en wisselt elke 2 jaar. Bedragen • De Norwegian Society of Composers heeft een honoreringstabel gemaakt (lengte en bezetting) die door de meeste fondsen gebruikt wordt. • Bedragen in de tabel lopen van €1.840 tot €85.000.⁷⁷ • Een aanvraag wordt geheel of niet gehonoreerd, en niet gedeeltelijk.	• Een componist kan subsidie aanvragen om een compositie te schrijven, hierbij moet een plan zitten waarin nagedacht is over uitvoeringsmogelijkheden maar dit hoeft niet definitief vast te staan. Meestal ten minste 1 uitvoering. Commissie • Bij het publieke fonds in Berlijn bestaat de beoordelingscommissie meestal uit 5 personen, die verschillende genres vertegenwoordigen. Voorwaarden • Als een componist een stipendium ontvangt, mag hij de 2 of 3 jaar daarna geen stipendium aanvragen omdat de overheid niet aan inkomensvoorziening wil doen.	• Voor de afdeling muziek een pool van 18 mensen, deze mensen hoeven niet professioneel in de muziek actief te zijn. • Uit de pool worden vanuit verschillende genres commissies van 5 of 6 adviseurs samengesteld. Bedragen • Er wordt een verouderde honoreringstabel gehanteerd, dus de bedragen zijn volgens gesprekspartners laag. Beoordeling • De aanvragen worden niet ingedeeld op genre, maar op basis van het DNA van de aanvrager: • Ontwikkeling • Productie • Presentatie • Participatie • Reflectie Extra • Er moet een contract met de afspraken tussen opdrachtgever en componist bijgevoegd worden, modelcontract op de website.⁷⁸	opgenomen. • Minimale oplage 500. Commissie • Raad van Advies, pool waaruit per sectie commissies (5/6 personen) worden samengesteld. • Je mag niet in de commissie als je een aanvraag in die sectie hebt lopen. • Voor de samenstelling van de commissie wordt gekeken naar een diverse groep (qua sekse, leeftijd, genre). • Er worden adviesrapporten gevraagd van twee of drie mensen uit het veld. Beoordeling • Het bureau houdt een track record bij met eerdere beoordelingen en honoreringen die wordt gebruikt bij de beoordelingen. • De kwaliteit is het belangrijkste. Verantwoording • De steun van het Letterenfonds moet in het te publiceren boek vermeldt worden. • Het geschreven boek moet achteraf opgestuurd worden .

⁷⁷ <http://www.komponist.no/wp-content/uploads/2014/06/Komponisthonorar-2014-v4-1-.pdf>

⁷⁸ <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/alles-over-subsidies-onze-subsidies/creatieopdracht>

6. Hoe ervaren de componisten / schrijvers de ondersteuning?	• Over het algemeen zijn componisten redelijk tevreden. Hoewel de subsidiebedragen die ze krijgen als laag worden beschouwd zijn deze de laatste jaren wel stabiel gebleven. Daarnaast worden componisten betrokken bij en hebben ze inspraak in het subsidiesysteem. De componisten lijken over het algemeen vertrouwen te hebben in hoe de fondsen hun budget verdelen.	• Componisten hebben volgens gesprekspartners geen uitgesproken opvatting over de mogelijkheden voor ondersteuning. Ze zouden graag zien dat er meer mogelijkheden waren, maar het systeem is bekend en daar wordt zo goed mogelijk in gewerkt.	• Geen informatie	• Schrijvers zijn redelijk tevreden over de ondersteuning. Als iets van goede kwaliteit is, zijn er volgens gesprekspartners doorgaans wel middelen voor. Er hoeven geen hele scherpe keuzes gemaakt te worden. Daarnaast hebben schrijvers zich altijd verbonden gevoeld met de markt en met een uitgever. De subsidies van het Letterenfonds zijn een toevoeging op andere inkomsten.

Tabel 2. Overzicht van de benchmark.

1. Duitsland

Context

Uniek aan de Duitse ondersteuning van de muzieksector in het algemeen is dat er zeer weinig ondersteuning op nationaal niveau georganiseerd is. De directe ondersteuning voor muziek is de verantwoordelijkheid van de steden en de deelstaten.⁷⁹ Voor de benchmark zijn interviews afgenomen met gesprekspartners uit Berlijn, Stuttgart (deelstaat Baden-Württemberg) en Weimar (deelstaat Thüringen). Uit deze gesprekken bleek dat op sommige onderwerpen de drie relevante deelstaten weinig van elkaar verschillen (weinig componisten kunnen leven van alleen componeren, de rol van radiostations, festivals en competities) en dat op andere onderwerpen niet in alle deelstaten hetzelfde waren (zoals voor subsidies voor nieuwe composities en gratis stukken voor kleine ensembles). Eventuele verschillen worden apart uitgelicht aan het einde van deze paragraaf.

Overeenkomsten

Uit alle drie de gesprekken komt naar voren dat het voor componisten in Duitsland essentieel is om naamsbekendheid te krijgen. Alleen dan wordt de componist regelmatig gevraagd om een nieuw stuk te schrijven. Dit kan zijn door radiostations, festivals of door een relatie op te bouwen met een ensemble. Uit de gesprekken bleek dat elke (grotere) regio een eigen radiostation heeft met de taak om hedendaagse muziek te promoten. Ook festivals voor hedendaagse muziek zijn belangrijk voor Duitse componisten. Daarnaast zijn componisten er bij gebaat om een relatie met een ensemble op te bouwen. Bij de meeste fondsen kunnen componisten namelijk niet zelf subsidie aanvragen voor het schrijven van een nieuw stuk. Het is daarom voor componisten van belang om al tijdens de opleiding in aanraking te komen met het systeem en hier een weg in te vinden. Bijvoorbeeld door te netwerken en festivals en ensembles actief te benaderen.

Volgens de gesprekspartner in Baden-Württemberg kan een componist alleen als componist overleven als hij zorgt dat hij zeer actief netwerkt in de muzikwereld. Aan dat onderwerp wordt dan ook aandacht besteed tijdens de opleiding. Ook competities (wedstrijden) spelen een rol in de verschillende deelstaten. Uitvoerende instellingen zetten deze competities uit. Componisten leveren hiervoor een geschreven stuk in. De te winnen prijzen bij deze competities zijn een beperkte inkomstenbron voor componisten, mede doordat een componist ook regelmatig stukken schrijft voor competities die hij niet wint.

Zeer weinig componisten in Duitsland kunnen leven van alleen componeren, daarnaast halen de componisten inkomsten door stukken uit te voeren, en hebben ze andersoortige banen. De gesprekspartners in Baden-Württemberg en Berlijn geven aan dat de private sector een beperkte rol speelt in de ondersteuning van componisten. De gesprekspartner uit Thüringen noemt dat de private sector daar wel een redelijke rol speelt in het ondersteunen van componisten.

Badem-Württemberg

- Er zijn bij de fondsen van Stuttgart en Baden-Württemberg geen subsidies voor het schrijven van een nieuwe compositie, subsidie hiervoor moet altijd aangevraagd worden binnen een projectsubsidie.

---

⁷⁹ Söndermann, M. (2011). Public and Private Funding of Music. Deutsches Musikinformationszentrum.

Berlijn

- Een componist schrijft met behulp van bijvoorbeeld een werkbeurs een nieuw stuk, vervolgens gaat hij met dit stuk naar een uitvoerende instelling. Als deze instelling het stuk wil uitvoeren vraagt de uitvoerende instelling een subsidie aan voor de uitvoeringskosten.
- Het komt veel voor dat een componist een gedeelte van de subsidie gekregen voor het schrijven van een compositie gebruikt om een deel van de uitvoeringskosten te betalen.
- Het is ook mogelijk om van de GEMA (Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte / vereniging voor copyrights) middelen te krijgen om uitvoeringskosten te betalen.
- Componisten schrijven voor kleine ensembles vaak gratis stukken omdat deze ensembles onvoldoende middelen hebben om opdrachten te laten schrijven.

Bij het publieke fonds van de deelstaat Berlijn kunnen componisten een 'compositie stipendium' aanvragen werkzaam op het gebied van hedendaagse muziek een 'compositie stipendium' aanvragen. Deze beurzen zijn bedoelt voor artistieke ontwikkeling van de componist, de versterking van het artistieke profiel en de versterking van de samenwerking tussen componisten en ensembles. Criteria voor het toekennen van beurs zijn:

- Kwaliteit;
- Ontwikkelings-/uitvoeringsmogelijkheden;
- Continuïteit.

Een vereiste is dat bij de aanvraag wordt aangegeven voor welk ensemble de componist een stuk gaat schrijven. Er moet ook aangegeven worden hoe de componist en het ensemble ervoor gaan zorgen dat het stuk daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden. Het is toegestaan dat de componist het stuk zelf uitvoert (solo) of als musicus deel uitmaakt van het ensemble. Een werkbeurs is in principe € 12.000. Dit bedrag kan bij individuele gevallen aangepast worden omdat bijvoorbeeld repeteren voor een solostuk minder inspanningen kost dan repeteren met een orkest.⁸⁰ Bij de aanvraag moet een kostenplan ingeleverd worden, waarin het honorarium voor de componist is opgenomen, de vergoeding voor de deelnemende componisten en eventuele overige kosten voor de repetities.⁸¹

Daarnaast is er het 'DAAD Berliner Künstlerprogramm'. Dit publieke fonds verstrekt ieder jaar 15 tot 20 beurzen aan beeldend kunstenaars, componisten en schrijvers. De kunstenaars krijgen onder andere een jaar lang woonruimte en een maandelijkse vergoeding. De kunstenaars zijn in dat jaar vrij om aan hun eigen projecten te werken.⁸²

2. Noorwegen

Voor de benchmark is gesproken met een vertegenwoordiger van de Arts Council Norway (het grootste publieke fonds), een vertegenwoordiger van de Norwegian Society of Composers en met de artistiek directeur van een Noors hedendaags muziek festival.

---

⁸⁰ <http://www.berlin.de/sen/kultur/foerderung/foerderprogramme/musik/artikel.82427.php>

⁸¹ http://www.berlin.de/sen/kultur/foerderung/foerderprogramme/musik/2014_info_kompositionstip.pdf

⁸² <http://www.berliner-kuenstlerprogramm.de/en/formular.pdf>

Context

De gesprekspartners zeggen dat de middelen die de laatste jaren voor componisten beschikbaar waren, redelijk stabiel zijn gebleven. Dit draagt er aan bij dat componisten over het algemeen tevreden zijn over de ondersteuning die zijn ontvangen. Daar wordt ook aan bijgedragen doordat componisten een stem hebben in hoe het subsidiesysteem is ingericht. Mede daardoor hebben componisten het idee dat de fondsen subsidies op een eerlijke manier verdelen. Toch zijn de bedragen die componisten krijgen naar eigen zeggen laag. Er zijn maar heel weinig componisten die puur van het componeren kunnen leven.

Fondsen

In de gesprekken is naar voren gekomen dat er meerdere fondsen zijn waar subsidies aangevraagd kunnen worden voor nieuwe muziek. Er zijn zowel private als publieke fondsen. Eén gesprekspartner schat dat de middelen die er zijn voor componisten ongeveer voor de helft bij de private fondsen vandaan komt, en voor de helft van de publieke fondsen.

Er zijn fondsen die inkomsten halen uit copyrights en uitvoeringsrechten. Naast de inkomsten van deze rechten die rechtstreeks naar componisten gaan, gaat een deel naar deze fondsen. Vervolgens kunnen bij deze fondsen subsidies aangevraagd worden voor werkbeurzen en opdrachten. Een groot privaat fonds is het Norwegian Composers Fund. Het grootste publieke fonds is the Arts Council Norway.

Inrichting

Bij de Arts Council kunnen opdracht subsidies aangevraagd worden. Een componist kan deze aanvraag niet alleen doen, maar moet dit in samenwerking met een orkest of een festival. De aanvrager moet een natuurlijk persoon of een rechtspersoon zijn. Een componist kan bij de Arts Council wel een individuele aanvraag doen voor een werkbeurs wanneer hij of zij een groter stuk wil schrijven, bijvoorbeeld een opera. In dat geval kan de componist een werkbeurs voor maximaal drie maanden ontvangen, voor (omgerekend en afgerond) € 3.021 per maand. Voorwaarde voor deze werkbeurs is een samenwerking met een tekstschrijver of dramaturg, en een plan voor de uitvoering.

Bij de Arts Council worden de aanvragen behandeld door een commissie van 6 personen. De adviseurs vertegenwoordigen verschillende genres. Op dit moment bestaat de commissie onder andere uit een componist, een festivaldirecteur, een muzikant en een manager. Er is weinig competitie tussen de genres. Volgens een gesprekspartner is dit te verklaren doordat er altijd nog een redelijk bedrag te verdelen valt. De gesprekspartners hebben niet het idee dat belangenverstrengeling een grote rol speelt. De leden van commissie worden elke twee jaar vervangen. Wanneer een commissielid een nauwe band heeft met de aanvrager doet hij niet mee bij de beoordeling van die aanvraag. Veel fondsen gebruiken bij de beoordeling van aanvragen voor opdracht subsidies een honorariumtabel die is opgesteld door de Norwegian Society of Composers. De reden hiervoor is dat het voor leken lastig is om in te schatten of de componist een eerlijk bedrag krijgt voor een stuk. De tabel is hieronder ingevoegd. De variabelen in de tabel zijn lengte ('Minutter') en bezetting ('Stemmer'). De bedragen variëren van (omgerekend van Noorse Kronen naar Euro's) € 1.800 tot € 85.000.⁸³

---

⁸³ <http://www.komponist.no/wp-content/uploads/2014/06/Komponisthonorar-2014-v4-1-.pdf>

Minutter:										
Stemmer	3	6	10	15	20	30	40	60	90	120
A 1-2	15-22 000	23-35 000	36-54 000	48-73 000	60-90 000	100-155 000	100-155 000	135-205 000	170-255 000	185-280 000
B 3-5	23-35 000	35-52 000	52-77 000	69-105 000	86-130 000	115-175 000	145-220 000	195-290 000	245-365 000	265-400 000
C 6-9	32-48 000	46-69 000	64-95 000	86-130 000	110-160 000	145-220 000	180-275 000	245-365 000	305-455 000	335-500 000
D 10-19	39-58 000	55-83 000	77-115 000	105-155 000	130-195 000	175-265 000	220-330 000	290-435 000	365-550 000	400-600 000
E 20+	45-67 000	65-95 000	90-135 000	120-180 000	150-225 000	205-310 000	225-385 000	340-510 000	425-640 000	465-700 000

Tabel 3. Honorariumtabel Noorwegen.

3. België

Ten behoeve van de benchmark is er met de directeur van een Belgisch festival gesproken, die tevens voorzitter is van een beoordelingscommissie van Kunsten en Erfgoed (Uitvoerder van het kunsten- en cultureel-erfgoedbeleid van de Vlaamse Regering).

Context

In Vlaanderen wordt gewerkt met het Kunstendecreet. In 2012 is het Kunstendecreet geëvalueerd en is er gestart met het ontwerpen van een nieuw Kunstendecreet. Het nieuwe Kunstendecreet zal in 2016 zal ingaan.⁸⁴ In België zijn er heel weinig componisten die kunnen leven van alleen componeren.

Inrichting

Door de beoordelingscommissie van de afdeling muziek wordt gewerkt met een pool van 18 mensen uit diverse geledingen van de muziek. Dit hoeven geen mensen te zijn die professioneel actief zijn in de muzieksector.⁸⁵ In het nieuwe Kunstendecreet zijn vier brede disciplineclusters en vijf functies opgenomen.⁸⁶ In de aanvraag geeft de aanvrager zelf aan op welke functie(s) en binnen welke discipline(s) hij/zij wil inzetten binnen zijn project of werking.⁸⁷

Subsidie voor compositieopdrachten moet aangevraagd worden door een opdrachtgever. In de aanvraag moet een fotokopie bijgevoegd worden van de schriftelijke overeenkomst gesloten tussen de kunstenaar en de opdrachtgever. Hierin moet ook het overeengekomen honorarium opgenomen zijn. Op de site van de Belgische Kunsten en Erfgoed staat een modelcontract voor opdrachtgever en componist. Een contractvoorstel met de kunstenaar verhoogt de slaagkansen van het dossier.⁸⁸

Bij de beoordeling van een aanvraag voor een creatieopdracht worden de volgende basiscriteria gehanteerd:

- Het belang en de kwaliteit van het oeuvre van de kunstenaar binnen het hedendaagse kunstenlandschap en/of binnen de internationale context;

⁸⁴ Via <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/beleid-wet-en-regelgeving/kunstendecreet>

⁸⁵ Zie voor meer informatie over wie plaats kan nemen in commissies: www.iedereenkanzetelen.be

⁸⁶ *Disciplineclusters:* (1) Beeldende en Audiovisuele kunsten, (2) Muziek, (3) Podiumkunsten en (4) Architectuur en vormgeving. *Functies:* (1) Ontwikkeling, (2) Productie, (3) Presentatie, (4) Participatie en (5) Reflectie.

⁸⁷ Via <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/wat-doen-we-het-nieuwe-kunstendecreet-vanaf-2016/functies-en-disciplines>

⁸⁸ Via <http://www.kunstenenerfgoed.be/nl/alles-over-subsidies-onze-subsidies/creatieopdracht>

- Het belang en de kwaliteit van het al door de kunstenaar afgelegde parcours;
- De groeimogelijkheden en de consistentie van het oeuvre.⁸⁹

Na ondertekening van het besluit waarin de subsidie wordt toegekend, wordt 80% van het bedrag overgemaakt naar de opdrachtgever. De resterende 20% wordt overgemaakt na presentatie van het opdrachtwerk binnen een gestelde tijd en wanneer de volgende verantwoordingsstukken zijn voorgelegd: (1) Een inhoudelijk verslag, (2) een financieel verslag, (3) het definitieve script/libretto of partituur en (4) het bewijs van betaling van het afgesproken honorarium van de opdrachtgever aan de kunstenaar.⁹⁰

4. Schrijvers

Schrijven en componeren worden beschouwd als enigszins vergelijkbare ‘scheppende kunsten’. Daarom is in het kader van de benchmark ook onderzoek gedaan naar de wijze waarop schrijvers worden ondersteund in Nederland. Voor dit deel van de benchmark zijn vertegenwoordigers geïnterviewd van het Letterenfonds en de Vereniging van Schrijvers en Vertalers.

Context

Schrijvers hebben zich volgens de gesprekspartners altijd betrokken gevoeld met de markt. Ze hebben een sterke band met een uitgever. De subsidies van het Letterenfonds zijn een aanvulling op andere inkomsten. Het Letterenfonds is in 1965 na schrijversacties opgericht. In de jaren '90 zijn er discussies geweest, omdat schrijvers het niet eens waren met de veranderende regelingen. Een belangrijke verandering in die tijd was die van jaarregelingen naar aanvragen op projectbasis. Inmiddels is er weinig weerstand meer vanuit het veld richting het Letterenfonds. Hier wordt ook aan bijgedragen doordat er op het Letterenfonds minder hard bezuinigd is dan op andere fondsen in de culturele sectoren.

Inkomsten schrijvers

Schrijvers halen hun inkomsten uit subsidies van het Letterenfonds, royalty's van boekverkoop en neveninkomsten die in meer of mindere mate iets met schrijven te maken hebben. Er is volgens de gesprekspartners binnen het genre literatuur ‘een handjevol’ schrijvers dat kan leven van alleen schrijven. De royalty's zijn doorgaans 10% van het verkoopbedrag, de minimale oplage voor een subsidie van het Letterenfonds is 500. Gerespecteerde, bekroonde romanschrijvers in het genre literatuur doen het volgens gesprekspartners heel goed als ze een boek in een oplage van 5.000 verkopen.⁹¹ Dan verdienen ze dus € 10.000 aan royalty's voor een boek waar ze gemiddeld twee of drie jaar aan hebben gewerkt (uitgaande van een verkoopbedrag van € 20,-). Alleen bestsellerauteurs kunnen dus leven van royalty's. Voor schrijvers die in een niche schrijven (poëzie, minder toegankelijke literatuur) geldt nog sterker dat er in kleine oplages uitgegeven wordt en dat er dus zeer weinig aan royalty's verdient wordt.⁹²

Private partijen spelen voor directe inkomsten van schrijvers nauwelijks een rol. De private fondsen sponsoren eerder bijvoorbeeld literaire festivals. Het private Lira (de Stichting Literaire Rechten Auteurs)

⁸⁹ Via <http://www.kunstenenergoed.be/nl/alles-over-subsidies-onze-subsidies/creatieopdracht/>. Hier zijn ook aanvullende criteria te vinden.

⁹⁰ Via

http://www.kunstenenergoed.be/sites/default/files/generated/files/handleiding/140317_Handleiding%20bij%20het%20Kunsten%20decreet%20subsi%C3%ABring%20van%20kunstenaars.pdf

⁹¹ Het gaat hier expliciet om literaire werken. Deze discussie wordt soms vertroebeld doordat de definitie van literatuur niet eenduidig is. Uitgeverijen merken soms boeken als literatuur aan die het Letterenfonds niet als literatuur aan zou merken. Hieronder vallen bijvoorbeeld sommige literaire thrillers, die wel in hele grote oplagen verkocht worden.

⁹² <http://www.lira.nl/uploads/10/files/file/Lira%20folder.pdf>

incasseert inkomsten uit het (her)gebruik van teksten. Van deze middelen gaat het grootste deel rechtstreeks naar de betrokken auteur. 10% van het bedrag wordt ingehouden en via het Lira Fonds in de vorm van subsidies verstrekt. Voor auteurs is het voordeel dat ze niet zelf gelden voor rechten hoeven te incasseren.⁹³ Daarnaast biedt het auteurs die weinig inkomsten binnen te halen uit rechten wel mogelijkheden om subsidies te krijgen.

Inrichting

Schrijvers kunnen bij het Letterenfonds twee soorten subsidies aanvragen, te weten een subsidie voor het creëren van nieuw werk en een subsidie voor het promoten van werk (bijvoorbeeld reiskosten voor een literair festival). Voor het creëren kunnen schrijvers *'een projectsubsidie voor publicaties aanvragen als investering in de totstandkoming van literair Nederlands- en Friestalig werk dat bij een professionele uitgever in een redelijke oplage wordt uitgegeven en dat in de reguliere boekhandel verkrijgbaar is'*.⁹⁴ Er worden drie groepen onderscheiden met elk een eigen aanvraagmoment:

1. Starters (recent gedebuteerd alsmede schrijvers die twee titels hebben gepubliceerd). Voor debutanten geldt een vaststaand bedrag van € 10.000. Voor de aanvragers van een derde boek geldt een subsidiebandbreedte van € 5.000 tot € 30.000.
2. Oeuvrebouwers (minimaal drie literaire titels gepubliceerd en nog geen vijf projectsubsidies ontvangen). Subsidiebandbreedte van € 5.000 tot € 50.000.
3. Ervaren schrijvers (minimaal vijf projectsubsidies ontvangen). Subsidiebandbreedte van € 5.000 tot € 30.000.⁹⁵

Binnen een bandbreedte wordt de hoogte van de subsidie bepaald op grond van de verwachte tijdsinvestering in de totstandkoming van de publicatie en de volgende beoordelingscriteria:

- De te verwachten literaire kwaliteit van de publicatie;
- De mate waarin de publicatie bijdraagt aan de diversiteit van het literaire aanbod in Nederland.

Voor toekenning van de aanvraag dient in ieder geval het oordeel over de te verwachten literaire kwaliteit van de publicatie positief te zijn.⁹⁶

Voor de beoordeling van de aanvragen wordt uit de Raad van Advies (ongeveer 35 mensen) een commissie van meestal 5 adviseurs samengesteld. De adviseurs worden voor twee jaar benoemd en kunnen één keer herbenoemd worden. De commissie bestaat uit schrijvers, wetenschappers, oud-redacteuren, oud-uitgevers etc. Bij de samenstelling van de commissie wordt gestreefd naar een diverse groep (qua sekse, leeftijd, genre). Bij de beoordeling maken de commissies gebruik van:

- Het track record van de aanvrager, waarin eerdere aanvragen en beoordelingen bijgehouden worden.
- Het beoordelen van eerder werk van de aanvrager. Hiervoor worden twee of drie mensen uit het veld gevraagd een werk te lezen en hier een rapport over te schrijven.

---

⁹⁴ Via <http://www.letterenfonds.nl/nl/publicatie/89/jaarverslag-2012>

⁹⁵ Via <http://www.letterenfonds.nl/nl/publicatie/89/jaarverslag-2012>

⁹⁶ Via <http://www.letterenfonds.nl/images/2012-12/projectsubsidies-voor-publicaties-regeling.pdf/>, ook uitgebreidere omschrijvingen van de criteria zijn via deze link te vinden.

KWINK
GROEP

Postadres
Postbus 93063
2509 AB DEN HAAG

Bezoekadres
Nassaulaan 1
2514 JS DEN HAAG

+31 (0)70 359 6955
info@kwingroep.nl
www.kwinkgroep.nl

